

Danmarks Miljøundersøgelser
Miljøministeriet

Kalaallit Nunaata Kitaani immami ikkattumi aalisakkat peqqumaatit

Ammassat, nipisat eqaluillu qanoq nalliusimaartarneri
iluaqutiginiarneqarnerilu pillugit apersuinertalimmik
misissuineq

Suliamik nalunaarusiaq DMU-meersoq, nr. 180

[Tom side]

Danmarks Miljøundersøgelser
Miljøministeriet

Kalaallit Nunaata Kitaani immami ikkattumi aalisakkat peqqumaatit

Ammassat, nipisat eqaluillu qanoq nalliusimaartarneri
iluaqutiginiarneqarnerilu pillugit apersuinertalimmik
misissuineq

*Suliamik nalunaarusiaq DMU-meersoq, nr. 180
2003*

*Sara Olsvig
Anders Mosbech*

Danmarks Miljøundersøgelser
Miljøministeriet

Kalaallit Nunaata Kitaani immami ikkattumi aalisakkat peqqumaatit

Ammassat, nipisat eqaluillu qanoq nalliusimaartarneri
iluaqutiginiarneqarnerilu pillugit apersuinertalimmik
misissuineq

*Suliamik nalunaarusiaq DMU-meersoq, nr. 180
2003*

*Sara Olsvig
Anders Mosbech*

Nalunaarusiaq pillugu paasissutissat

Nalunaarusiap aqqa: Kalaallit Nunaata Kitaani immami ikkattumi aalisakkat peqqumaatit
Nalunaarusiap aqgnut uiggiussa: Ammassat, nipisat eqaluillu qanoq nalliusimaartarneri iluaqutiginiarneqarnerilu pillugit apersuinertalimmik misissuineq

Atuakkiortut: Sara Olsvig, Anders Mosbech
Immikkoortorta: Issittoq pillugu immikkoortorta
Seriami aqqa normualu: Suliamik nalunaarusiaq DMU-meersoq nr. 180
Naqterisitsisoq: Danmarks Miljøundersøgelser©
Miljøministeriet
URL: <http://www.dmu.dk>
Piffissaq saqqummerfia: Maj 2003
Aaqjissornerata naamassiffia: April 2003

Suliamik naliliillutik oqaaseqartit: Per Kanneworff, Mette Jensen aamma Søren Stach Nielsen

Aningaasanik tapiissuteqartut: Nalunaarusiaq manna Namminersornerullutik Oqartussani Aatsitassanut Ikummatissanullu Pisortaqarfiup aamma Miljøstyrelsen-ip – kingulliup Miljøstøtte for Arktis-imik taallugu ingerlataq aqutigalugu – tapiissuteqarnerisigut aningaasalersuga-avoq. Nalunaarusiami angusarineqartut naliliinerillu atuakkiortut namminneq pilia-
raat Aatsitassanut Ikummatissanullu Pisortaqarfiup aamma Miljøstyrelsen-ip pinngitsooratik isumaqatigisariaqanngisaat.

Issuaanermi taasassat: Olsvig, S. & Mosbech, A. 2003: Kalaallit Nunaata Kitaani immami ikkattumi aalisak-
kat peqqumaatit. Ammassat, nipisat eqaluillu qanoq nalliusimaartarneri iluaqutigi-
niarneqarnerilu pillugit apersuinertalimmik misissuineq. Danmarks Miljøundersø-
gelser. Qupp. 80 – Suliamik nalunaarut DMU-meersoq nr. 180.
<http://arbejdsrapporter.dmu.dk>

Suminngaanneersuunera erseqqissumik taallugu issuaavigineqarsinnaavoq.

Eqikkaaneq: Ammassat, nipisat eqaluillu sumi nalliusimaartarfii, suffisarfii tamakkorniarlunillu
aalisarfiusartut pillugit paasissutissat sumiiffinni assigiinngitsuni najugallit ilisima-
saat kujataani Aasianniit avannaani Upernavik (avannarpasissuseq 69°-72°) tikil-
lugu katersorneqarput. Paasisat database-mut eqiterneqarput aalisakkallu assigi-
inngitsut pingasut taakku tamaasa immikkuoortitaarlugit nunap assinginut nalu-
naarsorlugit takutinneqarlutik. Tamakku saniatigut misissuineq pitsaassusilerlugu
nalilerneqarpoq apersuinerillu oqaluttuarineqarlutik, naggasiunneqarlutillu apora-
affiusut, misissuiffigineqartumi tunitsivissaqarnikkut pissutsit piniartullu akornanni
pissutsit tamaani najugallit isaannit isigalugit pissusii eqqartorneqarlutik. Aamma
sumiiffinni pineqartuni najugallit ilisimasaasa nalunaarusiamut matumunnga ata-
tillugu atorneqarnerat eqqartorneqarpoq.

Oqaatsit pineqartuni atorneqartut: Aalisakkat peqqumaatit, ammassak, nipisa, eqaluk, sinerissap immikkoortui, tunisi-
neq, tamaanimiut ilisimasaat

Layout: Hanne Kjellerup Hansen
Titartakkat/assit: Sara Olsvig
Nutserisoq (qallunaatuumit
kalaallisut nutsernera): Peter Frederik Rosing

ISSN (elektroniskimik) 1399-9346
Quppernerit amerlassusii: 80

Internet-ikkut pineqarsinnaanera: Nalunaarusiaq DMU'p nittartagaatigut
http://www.dmr.dk/1_viden/2_publicationer/3_Arbrapporter/rapporter/AR180.pdf
pdf taamaallaat PDF-fil-itut takuneqarsinnaavoq

Pisarineqarsinnaavoq
atuagaarniarfinni
uaniluunniit: Miljøministeriet, Frontlinien
Strandgade 29, 1401 København K
Tlf.: 32 66 02 00, Fax: 32 92 76 90
frontlinien@frontlinien.dk
www.frontlinien.dk

Eqikkaaneq 5

1 Aallaqqaasiut 7

2 Periaaseq 11

3 Ammassak (*Mallotus villosus*) 13

- 3.1 Aalisagaqarfiit aalisakkallu avatangiisiminnut naleqqussarsimanagerat 13
- 3.2 Aalisarneq, aalisagaqassuseq suffisarfiillu 15
  - 3.2.1 Qeqertarsuup Tunua 15
  - 3.2.2 Qeqertarsuup Tunuata avannaa 17
- 3.3 Ammassat pillugit eqikkaaneq 20

4 Nipisa (*Cyclopterus lumpus*) 21

- 4.1 Aalisagaqarfiit aalisakkallu avatangiisiminnut naleqqussarsimanagerat 21
- 4.2 Aalisarneq, aalisagaqassuseq suffisarfiillu 22
  - 4.2.1 Qeqertarsuup Tunua 22
  - 4.2.2 Qeqertarsuup Tunuata avannaa 24
- 4.3 Nipisa pillugu eqikkaaneq 24

5 Eqaluk (*Salvelinus alpinus*) 27

- 5.1 Aalisagaqarfiit aalisakkallu avatangiisiminnut naleqqussarsimanagerat 27
- 5.2 Aalisarneq, aalisagaqassuseq suffisarfiillu 28
  - 5.2.1 Qeqertarsuup Tunua 29
  - 5.2.2 Qeqertarsuup Tunuata avannaa 31

6 Apersuinernik pitsaassusiliineq 35

- 6.1 Apersuinerit ingerlaneri 35
- 6.2 Apeqqutinik akiuilluni immersugassaq ajornartorsiutitaalu 37
- 6.3 Apersuinernik pitsaassusiliineq 39
- 6.4 Apersuinerit ingerlaneri 41
  - 6.4.1 Aasiaat Kommuniat 41
  - 6.4.2 Qasigiannuguit Kommuniat 43
  - 6.4.3 Qeqertarsuup Kommunia 45
  - 6.4.4 Ilulissat Kommuniat 47
  - 6.4.5 Uummannap Kommunia 51
  - 6.4.6 Kommuneqarfik Upernavik 58
- 6.5 Eqiterineq 61
- 6.6 Aporaaffiit 63
- 6.7 Tamaaniamiut ilisimasaat, matumani sumut atorneqarpat 65

7 Angalanerup ingerlanera qujaniutillu 67

8 Najoqqutassarsiorfiit 71

9 Ilaliussat 73

- 9.1 Ilaliussaḡ 1. Apersuinerḡi immersugassaḡ atorneqartoḡ 73
- 9.2 Ilaliussaḡ 2. Apersuinerḡi immersugassaḡ atorneqartoḡ qallunaatuunngorlugu 77

**Danmarks Miljøundersøḡelser/National
Environmental Research Insitute**

Eqikkaaneq

Nalunaarusiami matumani eqqartorneqarput Aasiaat Upernaviullu kujasissortaata akornanni ammassat, nipisat eqaluillu (eqaluit sisusartut) aalisarneqartarfii suffisarfiilu pillugit tamaanimiut ilisimasaasa katersorneqarnerisigut pissarsiat. Misissuiffiusumi illoqarfinni nu-naqarfinnilu tamani aalisartunik apersuisoqarpoq. Katillugit 22-eriarluni apersuisoqarpoq ataatsimiit arfinilinnut peqataaffigineqart-artunik. Apersuinerni aalisarfiusartut suffisarfiillu nunap assinganut nalunaarsorneqarput aammalu tamakkorniartarnerup qasuersaatitut kulturikkullu pingaarutai aammalu pisat qanoq atorneqartarnerat pingaarutaallu båndimut immiussorneqarlutik.

Angusarineqartut eqikkarlugit nunap assinganut ivertitigaapput aalisarfiusartut suffisarfiillu nalunaarsorlugit aammalu kommuneni tamani aalisarfiusartut isorartussusii amerlassusiilu tabel-inut nalunaarsorneqarlutik. Aamma paasissutissat apersuinerni saqqummer-sut allat pitsaassusilersorlugit misissuataarneqarput.

Nalunaarusiaq manna misissuiffigineqartumi piniartunut, aalisar-tunut tamaanimiunullu agguanneqassaaq paasissutissat katersorne-qartut inunnit amerlanerusunit nalilersorneqarlutillu ilaartorneqarni-assammata. Taamaammat nalunaarusiamik suliarinnittut paasissutis-sat ilassaannik tigusaqarnissartik assut soqutigaa (adresset ungalua-niittut takukkit).

Sumiiffinni oliakoornikkut misikkarinnerusuni Kitaani sinerissap ilaata (avannarpasissuseq 68°-72°) nunap assinganut nalunaarsorne-qarnerata suussusersiniarneqarneratalu misissuineq manna ilagaa.

Sumiiffiit ammassanniarnikkut pingaarutilit kommuneni tamani siammarsimasorujussuupput. Qeqertarsuup Tunuani sinerissap ilaata tamakkerluni 4234 km-inik isorartussusillip ilaani 1219 km-ini (29%) pingaarutilimmik aalisartarneq nalunaarutigineqarpoq. Uum-mannami sinerissap ilaata tamakkerluni 2348 km-inik isorartussusil-lip ilaani 369 km-ini (16%) pingaarutilimmik aalisartarneq nalunaa-rutigineqarpoq. Ammassat sissamiit imaluunniit umiatsiaaqqaniit qalunik tigumiartakkanik qalorsuaaqqanillu piniarneqartarput. Am-massat nutaatillugit uuginnarlugit nerineqartarput aammalu paner-tillugit imaluunniit qeritillugit nerisassatut, qimminut nerukkaatis-satut imaluunniit qaleralinniarnermi neqitassatut peqqumaasiarine-qartarlutik. Amerlasoorsuunngitsut tunisaasarput qeritinneqartarlutik qaleralinniarnermilu neqitassatut nioqutaasarlutik.

Qeqertarsuup Tunuani kommuneni kujallerni pingasuni (Aasiaat, Qasigiannugit Qeqertarsuarlu) taamaallaat sinerissap ilaani nipisan-niarnikkut pingaarutilinnik nalunaaruteqartoqarpoq. Tamaani sine-rissap ilaata katilluni 2747 km-inik isorartussusillip ilaani 973 km-ini (35%) pingaarutilimmik aalisartarneq nalunaarutigineqarpoq. Nipisat qassusersorluni aalisarneqartarput nipisallu suaat tunisaanersut aalisarneqarnerannut apeqqutaasarluni. Kommuneni taaneqartuni pin-gasuni nipisanniarneq aasaanerani isertitaqaataasarpoq pingaarutilik.

Tamaani nipisatortarneq ileqquunngilaq, ikittuaraannaallu nerineqartarput.

Kommunenit tamani Aasiaat kisiisa pinnagit qassusersorluni eqalunniarfiusartut (eqaluit sisusartut) pingaarutillit nalunaarsorneqarput. Qassusersorluni eqalunniarfiusartut kommunet sineriaasa 0%-ianiit (Aasiaat) 20%-iisa missaat tikillugit (Qeqertarsuaq Ilulissallu) isorartussuseqarput. Eqalunniarfiusartut katilliugit 91-it sumiiffissineqarput, taakku amerlanersaat (69-it) kuuit eqaluit ukiivigigajuttagaasa suffivigigajuttagaasalu akuisa qanittuiniittarput. Qeqertarsuup Ilulissallu kommunii allanut naleqqiullutik eqalunniarfeqarnerupput (26-it 21-illu), eqalunniarfiusartullu tamakku ilarpassui kuuit akuisa qanittuiniittuupput (25-it 17-illu). Aasianniit eqalunniarfiusartut Kangaatsiap kommunianittut Aasiammiumit atorneqartartut nalunaarneqarput. Eqalunniarfiusartut tamakku nalunaarusiami matumani sammineqartut avataanniipput. Misissuiffiusumi tunisassiorluni eqalunniartoqarneq ajorpoq taamaallaat kalaaliaqqani tuniniaasoqartarluni, kisianni eqalunniartarneq tamaanimiunut pingaaruteqaqaaq, piniartunut aalisartunullu piinnarani. Eqaluit mamartortugassatut isigineqartarput, amerlanerillu qasuersaatigalugu eqalunniariartortarput.

Nalunaarusiap naggataa'tungaani apersuinerit ataasiakkaarlugit sammineqarput aammalu misissuinerup ilusaa apersuinerillu pitsaasusiisigut nalilersorneqarlutik. Apersuinerit immersugassat angalalersinnani nassiusorneqanngillat apersuisumullu najoqqutassatut astuunnerullutik peqataasunillu immersorneqarlutik. Aalisagaqasutsip aalisarnerup aalisakkallu assigiinngitsut pingasut taakku pingaarutaasa paasisaqarfiginerisa saniatigut apersuinerit aalisartut piniartullu atugarisaanni aporaaffiusartut kiisalu piniagassat allat suut pingaartutut taaneqarnerisut pillugit paasissutissanik takutitsipput. Ilulissat Uummannallu pigisaanni qalerallinniarneq pingaarutilerujussuuvoq, aammali aalisakkat allat pingaarutilittut taaneqarput. Sumi tamani puisit piniagassatut pingaartutut taaneqartarpoq. Avannarpasinnerusumi Kangersuatsiami puisinniarneq assut pingaaruteqarpoq, peqataasullu puisit amiisa ajussusiat ernumanartutut oqaatigaat. Aamma qilalukkat qernertat qaqortallu kiisalu mitit, appat timmissallu imarmiut allat aamma taaneqarajupput. Aporaaffittut taaneqarsinnaavoq aalisakkat nalliusimaarfiini tunitsivissaaleqissunneqartarnerat ajornartorsiutitut taaneqarajuttoq. Aamma eqqartorneqarajuppoq aalisartut piniartullu illua'tungaanilu uumasunik ilisimatut, piniagassanik pisortatigut ingerlatsisut politikerillu akornanni attaveqatigiinngittarneq.

1 Aallaqqaasiut

*Kalaallit Nunaanni
oliamik nassaarniarluni
misissueqqisaarneq*

Misissuinermut matumunnga Kalaallit Nunaata Kitaata avataani oliamik nassaarniarluni qillerisarnissanik pilersaarutit tunuliaqu-taapput. Naak aarlerinartoq annikitsuinnaagaluartoq oliamik nas-saarniarluni missuinissani ajutoortoqaratarsinnaavoq oliamik maan-gannartitsinertalimmik. Aalisakkat sinerissap qanittuani ikkattumi suffisartut pingaartumik soorlu nipisa (*Cyclopterus lumpus*) ammas-sallu (*Mallotus villosus*) oliakoormermit sinerissamut tissukartumit sunnerneqaratarsinnaalluarput. Eqaluit (eqaluit sisusartut, *Salvelinus alpinus*, matuma kinguliini eqalunnik taagorneqartut) kuuit majorfis-samik qanittuani ikkattumi neriniartut aamma oliakoormermit sissa-mut tipiartortumit sunniivigineqarsinnaalluarput.

Aalisakkat suaat tukernejangitsut tuckerlaallu aalisakkanit inersi-masunit imaani oliakoormermit toqunartuerluerneqarnissaminnut misikkarinnerupput, tassalu imaani oliakoortoqarneratigut imaq oli-artaqarnerpaaq ikkattumi kiisalu oliakoormerup sinerissamut tipiffi-gisaani siumugassaassaaq (Mosbech 2002). Tamaattumik sinerissap qanittuani ammassaqarfiit, nipisaaqarfiit eqaloqarfillu sumiiffii nalu-naarsortariaqarsimapput oliakoortoqarneratigut tamakku illersorni-arlugit pilersaarusiormermit atornejarsinnaasunik. Kuuit eqaloqarfiit ammassallu suffivigisartagaat ilaannakorluartumik nalunaarsorne-qareersimapput (Petersen 1992). Tamatumani annertunerusunik paasisaqarnissaaq pisariaqartinneqarpoq, misissuinerlu manna tama-tumani ilangaaqutaassaaq.

Sumiiffinni oliakoornikkut misikkarinnerusunik Kitaani sinerissap ilaata (avannarpasissuseq 68°-72°) nunap assinganut nalunaarsorne-qarnerata suussusersiniarneqarneratalu misissuineq manna ilagaa. Suliaq tamanna naammassiniarneqarpoq ilaatigut Pinngortitaleriffik suleqatigalugu aammalu Aatsitassanut Ikummatissanullu Pisortaaqar-fik, Namminersornerullutik Oqartussat, aamma Avatangiisinut Aqutsisoqarfik, Miljøstyrelsen, aningaasanik tapiisoralugit, kingulleq taanna Issittumi avannarlermi avatangiisinik misissuinermut pilersaarussiaq aqutigalugu.

Immami ikkattumi aalisagartassat tamakku misissuivigineqarnissaat uumasunik ilisimatuut misissuinerattut pinnagu najukkani ataasiak-kaani ilisimasalik katersuinnikkut ingerlanniarlugu aalajangiunneqar-simavoq. Tamatumunnga pissutaasut arlaqarput. Aalisagartassat tamakku pillugit najukkani ataasiakkaani ilisimasat annertooujussuupput aalisartut piniartullu angallavigisartagaat ullumikkut isorartuseqimmata naatsorssuutigisariaqarluni sinerissap immikko-ortuani tamaani tamarmi ilisimannilluartoqartoq naatsorssuutigisa-riaqarluni. Aamma oliakoortoqassagualuarpat immikkut pingaarute-qarpoq aalisagartassat najukkani ataasiakkaani atugarineqarluartut suunersut paasilluassallugit. Apersuilluni matumanisut misissuisar-nerit pitsaaqutigaat aalisakkanik assigiinngitsunik pingasunik ma-tumani pineqartunik aammalu pisassalik pingaarutilinnik allanik piniarnermi tamaani najugallit aningaasarsiornikkut atugarisaat kil-leqarluartumik nalunaarsorneqarsinnaammata.

Najukkani ataasiakkaani ilisimasanik tunngaveqarnerup killeqassusianut pissutaavoq aalisakkat tamaani pisarineqarsinnaasut qanorlu atugaanerat pillugu arlaannaannulluunniit attuumassuteqanngitsumik nalunaarsorneqarsimannginnerat - aalisagartarineqarsinnaasut pillugit ilisimasassat katersorneqartut tamakkuninnga atuinermik ilisimasatiguunerusoq pissarsiarineqarsinnaapput. Kisiannili aalisakanik ilisimatut sineriassuarimi isorartoqisumi tamaani aalisagaqasutsimik misissuisinneqassappata tamatumani pisariaqartinneqartussat annertooujussuupput.

Nalunaarusiami matumani aalisakkat pineqartut suffivigisartagaat, aalisarneqarfigisartagaat piniagassallu allat najortagaat pingaarutillit pillugit ilisimasat katersorneqartut allaatigineqarput. Misissuinermissaq qanittualu aammalu sinerissap qanittua pingaarnerutillugit sammineqarput. Misissuinermut atatillugu aalisarnerup aammalu pisat iluaqutigineqartarnerisa pingaarutaasalu qasuersaatitut kulturiikkullu pingaarutaat ilassutitut paasiniarneqarput. Tamatuma saniatigut sinerissap qanittuani piniagassat pingaarutillit allat iluaqutiginarneqarnerat pillugu ilisimasassanik katersuisoqarsimavoq ukiumut ilivitsumut siammarlugit.

Pitsaassusilimmik apersuinerit tunngavigalugit paasissutissat pitsaassusilerneqarput. Tamatumani ilanngunneqarput illoqarfinni nunaqarfinnilu ataasiakkaani eqalunniarnermut, ammassanniarnermut nipsisanniarnermullu kiisalu piniagassanut allanut tunngatillugu pissutsit qanoq ittuunerat.

*KNAPK, Kalaallit
Nunaanni aalisartut
piniartullu
kattuffiataqutigalugu*

Nunap ilaani pineqartumi aalisartunut piniartunullu atassuteqarneq ilaatigut KNAPK, Kalaallit Nunaanni Aalisartut Piniartullu Katuffiat, aqutigalugu pilersinneqarpoq. KNAPK-p ataaniippoq KNAPP, najukkani ataasiakkaani immikkoortoqarfiit kattuffiat, matuma kingulliini „immikkoortoqarfinnik“ taagorneqartut, naalisarlugu taaguttaat tamatigut naggateqartartoq –„APP“-mik, Aalisartut Piniartullu Peqatigiiffiat.

Aalisakkat assigiinngitsut pineqartut pingasuusut sammineqarnerini immikkoortut nunap assingini paasissutissanik katersorneqartunik nalunaarsuiffigineqartunik ilaqartinneqarput. Ammassat, nipsisat eqaluillu pillugit nunap assingi immikkoortunut qulinut aggugaapput. Nunap assingani ataatsimoortumik takussutissami takuneqarsinnaavoq nunap assingi qanoq agguataarneqarsimasut. Ammassat eqaluillu eqqarsaatigalugit immikkoortuni tamani aalisarfiusartut nalunaarsimapput, nipsisallu eqqarsaatigalugit immikkoortuni qulingiluaani aalisarfiusartut nalunaarsimallutik.

Nalunaarusiaq manna paasissutissanik nalunaarusiaagallarpoq ilassutitut paasissutissanik pissarsissutiginiissaa oqaaseqarfigineqarnissaalu kissaatiginarteqigatsigu. 2003-mi aasakkut sumiiffiit 2002-mi tikeraarneqartut angallavigineqassapput. Suliap malitseqartinneqarnissaa tamatumani siunertaavoq. Paasissutissat nalunaarusiami matumanittut inuussutissarsiutigalugu piniartuniunerusoq pissarsiaapput, ilaatigullu tapertarlugu piniartartunit paasissutissanik ilaartorneqarnissaa kissaatigaarput. Kisianni tassa kikkulluunniit nalunaarusiamut tunngasunik oqaasissaqartut sianerfigisinnaavaatigut allaffi-

galutaluunniit. Adressit telefonillu normui nalunaarusiap naggaterpiaaniipput.

Inuiaqatigiilerinermik ilinniagartooq (sociolog) Mette Jensen nalunaarusiap suliarinerani ilisimasamigut siunnersuineranut qutsavigaarput. Aamma Søren Stach Nielsen, Pinngortitaleriffik, misissuinerup aaqqissuunneqarnerani ikiuunneranut nalunaarusiarlu pillugu naliliilluni oqaaseqarneranut qutsavigaarput. Aamma Per Kannevorff, Pinngortitaleriffik, nalunaarusiaq pillugu naliliilluni oqaaseqarneranut qutsavigaarput kiisalu Morten Hjort aamma Bent Østergård Olsen paasissutissanik Geografisk Informations System (GIS) atorlugu suliarinninnerannut qutsavigalugit.

[Tom side]

2 Periaaseq

Aasianniit Kangersuatsiamut

Paamiut, Nuup, Sisimiut Kangaatsiallu kommuniini ammassat, nipisat eqaluillu suffisarfii sumiiffillu pingaarutillit pillugit ilisimasani apersuinikkut paasinialluni apeqqutinillu immersuisitsilluni siusinnerusukkat misissuisimaneq aallaavigalugu Aasiaat, Qeqertarsuup, Qasigiannugit, Ilulissat Uummannallu kommuniini Upernaviullu kommuniata kujasinnerusortaani najugallit ilisimasaannik inunik ataatsimoortukkaani ataasiakkaanillu apersuinikkut katersuineqarpoq.

Kingullermik Kitaata kujasinnerusortaani misissuineqarmat periaaserineqartutut angalanissap aallartinnginnerani apersuilluni immersugassanik nassitserertoqanngilaq. Piffissaasuanek pissutigalugu illoqarfinni nunaqarfinnilu tamani immikkoortoqarfiit KNAPP-it faxerfigineqarput misissuinissaq allaaseralugu aammalu apersuiartortussap qanoq ilinikkut tikikkumaarnissaa kalerrisaarutigalugu.

Apersuinikkut immersugassat nunallu assingi

Apersuisup nassatarai apersuilluni immersugassat kingullermik misissuineqarmat apersuilluni immersorneqartut assingi, kisianni ataasiakkaatigut iluarsilaakkat, nunap ilaani pineqartuni nunap assingi aalisarfiusartunut suffisarfinnullu nalunaarsuiffissat kiisalu sinerissamut nunap assingi nalinginnaasut nunat aqqinik atilersukat. Aamma apersuilluni ataatsimiititsinerit tamaasa minidisk atorlugu immiussissummut immiussorneqarput.

Nunap assingi H.C. Petersenip misissuineranit paasissutissartallit nassarneqarput aammalu apersuineri siullerni marlussunni peqataasunut takutinneqarlutik, kisiannili nunap assingi taakku apersuilluni ataatsimiinnerni takutinngit pissarsinarnerusoq paasinarsimmat kingorna takutinneqassaarput. H.C. Petersenip nunap assiutai nunap assingilu misissuineri matumaneersut kingorna imminnut sanilliunneqarput takuneqarsinnaavorlu assigiissutilerujussuusut, kisianni uagut nunap assiutivut paasissutissartaqarnerullutik. Uagut nunap assiutittat nunallu assingisa H.C. Petersenip 1992-imi misissuineraneersut assigiinngissutaannut pissutaasinnaasorinartut paasissutissat ilassaannik katersuilluni aasaru angalanissami misissorneqassapput.

Apersuinerit ilaannakortumik ilusilersoreerlugit (Kvale 1994) ingerlanneqarput, tassa imaappoq apersuilluni immersugassat malinneqarput apersuisumit aqunneqartumik, kisianni ataatsimoortunik apersuineri saqqummiunneqartut suunerat najoqqutaralugu sanioqqunneqarsinnaasarlutik. Apersorneqartut apersorneqarnermini taamaalillutik imminnut tapertariaassinnaasarput taamalu sammisassat apersuilluni immersugassamiinngitsut tikissinnaasarlugit.

Apersuineri apeqqutigineqartarput aalisakkat pineqartut pingasususut piniarneranni piniutit suut atorneqartarnerisut, pisat sumut atorneqartarnerisut kiisalu tamakorniarneq piniartumut aningaasarsiornikkut qanoq pingaaruteqarnerisoq. Aamma apeqqutigineqartarpoq tamakkorniarneq qasuersaarutitut kulturikkullu piniartumut nu-

naqqataasunullu pingaaruteqarnerseq aammalu tamakkorniarneq
ukiup qanoq ilinerani ingerlanneqartarnerseq.

Apersuisuuvoq stud.mag. Sara Olsvig kalaallisut danskisullu oqaasilik.

3 Ammassak (*Mallotus villosus*)

3.1 Aalisagaqarfiit aalisakkallu avatangiisiminnut naleqqussarsimanerat

*Ammassat
siammarsimanerat
assigiinngiaarpoq*

Ammassak aalisagaarunnguuvooq ammassassuarmut assingusoq kapisillit eqaluillu ilaqutaralugit. Ammassak Kitaani nalinginnaavoq Davisstrædep kangisinnerusortaani avannamullu Upernavik (avannarpasissuseq 74°) tikillugu nalinginnaasumik nalliusimasarluni, kisiannili Qaanaaq (avannarpasissuseq 77°) tikillugu naammattoorneqartarluni. Siammarsimassusia ukiut tamaasa allanngorartarsorinarpoq immap kissassusiaata allanngorarnera apeqqutaalluni. Ammassap Kitaani nalliusimasarnera uumasutullu pissusia pillugit maannamut ilisimasat Friis-Rødel & Kannevorff-imillu (2002) ataatsimut katersorneqarsimapput aammalu Muus-imit (1990) Petersenimillu (1999) eqqartorneqarsimallutik.

*Ammassat kangerlunnut
attuumasarsorineqarput*

Ammassat sisamaniit arfineq marlunnut ukioqarlutik annerpaaffisartik nalleraangassuk arnarluit 14-16 cm tikillugit angusalluillu 12-20 cm tikillugit takissuseqalersarput. Arnarluit nalinginnaasumik angusallunnit utoqqaanerulersarput utoqqalinerpaagaangamik arfineq pingasunik ukioqalersarlutik. Naatsorsuutigineqarpoq Kitaata sineriaa atuarlugu ammassaqarfeqartoq kangerloqarfinnut assigiinngitsunut eqqaannilu ikkanneqarfinnut atasuusunik. Ammassat utoqqalinerpaasarfii, tallinerpaasarfii alliertortarnerisalu sukkassusii kujataaniit avannamut annertusiartortuupput. Ammassat ikkattumi kangerlunnilu sissap killingani sinerissallu avammut killingani suffisarput. Ammassat suffereeraangamik kippartarput allaallu avataani ikkannersuarni siumugassaalersarlutik. Ammassat taamaakkamik ukiakkut, ukioqqaarnerani upernaakkullu kangerluit paarpasinnerusortaanni, sineriak atuarlugu kiisalu ikkannersuarni siumugassasarput. Kisianni ilisimaneqartut naapertorlugit ammassat ikkannersuarni suffineq ajorput. Ukiuunerani kingusissukkut suffiartorlutik kangimukaalersarput. Suffiartorlutik ingerlaat suffinerullu nalaa avannaanut naleqqiullugu kujataani aallartiaarnerusarpoq. Kujaterpiaani suffinerup nalgisarpaa april-juni, avannarpiaanilu suffinerup nalaa tassaasarluni maj-juli. Kangerloqarfinni tamani ammassat kangerluit qinngorpasissortaanni kissarnerpaasumi suffeqqaartarput kingusinnerusukkullu silasinnerusumi immaqalu sinerissap qanittuani immap qaavata kissassusia 2-5° C qaangerlugu qaffakkaangat suffisarlutik. Ammassat ilaat pingasunik ukioqaliinnarlutik suffisalersarput, amerlanerilli aatsaat sisamanik-tallimanik ukioqaleraangamik suffisarlutik. Ammassat upernaakkut suffinialersinnatik sinerissamut qanillisarput. Angusalluit siulliullutik ikkattunnguamut (0-10 m) naqqa sioralimmut ujaraaralimmulluunniit tulavittarput arnarluit avatiminni itinerulaartumi utaqqitillugit. Arnarluit suffisariaannanngoraangamik sissamut tulavittarput suffillutillu. Ammassat nuliunerminni sekuntit tallimat missaannik sivisussuseqartumi angusalluup arnarluk sakissamini aqajamminilu anguutiminik aalajangerlugu tigummisarpaa suaat immuullu aniatinneqarnerini. Ar-

narluit suffereeraangamik itinerusumut avalattarput nerissarsioqqilerlutillu. Angusalluit suffiviusumiiginnartarput, qularnangitsumik arlaleriarlutik immutserisarlutik kingornagullu qasunermit, ikilersortinnerminnit imaluunniit oqummit pineqarnerminnit tamakkiusavillutik toqorartarsorinarlutik.

Uumasunut allanut nerisatut pingaauteqaqaaq

Ammassat peqqukkunnik planktoniusunik (kingunnik, euphasidinik, mysidinik amphipodenillu) immap qatsissortaani siumortakkaminik inuussuteqartuupput. Ammassat puisinut, timmissanut aalisakanullu, ilaatigut saarullinnut, kapisilinnut, qaleralinnut eqalunnullu inuussutitut pingaarutilerujussuupput. Kapel-ip (2000) missiliuuppaa ammassat Kitaani aataat nerisaasa affaannut, tassalu ukiumut ulluni 200-t missaanni 1,5 millioninik aataaqarsorineqarmat naatsorsuutigineqarpoq aataaginaat Kitaani ukiumut ammassat 0,5 million tonsit nerisaraat. Naatsorsuutigineqarpoq tamakkutortartut tamakerlutik ammassat ukiumut 1 million tonsit sinnerlugit nerisaraat. Taamaammatt ammassat Kitaani immami uumasut nerisariiaanneranni pingaarutilerujussuupput.

Suaat tuckerneqanngitsut tuckerlaallu oliakoornermut misikkarissuupput

Aalisakkat suaat tuckerneqanngitsut tuckerlaallu aalisakkanit inersimasunit imaani oliakoornermut toqunartuerluerneqarnissaminnut misikkarinnerupput, tassalu imaani oliakoortoqarneratigut imaq oliartaqarnerpaaq ikkattumi kiisalu oliakoornep sinnerissamut tipifigisaani siumugassaassaaq. Taamaammatt ammassat suffisarfi oliamik mingutsitsinermut misikkarissorujussuupput (Mosbech 2002). Kitaani ammassaqarfiit qanoq immikkoortitaartiginersut ilisimaneqanngilaq, taamaammallu oliakoortoqarneratigut ammassat ilaat qanoq amerlatigisut sunnerneqarsinnaanersut – aammalu ukiut qassit ingerlaneranni ileqqumittut amerlassuseqaleqqissinnaanersut – nalileruminaalluni.

Kitaani aningaasarsiutigalugu ammassanniartarneq annertungaangilaq. 1987-imiit 2000-imut ukiut tamaasa 21 aamma 429 tonsit akornanni amerlassusillit tulaanneqartarput. Kisianni ammassat suf-
finerisa nalaanni najukkani ataasiakkaani nammineq atugassanik, kalaaliaqqani tuniniagassanik qimminullu nerukkaatissanik ammassanniartarneq atugaqaaq.

Tabel 1. Ukiuni 1987-2001 ammassat tunisat tonsinngorlugit. Paasissutissarsivik: Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaarfik

	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Aasiaat	41,4	17,8	1,5	16,6	3,5	-	10,2	31,1	0,4	0,5	-	0,9	-	21,4	-
Qasigi- annguut	0,8	0,5	23,1	26,8	15,5	19,7	3,3	4,4	2,3	7,3	10,2	20,0	4,4	-	-
Qeqer-tar- suaq	4,9	6,7	8,3	20,4	25,5	2,6	46,6	13,8	0,9	5,8	-	-	-	-	-
Ilulissat	194,6	102,0	159,9	158,4	54,3	43,8	40,7	52,8	26,2	43,7	28,9	15,5	30,1	-	-
Uumman- naq	11,4	-	0,7	8,9	47,5	33,5	8,2	18,0	13,3	20,1	1,3	-	-	-	3,1
Upernavik	2,0	3,5	8,0	17,4	4,0	3,1	0,5	1,1	0,8	0,3	0,2	-	-	-	-
Katillugit	255,1	130,5	201,5	248,5	150,3	102,7	109,5	121,2	43,9	77,7	40,6	36,4	34,5	21,4	3,1

Aammassat

3.2 Aalisarneq, aalisagaqassuseq suffisarfiillu

Apersuilluni ataatsimiinnerni peqataasut qinnuigineqarput sumiiffiit makku nunap assingani takuteqqullugit:

- 1: sumiiffik taanna piniartunit ukiut tamaasa atorneqartarpoq
- 2: sumiiffik taanna ilaqtariinnit "pigineqarpoq"
- 3: sumiiffik taanna piniartumit ataatsimit arlalinnilluunniit ukiut ilaanni atorneqartarpoq
- 4: sumiiffik taanna suffiviusarpoq

Pineqartut 1 aamma 2 imminnut ataqtigiipput tassami Qeqertarsuup Diskop eqqaani avannaanilu pineqartoq 2 qaqtigorujussuaannaq siumugassaasarmat. Taamaammat 1 aamma 2 "sumiiffittut pingaaruteqartut" taaneqarput, pineqartumilu tamatumani suut tamarmik nunap assingini qalipaammik aappalaartumik nalunaaqqutserneqarput.

Pineqartoq 3 "sumiiffittut pingaaruteqannginnerusutut" taaneqarpoq nunallu assingini qalipaammik tungujortumik nalunaaqqutserneqarluni, taavalu pineqartoq 4 suffisarfittut taaneqarpoq nunallu assingini qalipaammik sungaartumik nalunaaqqutserneqarluni.

Sumiiffiit ilaat aalajangersimasut aalisarfittut pingaarutillit pingasunik teqeqqulimmik nalunaaqqutserneqarput taavalu aalisarfiusarlutillu suffisarfiusut sineriak atuarlugu titarermik nalunaaqqutserneqarlutik.

3.2.1 Qeqertarsuup Tunua

Qeqertarsuup Diskop eqqaani ammassanniarnaq pillugu ataatsimut isiginnilluni oqartoqarsinnaavoq ammassanniariaaseq angallateeqqat sukkasuut atugaalernerisigut allanngorsimasoq. Sivisuumik mulujartorluni ammassanniartarunnaarluni massakkut najukkap qanittuani ulluinnartarluni ammassanniartoqartalersimavoq. Ammassan-

niartarnermut nalunaaqqutsiussat pingasunik teqeqqullit amerlaval-
laannginnerannut tamanna pissutaavoq, tamakkunungalugu taarsiul-
lugu ammassanniarfiusartut sineriak atuarlugu titarnermik nalu-
naaqqutsersorneqarput. Pisat passunneqartarnerat, ammassat eqqar-
saatigalugit panertinneqartarnerat, aamma qanittumi pisarpoq aku-
likitsumik tikikkuminarnerusarmata mumikkiartorlugit aammalu
tamaani qimmeqanngimmat ikittuinnarnillu terianniaqarluni.

Aamma oqartoqarsinnaavoq Qeqertarsuup Diskop eqqaani ammas-
sanniartoqartarmat nammineq atugassaniunerusoq, imaappoq
nerisassatut, panertillugit qeritillugilluunniit, imaluunniit qimminut
nerukkaattissatut, aamma panertillugit.

Ammassanik panertunik aamma tunisisoqartarpoq, tamakkuli an-
nikitsuinnaapput piniartut/aalisartut ataasiakkaat kisimik
taamaaliortarlutik. Ammassat nalaanni kalaaliaqqani tuniniaasarneq
nalinginnaavoq.

***Ammassak
qaleralinniarnermi
neqitassatut***

Ilulissat Kommunianni ammassat qaleralinniarnermi neqitaralugit
atorneqartarput. Taamatut atorneqarnissaat siunertaralugu ammassat
nutaatillugit tunisaangaatsiartarput.

Ammassanniartarnerup najukkani ataasiakkaani kulturikkut, qasuer-
saarutitut aningaasarsiornikkullu inunnut pingaarutaat apersuin-
ernik pitsaassusiliinermi atuarneqarsinnaavoq.

Aasiaat Kommuniat

Aasiaat Kommunianni ammassanniartarneq pillugu paasisutissat
Aasianni aammalu nunaqarfiini Akunnaami Kitsissuarsunnilu aper-
suilluni ataatsimiititsisarneersuupput. Taakkunani tamani paasis-
sutissat isumaqatigiilluni saqqummiussuunneqarput.

Aasianniit Akunnaamiillu ammassanniartarneq pingaartumik qanit-
tuanni pisarpoq (illoqarfimmit nunaqarfimmi 20 km miss. ungasis-
susilinni, takukkit Ammassannut-Nunap assingi nr. 1 aamma 2).
Taamaattorli ukiut ilaanni aamma ungasinnerusumi, Aasiaat ku-
jataanni, ammassanniartoqartarpoq. Kitsissuarsunni sissami ammas-
saqartanngimmat tamaangaanniit aamma Aasiaat kujaliinut, tassa
nunaqarfik qimangaatsiarlugu¹ (nunaqarfimmiit 30-40 km kujasis-
susilinni, takuuk Ammassanut-Nunap assinga nr. 1). Aamma
tamaani ammassat pisariinnavillugit passunneqartarput (panertinne-
qartarput). Piniutigineqartarput qalut tigummiartakkat qalor-
suaaqqallu.

Qasigiannugit Kommuniat

Qasigiannugit Kommunianni ammassanniartarnerneq pillugu paa-
sisutissat Qasigiannugani aammalu nunaqarfinni Akunnaami, Ika-
miuni Ilimanamilu apersuilluni ataatsimiititsisarneersuupput.

---

¹ Otto Storch Aasianni AAPP-imut siulittaasuusoq toqqarlugu saaffi-
galugu paasivarput Kitsissuarsuit sissaanni ammassaqarneq ajortoq.
Otto Storch isumaqarpoq Kitsissuarsuit eqqaanni immap nillerneru-
nera tamatumunnga pissutaasoq. Kitsissuarsuit Qeqertarsuup Tunu-
ani avasiartumiipput Aasianniit 20,4 km miss. avannarpasitsigisumi.

Taakkunani tamani paasissutissat isumaqatigiilluni saqqummiussuunneqarput.

Qasigiannguani Ikamiunilu ammassanniartarneq pingaartumik qanittuini pisarpoq (illoqarfimmit nunaqarfimmillu 15 km miss. ungasissusilinni, takukkit Ammassanut-Nunap assingi nr. 1, 2 aamma 5). Ilimanami annikitsuaraannanguamik ammassaqartarpoq taamalu tamaani aammalu nuaqarfiup kujataani, Qasigiannguait qanittuanni, annikitsuinnarmik ammassanniartoqartarluni.

Qasigiannguait, Akunnaap Ikamiullu qanittuini ammassanik paner-titerisarfeqarpoq. Qalut tigummiartakkt qalorsuaaqqallu piunigtigineqartarput.

Ilulissat Kommuniat

Ilulissat kommunianni ammassanniartarneq pillugu paasissutissat nunaqarfinni Ilimanami, Oqaatsuni, Saqqami Qeqertamilu apersuilluni ataatsimiititsisarnerneersuupput. Taakkunani tamani paasissutissat isumaqatigiilluni saqqummiussuunneqarput.

Ilimanap eqqaani ammassaqangaanngilaq

Ilulissani, Oqaatsuni, Saqqami Qeqertamilu ammassanniartarneq pingaartumik qanittuini pisarpoq (illoqarfimmit nunaqarfimmillu 20 km miss. ungasissusilinni, takukkit Ammassanut-Nunap assingi nr. 5 aamma 7). Aamma Ilimanamiit kommunip killeqarfiata iluani nunaqarfimmiit 5 km miss. kujasitsigisumi ammassanniartoqartarpoq, kisianni ukiut ilaannaanni, tassa taaneqareersutut ukiuni makkunani ammassaqangaarneq ajormat. Piniutigineqartarput qalut tigummiartakkt qalorsuaaqqallu.

Ilulissani, Oqaatsuni, Saqqami Qeqertamilu ammassat qaleralin- niarnermi neqitarineqartarput, taamatullu atugassatut eqqarsaatigalugit ammassat nutaatillugit tunisaangaatsiartarput.

Qeqertarsuup Kommunian

Qeqertarsuup Kommuniani ammassanniartarneq pillugu paasissutissat Qeqertarsuarmi nunaqarfimmillu Kangerlummi apersuilluni ataatsimiititsisarnerneersuupput. Kangerlummi apersuilluni ataatsimiititsinermi peqataasoq ataasiinnaavoq taamalu tassani paasisat tassanga taamaallaat pisuullutik. Qeqertarsuarmi paasissutissat isumaqatigiilluni saqqummiussuunneqarput.

Qeqertarsuarmi Kangerlummilu ammassanniartarneq pingaartumik qanittuini pisarpoq (illoqarfimmit nunaqarfimmillu 20 km miss. ungasissusilinni, takukkit Ammassanut-Nunap assingi nr. 3 aamma 4), Qeqertarsuarmiilli aamma Kangerluup qanittuani ammassanniartoqartarpoq. Piniutigineqartarput qalut tigummiartakkt qalorsuaaqqallu.

3.2.2 Qeqertarsuup Tunuata avanna

Uummannap Kommunian

Uummannami ammassanniartarneq pillugu ataatsimut isiginnilluni oqartoqarsinnaavoq ammassanniariaaseq angallateeqqat sukkasuut atugaalernerisigut allannngorsimasoq. Sivirusumik mulujartorluni ammassanniartarunnaarluni massakkt najukkap qanittuani ulluin-

nartarluni ammassanniartoqartalersimavoq. Ammassanniartarnermut nalunaaqqutsiussat pingasunik teqeqqullit amerlavallaannginnerannut tamanna pissutaavoq, tamakkununngalu taarsiullugu ammassanniarfiusartut sineriak atuarlugu titarnermik nalunaaqqutsersorneqarput. Tamaattorli Ikerasammiit Qaarsuniillu Uummannap avannaanut ungasiartumut ammassanniartoqartarpoq.

Pisat passunneqarnerat, ammassat eqqarsaatigalugit panertinneqarnerat, aamma qanittumi ajornanngitsunik ornilerlorlugit muniteriarforfiusinnaasuni aammalu qimmeqaranilu terianniaqarpiannngitsuni pisarpoq.

Aamma oqartoqarsinnaavoq Uummannap eqqaani ammassanniartoqartarmat nammineq atugassaniunerusoq, imaappoq nerisassatut, panertillugit qeritillugilluunniit, imaluunniit qimminut nerukkaatisatut, aamma panertillugit, kiisalu qaleralinniarnermi neqitassatut.

Ammassanik panertunik aamma tunisisoqartarpoq, tamakkuli anikitsuinnaapput piniartut/aalisartut ataasiakkaat kisimik taamaaliortarlutik. (Tabel 1. Ukiuni 1987-2001 ammassat tunisat tonsinngorlugit). Aamma ammassanik neqitassatut nutaatillugit tunisisoqartarpoq. Ammassat nalaanni kalaaliaqqani tuniniaasarneq nalinginnaanerpaavoq.

Ammassanniartarnerup najukkani ataasiakkaani kulturikkut, qasuersaarutitut aningaasarsiornikkullu inunnut pingaarutaat pillugit annertunerusumik paasisaartoqarsinnaavoq apersuinernik pitsaassusiliinermi.

Uummannap Kommuniani ammassanniartarneq pillugu paasisutissat Uummannami nunaqarfinnilu Ikerasammi, Qaarsuni, Niaqornani, Ukkusissani, Saattuni, Nuugaatsiami Illorsuarnilu apersuilluni ataatsimiitsisarnerneersuupput. Niaqornani apersuilluni ataatsimiititsinermi peqataasoq ataasiinnaavoq taamalu tassangaanniit paasisat inummit tassanga taamaallaat pisuullutik. Najukkani allani ataatsimiitsisarnerni peqataasut isumaqatigiilluartarput. Takukkit Ammassanik-Nunap assingi nr. 6, 7, 8 aamma 9.

Najukkani tamani ammassanniartarneq pingaartumik qanittuini pisarpoq (illoqarfimmit nunaqarfinnillu 20 km miss. ungasissusilinni) aammali Uummannarmiut, Ukkusissarmiut Ikerasammiullu Maarmorillip eqqaanut ammassanniarfigissumut illuartarput (takuuk Ammassanut-Nunap assinga nr. 9). Ikerasammit, taaneqartut kujallersarisaannit Maarmorilimmut toqqaannarlugu 70 km miss. ungasissuseqarpoq. Piniutigineqartarput qalut tigummiartakkat qalorsuaaqqallu.

Kommuneqarfik Upernavik

Upernaviup eqqaani ammassanniartarneq pillugu ataatsimut isiginnilluni oqartoqarsinnaavoq ammassanniarfiaaseq angallateeqpat sukkasuut atugaalernerisigut allanngorsimasoq. Sivisuumik mulujartorluni ammassanniartarunnaarluni massakkut najukkap qanittuani ulluinnartarluni ammassanniartoqartalersimavoq. Ammassanniartarnermut nalunaaqqutsiussat pingasunik teqeqqullit amerlavallaannginnerannut tamanna pissutaavoq, tamakkununngalu

taarsiullugu ammassanniarfiusartut sineriak atuarlugu titarnermik nalunaaqutsersorneqarput.

Pisat passunneqarnerat, ammassat eqqarsaatigalugit panertinneqarnerat, aamma qanittumi ajornangitsumik ornilertorlugit mumititeriartorfiusinnaasuni aammalu qimmeqaranilu terianniaqarpiangitsuni pisarpoq.

Aamma oqartoqarsinnaavoq Upernaviup eqqaani ammassanniartoqartarmat nammineq atugassaniunerusoq, imaappoq nerisassatut, panertillugit qeritillugilluunniit, imaluunniit panertillugit qimminut nerukkaatissatut, kiisalu qaleralinniarnermi neqitassatut.

Amassanik panertunik aamma tunisisoqartarpoq, tamakkuli annikitsuinnaapput piniartut/aalisartut ataasiakkaat kisimik taamaaliortarlutik. (Tabel 1. Ukiuni 1987-2001 ammassat tunisat tonsinngorlugit). Aamma ammassanik neqitassatut nutaatillugit tunisisoqartarpoq. Ammassat nalaanni kalaaliaqqani tuniniaasarneq nalinginnaanerpaavoq.

Amassanniartarnerup najukkani ataasiakkaani kulturikkut, qasuersaarutitut aningaasarsiornikkullu inunnut pingaarutaat aper-suinernik pitsaassusiliinermi atuarneqarsinnaavoq.

Tabel 2. Ammassanniarneq, ammassanniarfiit amerlassusii sinerssallu ammassanniarfiusartup isorartusua kammunenut agguaallugu

Kommune	Aasiaat	Qasigiannguit	Qeqertarsuaq	Ilulissat	Uummannaq	Upernavik*
Aalisarfiit (qassiuineri)						
Aalisarfiit katillugit	10	8	7	9	21	4
Aalisarfiit pingaarutillit	10	4	7	8	20	4
Aalisarfiit pingaarutikinnerusut	0	4	0	1	1	0
Sinerissap ilaa (km)						
Kommunemi sinerissap ilaa tamakkerlugi	958	945	844	1487	2348	-
Sinerissap ilaa aalisarfiusartooq aamma/imaluunniit suffiviusartooq katillugu	422	768	300	459	529	432
Sinerissap ilaa pingaarutilimmik aalisarfiusartooq	358	283	131	445	369	391
Sinerissap ilaa pingaarutikinnerusumik aalisarfiusartooq	63	13	0	0	48	8
Sinerissap ilaa erseqqissumik suffiviusartooq**	0	82	300	453	522	432

*) Kommuneqarfik Upernaviup nunaqarfii kujalliit marluk kisimik misissuinermi ilanngunneqarmata kommunep sineriaata tamakkerluni isorartussua nalunaarneqanngilaq.

**) Tamaani nalunaarneqarput suffisarfiusutut aalisartut erseqqissumik paasimasaat. Taakku iluanniipput aalisarfiusartut aalisarfiusanngitsullu. Suffiviusartut nalunaarneqarnerat assigiinngisitaartunik tunngaveqarluni imaluunniit ilisimasatigut nikingasuteqartumik pisimagunarpoq taamaattumillu qajassuurtumik nalilertariaqarluni. Ataatsimut isiginnilluni naatsorsuutigisariaqarpoq suffinerup nalaani aalisarfiusartut tamarmik suffiviusassasut.

Kommuneqarfik Upernavimmi ammassanniartarneq pillugu paasissutissat taamaallaat Upernaviup kujataani nunaqarfinni Upernavik Kujallermi Kanngersuatsiamilu katersugaapput nunaqarfinnilu marlunni taakkunani apersuilluni ataatsimiitit-sisarnerneersuullutik. Nunaqarfinni tamani paasissutissat isumaqatigiilluni tunniussuunneqarput.

Nunaqarfinni marlunni taakkunani tamani qanittumiunerusoq ammassanniartoqartarpoq (nunaqarfinniit 20-30 km miss. ungasitsigisuni) qalut timummiartakkat qalorsuaaqqallu atorlugit. Takuuk Ammassanut-Nunap assinga nr. 10.

3.3 Ammassat pillugit eqikkaaneq

Misissuineq ammassanniarfiusartut pillugit ataatsimoortumik paasissutissaalluarpoq. Misissuinerup aamma takutilluarpaam ammassat qanoq atorneqartarnerat. Tassa sumiiffiit ilaanni nammineq qerititsivimmuut toqqugassanik qimminullu nerukkaatissanik ammassanniartarnerup saniatigut aamma ingerlatiinarlugit neqitassanik tunisassanillu ammassanniartoqartarpoq. Takuuk Tabel 2. Ammassanniartarneq, ammassanniarfiit amerlassusii sinerissallu ammassanniarfiusartup isorartussusia kommunenut agguaallugu.

Suffisarfiit eqqarsaatigalugit sumiiffiit suffisarfiusutut aalisartut piniartullu ilisimasaat ilanngunneqarput, imaanngilarli sinerissap immikkoortuini allani aamma suffisoqartanngitsoq.

Sumiiffiit suffisarfiusut amerlassusiisa allanngorarnerat isumaqarunanngilaq sumiiffiit ilaanni allanut naleqqiullugu suffisoqarnerusartoq, kisiannili pissuteqarnerugunarlu apersuilluni ataatsimiititsisarnerni paasissutissiisut apeqqutinik akisisaasiisa assigiinnginnerannik. Ilaannikkut sinerissap immikkoortuini ammassanniarfiusartutut nalunaarneqarsimasuni suffisarfinnik nalunaaq-qutsiisoqarneq ajorpoq. Matumani naatsorsuutigisariaqarpoq ammassanniarfiusartuni aamma suffisoqartarpoq, tassami ammassat sinerissamut tulattarmata suffiniarlutik.

Ammassat kalaallit nerisassatigut kulturiata ilagai

Misissuinermi peqataasartut tamarmik oqaatigaat ammassak kalaalpassuarnut nerisassatut pingaartuusoq aammalu kalaallit nerisassatigut kulturiata ilagigaa pingaarutilik. Ammassat nerisaalluarnermik saniatigut aamma qimminut nerukkaatitut qaleralinniarnermilu neqitassatut pingaaruteqarput.

H.C. Petersenip nunap assiutaanut naleqqiussinermi takuneqarsinnaavoq Qasigianngut Aasiaallu eqqaanni ukiuni makkunani Petersenip nunap assiutaani nalunaarsimasunit illoqarfimmut qaninnerusumi ammassanniartoqartarpoq. Tamatumali saniatigut assigiissutilerujussuupput. Illoqarfimmut qaninnerusumi ammassanniartalerneermut pissutaasinnaavoq ammassat allatut atorneqartarnerat. Tamanna aasaru nalilersuiartorlu angalanissami malersorneqarumaarpoq.

4 Nipisa (Cyclopterus lumpus)

4.1 Aalisagaqarfiit aalisakkallu avatangiisiminnut naleqqussarsimanerat

Nipisa maj-junimi suffisarpoq

Nipisa Kitaani avannamut Uummannaq (avannarpasissuseq 71°) tikillugu siumugassaavoq (Muus 1999). Arnarluk 40-50 cm-inik takisuseqalersinnaavoq angusallullu annerpaamik 30 cm-inik. Nipisat ammalukullammik timeqarput tattaqaratik kisiannili saanernik mikisunik tinumanersaqarlutik angisuunillu kinguleriaakkuutaanik arfineq marlunnik kapinartoqarlutik. Aqajaanni anguutissaagaluit nipittaatinngorsimapput. Nipisat inersimasut maj-junimi sinerissami ikkattumut tiffartarput tamaanilu ikkattuaqqami suffisarlutik, ilaani tinutitalaarsinnaasarlutik. Angusalluit saavi suffinerup nalaani aappaluartuusarput. Arnarlup suffereeraangami tamanna qimattarpaa, angusallullu tamaani ujaqqamut nipittarpoq suaallu kanassunut sunnianullu allanut paaqqutarisarlugit ullut 14 miss. qaangiunneranni tukernissaat tikillugu. Suaat tuckerlaat sinerissap qanittuani immap qaangajaaniiginnartarput, nipisaalli inersimasut avataani Davisstrædem i itisuumi ukiisartut naatsorsuutigineqarpoq (Hans & Hermann 1953).

Nipisat suaat soqutigineqaleriartarput

Nipisat suffinerisa nalaanni piniarneqartarput, soqutigineqaleriartuinnarpullu. Nipisat suaat, "kaviar", tamatumani nioqqutissiatut pingaarnersaapput. Annerusumik najukkat qanittuini angallatinik mikisunik angallateqarluni nipisanniartoqartarpoq. Piarineqartartut ukiuni kingullerni ukiumut katillugit 250 aamma 600 tonsinik anertussuseqartarput. Nipisanniarneq 1996-imi annerpaavoq Maniitsup, Nuup Aasiaallu kommuniini, taamatut tulleriissillugit taakkunani Kitaani pisat tamakkerlutik 56%-ii, 20%-ii 15%-iilu pisarineqarmata (Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik 1997).

Tabel 3. Ukiuni 1987-2001 nipisat suaat Qeqertarsuup Tunuani tunineqartut tonsinngorlugit. Paasissutisii: Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik

	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Aasiaat	-	-	-	-	-	23,4	55,0	62,7	70,7	62,4	172,8	347,0	506,6	161,9	139,6
Qasigi- annguit	6,2	1,4	-	-	-	-	2,3	61,0	39,8	37,6	155,7	258,5	155,7	241,5	21,7
Qeqertar- suaq	-	-	-	1,2	39,0	51,0	100,3	107,5	87,3	40,2	35,0	127,3	74,4	110,2	56,8
Ilulissat	-	-	-	-	-	-	-	1,3	0,2	-	-	11,4	36,3	326,6	-
Katillugit	6,2	1,4	-	1,2	39,0	74,4	157,6	232,5	198,0	140,2	363,5	744,2	773,0	840,2	218,1

4.2 Aalisarneq, aalisagaqassuseq suffisarfiillu

Apersuilluni ataatsimiinnerni peqataasut qinnuigineqarput sumiiffiit makku nunap assingani takuteqqullugit:

- 1: sumiiffik taanna piniartunit ukiut tamaasa atorneqartarpoq
- 2: sumiiffik taanna ilaqutariinnit "pigineqarpoq"
- 3: sumiiffik taanna piniartumit ataatsimit arlalinnilluunniit ukiut ilaanni atorneqartarpoq
- 4: sumiiffik taanna suffiviusarpoq

Pineqartut 1 aamma 2 imminnut ataqtigiipput tassami Qeqertarsuup Diskop eqqaani avannaanilu pineqartoq 2 qaqutigorujussuaannaq siumugassaasarmat. Taamaammat 1 aamma 2 "sumiiffittut pingaaruteqartutut" taaneqarput, pineqartumilu tamatumani suut tamarmik nunap assingini qalipaammik aappalaartumik nalunaaqqutserneqarput.

Pineqartoq 3 "sumiiffittut pingaaruteqannginnerusutut" taaneqarpoq nunallu assingini qalipaammik tungujortumik nalunaaqqutserneqarluni, taavalu pineqartoq 4 suffisarfittut taaneqarpoq nunallu assingini qalipaammik sungaartumik nalunaaqqutserneqarluni.

Sumiiffiit ilaat aalajangersimasut aalisarfittut pingaarutillit pingasunik teqeqqulimmik nalunaaqqutserneqarput taavalu aalisarfiusarlutillu suffisarfiusut sineriak atuarlugu titarnermik nalunaaqqutserneqarlutik.

4.2.1 Qeqertarsuup Tunua

Tunitsivissaqarneq apeqqutaalluni aalisartoqartarpoq

Qeqertarsuup Disko-p eqqaani nipisanniarneq ataatsimut isigalugu oqartariaqarpoq aalisartut tunitsivissaqarnersut apeqqutaalluni ingerlanneqartartoq. Nipisat suaalluunniit nerineqartanngingajalluinnarmata tamaani nammineq atugassanik nipisanniartarneq annikitsuararsuuvoq. Nipisat suaat ukioq manna (2002) Nuka A/S-ip nunaqarfinni Kangerlummi Akunnaamilu suliffissuaaraataanut tunisaa-simapput. Najukkani ataasiakkaani suliffissuit nipisat suaannik pisiortortarnerannut avammut tunitsivissaqarneq apeqqutaasarpoq, taamaattumillu nipisat suaannik niuerneq ataavartuunngilaq. Illoqarfinni nunaqarfinnilu nipisat suaannik tunitsivissalinni nipisanniarneq aalisartunut aningaasarsiornikkut pingaarutilerujussuuvoq. Tamakku tunisaanerisa nalaanni aalisartut isertittagaasa ilarparujussui nipisat suaannik tunisinermi pisuusarput. Nipisanniarneq massakorpiaq Aasiaat, Qasigiannugit Qeqertarsuullu kommuniini pingaaruteqarneruvoq. Ilulissat Kommunianni massakorpiaq nipisat suaannik nioqqutissiorortoqanngilaq. Takuuk Tabel 1. Qeqertarsuup Tunuani ukiuni 1987-2001 nipisat suaat tunisat tonsinngorlugit.

Najukkani nipisannianut aallaaviusuni amerlanerpaani Nuka A/S naammattunik tunitsivissaateqannginnera pillugu isornartorsiorneqarpoq (Aasiaat, Akunnaaq, Kitsissuarsuit, Ikamiut, Qeqertarsuaq).

Sumiiffinni ulluinnarluni orninneqarsinnaasuni nipisanniartoqartarpoq. Nipisanniarmiit sisamanik teqeqqulimmik nalunaaqqutserneqartut tassaapput nipisaqarluartutut oqaatigineqartut. Sisamanik

teqeqqullit aappalaartut tassaapput sumiffiit ukiut tamaasa nipisanniarfiusartut, sisamanillu teqeqqullit tungujortut tassaallutik ukiut ilaanni nipisanniarfiusartut. Aamma suffisarfiit sineriak atuarlugu titarnermik sungaartumik nalunaaqutserneqarput. Takukkit Nipisanut-Nunap assingi nr. 1, 2, 3, 4 aamma 5.

Nipisanniartarnerup tamaanimiunut kulturikkut aningaasarsiornikkullu pingaarutaa pillugu annertunerusumik paasissutissat apersuinerneq pitsaassusiliinermi atuarneqarsinnaapput.

Aasiaat Kommuniat

Aasiaat Kommunianni nipisanniartarneq pillugu paasissutissat Aasianni aammalu nunaqarfinni Kitsissuarsunni Akunnaamilu apersuilluni ataatsimiititsisarneersuupput, paasissutissallu peqataasunit isumaqatigiilluni tunniussuunneqarput.

Aasianniit, Akunnaamiit Kitsissuarsunniillu nipisanniartarneq pingaartumik Aasiaat avannaanni qeqertat Kitsissusarsuit Kitsissuarsunnguillu kiisalu sinerissami qeqertani ingerlanneqartarpoq (Aasiaat illoqarfianniit 30 km miss. ungasissusilinni, takukkit Nipisanut-Nunap assingi nr. 1 aamma 2). Qassutit piniutigineqartarput.

Qasigianguit Kommuniat

Qasigianguit Kommunianni nipisanniartarneq pillugu paasissutissat Qasigianguani, Aasianni kiisalu nunaqarfinni Akunnaami, Ikamiuni, Ilimanami Kitsissuarsunnilu apersuilluni ataatsimiititsisarneersuupput. Nunaqarfiilli taaneqartut kingulliit marluk Qasigianguit Kommunianni nipisanniartarneq pillugu annikitsuinarmik paasissutissarsivigineqarput. Ilimanami akissarsiutigalugu nipisanniartoqanngilaq, taamaallaallu suffisarfiit Qasigianguit Kommunianni nipisanniartarfittut pingaaruteqarpallaanngitsutut Kitsissuarsunnit oqaatigineqartut taaneqarlutik.

Qasigianguit Kummunianni nipisanniartarneq pingaartumik qeqertat Kitsissuarsunnguit aamma Akulliit kujataanni (Sydostbugtimi) qeqertani sineriillu atuarlugu ingerlanneqartarpoq. Qasigianguanit Akulliit kujataata kujammut kangimut teqeqqua (illoqarfiimmit 15-30 km-inik ungasitsigisoq, takukkit Nipisanut-Nunap assingi nr. 1 aamma 2) nipisanniartarfittut pingaaruteqarpallaanngitsutut taaneqarpoq. Qassutit piniutigineqartarput.

Ilulissat Kommuniat

Ilulissat Kommunianni nipisanniartarneq pillugu paasissutissat Ilulissani kiisalu nunaqarfinni Ilimanami, Oqaatsuni, Saqqami Qeqertamilu apersuilluni ataatsimiititsisarneersuupput. Maani taaneqarsinnaavoq Ilulissani, Saqqami Qeqertamilu massakkut akissarsiutigalugu nipisanniartoqanngimmat aammalu Ilulissani, Ilimanami Oqaatsunilu annerusumik nipisanniartoqartanngimmat, taamaattumillu aamma sumiffiit ataasiakkaaginnaat suffiviusartullu ilisimaneqartut sisamanik teqeqqulimmik nalunaaqutserneqarmata. Ilulissani Ilimanamilu aalisartoq ataasiinnaq oqartarpoq nipisanik pisaqaraangamik namminneq atugassamittut angerlaassisarlutik. Taakku saniatigut oqaatigineqarpoq tamaani nipisattortoqarneq ajortoq. Takuuk Nipisanut-Nunap assinga nr. 5.

Qeqertarsuup Kommunia

Qeqertarsuup kommuniani nipisanniartarneq pillugu paasissutissat Qeqertarsuarmi aammalu nunaqarfinni Kangerlummi Kitsissuarsunilu apersuilluni ataatsimiititsisarnerneersuupput. Kisianni nunaqarfimmi taaneqartumi kingullermi taamaallaat qeqertap Imerissup eqqaani nipisaqarfik pingaarulissuunngitsoq oqaatigineqarpoq. Kangerlummi ataatsimiititsinermi peqataasoq ataasiinnaavoq, taamaattumillu tassannga paasisat taassumanngaanneersuinnaallutik. Qeqertarsuarmi ataatsimiititsinermi paasissutissat isumaqatigiilluni tunniussuunneqarput.

Qeqertarsuarmi aalisartut qeqertaq Imerissoq qeqertat Kitsissut eqqaanniitoq (illoqarfimmit 30 km miss. kujasinnerusumiittoq, takukkit Nipisanut-Nunap assingi nr. 1 aamma 3) Qeqertarsuup Diskop kujammut kimmut isuata sineriaa tamakkerlugu ilanngullugu kiisalu Kangerluup qanittuani sumiiffiit (nunaqarfimmit 20 km miss. ungasitsigisumiittut, takukkit Nipisanut-Nunap assingi nr. 3 aamma 4) nipisanniartarfittut pingaarutilittut oqaatigaat, taakkulu aamma Kangerlummi ataatsimeeqataasutuup pingaarutilittut tikkuarpai. Qassutit nipisanniutigineqartarput.

4.2.2 Qeqertarsuup Tunuata avannaa

Uummannap Kommunia

Uummannap eqqaani akissarsiutigalugu nipisanniartoqanngilaq. Taamaattorli Niaqornani ataatsimeeqataasup oqaatigaa nammineq nissillugit nipisatsiartarluni namminneq atugagssaminnik. Saattuni oqaluttuunneqarpunga nalaatsornerinnakkut nipisalimmik nassaarsimasut. Sumiiffiit tamakku pingasunik teqeqqulinnik tungujortunik nalunaaqqutserneqarput. Tamakku saniatigut oqaatigineqarpoq tamaani nipisartortoqarneq ajortoq taamaattumillu piniarneqarneq ajortut. Takukkit Nipisanut-Nunap assingi nr. 6 aamma 7).

Kommuneqarfik Upernavik

Upernaviup kujataani akissarsiutigalugu nipisanniartoqanngilaq. Taamaattorli Upernavik Kujallermi ilisimatinneparpunga qeqertap Maniitsup eqqaani nipisaqartartoq. Paasissutissiisut tunitsivissaaleqinerarput. Aamma oqaatigineqarpoq tamaani nipisartortoqarneq ajortoq. Takuuk Nipisanut-Nunap assinga nr. 10.

4.3 Nipisa pillugu eqikkaaneq

Nipisanniartarneq pineqartuni najugalinnut aningaasarsior nikkut pingaaruteqaqaaq

Misissuineq nipisanniartarfiusartut pingaarutillit pillugit ataatsimut takussutissiilluarpoq. Kisianni nipisanniartarneq taamaallaat Qeqertarsuup Tunuata kujasinner sortaani pingaaruteqarpoq. Ilulissat, Uummannap Upernaviullu eqqaanni nipisanniartarneq ilikkarnissaa kisaatiginerarpaat saniatigut akissarsiutaasinnaalluarmat. Takuuk Tabel 4: Nipisanniartarneq. Nipisanniartarfiusartut qassiuneri sinerissallu immikkoortuani nipisanniartarfiusartut kommuninut agguuallugit.

Tamaanimiut nerisarinnigilaat

Aasiaat, Qasigiannugit Qeqertarsuullu kommuniini nipisanniartarneq piniartut aningaasarsiornerannut pingaaruteqarpoq aasaaneraniilu isertittagaasa ilarparujussui tamatumanga pisuusarput.

Misissuiffigineqartumi tamarmi nipisanniarneq kulturikkut pingaaruteqanngilaq, kujasinnerusumitulli nipisatortarneq ileqqorineqanngilaq. Ataasiakkaat nalaatsornikkut nipisanik pisaqaraangamik nerisarpaat, ataasiakkaallu nerisalernissaa kissaatiginerarpaat tusamagamikku nerisassaasoq pitsaasoq.

Nipisanniartartut oqaatigaat nipisanniartarneq piniariaatsitut pitsaasuunngitsoq tassa suaat kisiisa tiguinnariarlugit timitaat iginneqartarmata, tamannalu piniariaatsitut kusanartuunngimmat.

H.C. Petersenip nunap assiutaanut sanilliussermi takuneqarsinnaavoq Petersenip nunap assiutaani Qeqertarsuup Tunuani nipisat suffisarfi marluk nalunaarneqarsimasut. Taakku aamma uagut nunap assiutitsinni nalunaaqqutserneqarput (qeqertat Angissat SVA02, SVQa05, SVQa06 aamma SVQa07, aamma Qasigiannugit avannanguanni, SGQa02, Nipisanut-Nunap assingi nr. 1 aamma 2). Uagut nunap assiutitsinni Angissat nipisanniarfittut pingaartutut Qasigiannugillu avannaat suffisarfittut nalunaarneqarput.

Tabel 4. Nipisanniarfiusartut qassiuneri sinerissallu immikkoortui nipisanniarfiusartut kommunenut agguaallugit

Kommune	Aasiaat	Qasigiannugit	Qeqertarsuaq	Ilulissat	Uummanaq	Upernavik*
Aalisarfiit (qassiuneri)						
Aalisarfiit katillugit	5	8	10	2	3	0
Aalisarfiit pingaarutillit	5	8	6	0	0	0
Aalisarfiit pingaarutikinnerusut	0	0	4	2	3	0
Sinerissap ilaa (km)						
Kommunemi sinerissap ilaa tamakkerlugu	958	945	844	1487	2348	-
Sinerissap ilaa aalisarfiusartoq aamma/imaluunniit suffiviusartoq katillugu	219	751	586	182	22	15
Sinerissap ilaa pingaarutilimmik aalisarfiusartoq	209	511	253	0	0	0
Sinerissap ilaa pingaarutikinnerusumik aalisarfiusartoq	9	8	42	0	22	15
Sinerissap ilaa erseqqissumik suffiviusartoq**	0	57	313	182	0	15

*) Kommuneqarfik Upernaviup nunaqarfii kujallit marluk kisimik misissuinnermi ilanngunneqarmata kommunep sineriaata tamakkerluni isorartussusia nalunaarneqanngilaq.

**) Tamaani nalunaarneqarput suffisarfiusutut aalisartut erseqqissumik paasimasaat. Taakku iluanniipput aalisarfiusartut aalisarfiusanngitsullu. Suffiviusartut nalunaarneqarnerat assigiinngisitaartunik tunngaveqarluni imaluunniit ilisimasatigut nikingassuteqartumik pisimagunarpog taamaattumillu qajassuartumik nalilertariaqarluni. Ataatsimut isiginnilluni naatsorsuutigisariaqarpoq suffinerup nalaani aalisarfiusartut tamarmik suffiviusassasut.

[Tom side]

5 Eqaluk (*Salvelinus alpinus*)

5.1 Aalisagaqarfiit aalisakkallu avatangiisiminnut naleqqussarsimanagerat

Eqaluit assigiinngitsut marluk, nalunaarusiami eqaluk sisusartog eqqartorneqarpoq

Eqaluk aalisakkat imermiut nalinginnaanersaraat Kalaallit Nunaanilu tamarmi nalinginnaalluni. Eqaluit assigiinngitsut marluupput: eqaluit sisujuitsut imermiiginnavittartut, eqaluillu sisusartut, kuunni tatsinilu suffisarlutillu ukiisartut aasakkulli imaaniittartut (Muus 1990). Eqaluit ilaanni "laks"-inik taaneqartarput, kisianni "laks"-ivik (*Salmo salar*), "skællaks", kapisilik, Kalaallit Nunaanni ataasiinavimik suffisarfeqarpoq, tassalu Nuup Kangerluani Kapisilinni. Misisuinermi matumani eqaluk sisusartog sammineqarpoq. Eqaluit inersimasut ukiut tamaasa neriniarlutik kangerlunni sinerissallu qanittuani ingerlaartarput aasap qaammataani marluk-sisamani tamaaniittarlutik. Eqaluk imaani saneqqamini qillarissumi milaaraasigut aappaluttutigut kajuarlutillu sungapaluttutigut ilisarineqarsinnaavoq, suffinermili nalaani aqajaa aappaluttumik sakkortuumik qalipaateqalersarluni sakiaani aqajaanilu anguutai qaqortunik isoqalersarlutik. Eqaluk ilaatigut tattaarannguamigut kapisilimmit immikkoortinneqarsinnaavoq.

Eqaluit piaqqat ukioq naallugu kuummiittarput aammalu arriitsuinnarmik taamaallaallu alliartorfigisartakkamik juninoverimi, kuup emgata 1-2° C qaangerlugu kissassuseqalernerani alliartortarlutik. Sullernit qullugiaat (eqisaavat, upernaap niviugaa ippennallu *kvægmyg*) peqquaqqallu inuussutiginerusarpaat. Eqaluit 12-15 cm-inik angissuseqaleraangamik immamut aqqaqqaartarput. Qeqertarsuup Tunuata kujataani pingasut-sisamanik ukioqarlutik taama angissuseqalersarput, avannaanili aatsaat tallimat-arfinilinnik ukioqaleraangamik taama angissuseqalersarlutik ukiullu tamaasa neriniarlutik imaani angalaalersarlutik (Riget aamma Bøcher 1999). Eqaluit piaraatillutik suli imaani neriniartalersimannigitsut kuup akuani neriniarajuttarput. Eqaluit imaani tarajuusumi angalaalersinnatik „*smoltificere*“-rtarput, tassa imaappog timaata sananeqaataa taratsumi inuunissamut piareersaatitut allanngartarpoq.

Eqaluit nerpiata aappalunnera peqquaqqanik nerisaqarneranit pisuuvoq

Eqaluit peroriartornerata annersaa aasakkut imaaniinnerani pisarpoq tamaani ammassat tuckerlaat, kanajuaqqat, qeqqussat uumasui *tangspræl*, uukkat (*Cadus ogac*) saarulliillu tuckerlaat peqquaqqallu soorlu kinguit, *mysidit lyskrebsillu*. Eqaluit nerpiata aappalunnera nerisaanni peqquaqqaneersuuvoq, taamaattumillu nerisaat peqputtaqarluaraangata aappalunnerusarluni. Eqaluit 40-60 cm-inik angissuseqaleraajuttarput 6-13-inik ukioqaleraangamik 1,5-3,0 kg-nik oqimaassuseqalersarlutik. Ataasiakkaat 24-t tikillugit ukioqalersarput 70-90 cm-inik angissuseqalerlutik aammalu 5-10 kg-nik oqimaassuseqalerlutik. Eqaluit kuuit eqaluinit sisujuitsunit 20 cm sinnerlugit angissuseqalerajunngitsunit annerujussuanngartarput. Taamaattorli tasersuarni eqaluit sisujuitsut angisuunnorsinnaasarput. Eqaluit sisusartut sisugaangamik amerlanertigut kuunnit majorfigisartakaminnit 10-25

km-inik ungasissusilimmiiginnarajuttarput aammalu tamatumanga 50 km sinnerlugit ungasissusilimmi qaqutiguinnaq pisarineqartarlutik (Nielsen 1961). August qaammataaleraangat eqaluit kuunnut suffisarfimminnut ukiivigisartakkaminnullu utertarput. Eqaluit anersaat siulliullutik majorajuttarput. Ujaraaqqanik natilimmi suffisarput. Eqaluit majornerminni akimmiffissat portujaartut qaqisinnasannngilaat, taamaattumillu kuuit ilaat portunngikkaluartunik qorlortullit sisusartunik eqaloqarneq ajorput. Kuuit eqaloqartartut ilaat nakkutigineqartarput, upernaakkut supinerini eqaluit qaqisinnangisaannik akimmiffissaqalerlutik ujaqqanik angisuunik illuartaqarsimagaangat "salinneqartarlutik". Kuuit aqutugalugit qamutinik assakaasulinnik angisuunik ingerlasaraanni, soorlu aqqusinniornermi assigisaaniluunniit, nakkutigisassaavoq eqaluit qaqisinnangisaannik akimmiffissaqalersinnginnissaat.

Kapisillit assignagit eqaluit suffeqaareeraangamik toqusanngillat. Eqaluk ukiuni arlalissuarni suffisinnasarpog. Suaat ujaqqat akornini ukiisarpup upernaakkullu tukertarlutik. Sumiiffinni najukkat qanittuini eqalunniartoqartarpoq, pisallu amerlanersaat najukkami nerisarineqartarput. Eqaluit arriitsuinnarmik peroriartortarmata eqaluit amerlassutsimikkut sunnerneqassanngippata pisarineqartarsinnaasut killeqarput. Eqaluit aamma nattorallit, paatsiat, qarsaat tuulligillu nerisaattut pingaaruteqarput.

Alaskami eqaluit sisusartut taamaattut misissuiffigineqarnerisigut peroriartornerat immaqalu uumaannarsinnaanerat imaani oliakoor-toqartillugu mingutsitsinermit sunnerneqarsinnaasartut paasineqarpoq (Mosbech 2002). Taamaattorli eqaluit imaani oliakoornikkut ammassanit nipisanillu sinerissap qanittuani suffisartunit tukertisartunillu sunnertiannginnerupput.

5.2 Aalisarnej, aalisagaqassuseq suffisarfiillu

Apersuilluni ataatsimiinnerni peqataasut qinnuigineqarput sumiiffiit makku nunap assingani takuteqqullugit:

- 1: sumiiffik taanna piniartunit ukiut tamaasa atorneqartarpoq
- 2: sumiiffik taanna ilaqtariinnit "pigineqarpoq"
- 3: sumiiffik taanna piniartunit ataatsimit arlalinnilluunniit ukiut ilaanni atorneqartarpoq
- 4: sumiiffik taanna suffiviusarpoq

Pineqartut 1 aamma 2 imminnut ataqtigiipput tassami Qeqertarsuup Diskop eqqaani avannaanilu pineqartoq 2 qaqutigorujussuaannaq siumugassaasarmat. Taamaammatt 1 aamma 2 "sumiiffittut pingaaruteqartut" taaneqarput, pineqartumilu tamatumani suut tamarmik nunap assingini qalipaammik aappalaartumik nalunaaqqutserneqarput. Pineqartoq 3 "sumiiffittut pingaaruteqannginnerusutut" taaneqarpoq nunallu assingini qalipaammik tungujortumik nalunaaqqutserneqarluni, taavalu pineqartoq 4 suffisar-fittut taaneqarpoq nunallu assingini qalipaammik sungaartumik nalunaaqqutserneqarluni.

Sumiiffiit ilaat aalajangersimasut aalisarfittut pingaarutillit nigalimik (ammalortumik) nalunaaqutserneqarput taavalu qassusersorfiusartut sineriak atuarlugu titarnermik nalunaaqutserneqarlutik.

5.2.1 Qeqertarsuup Tunua

Qeqertarsuup tunuani eqalunniartarneq ataatsimut isigalugu oqatigisariaqarpoq aningaasarsiornikkut pingaaruteqarnerminit kulturikkut qasuersaarutitullu pingaaruteqarnerusoq. Ilarpassuisa eqalunniarneq illoqarfimmit nunaqarfimilluunniit aallalaarluni ilaqtat ikinngutillu ilagalugit tuperlutik aallaarsimaarutigisarpaat, immaqa ilatigut aavariarnermut atatillugu. Nammineq atugassanik ilaqtanullu pajuttuutissanik eqalunniartoqartarpoq, eqaluillu passunneqartarput eqalunniarfimmi pujoorivimmi pujoorlugit panertillugiluunniit. Aammali ilaat illoqarfimmit nunaqarfimilluunniit qanittumi qassuteqartarput, taamalu qanittunnguusarmata ullormut marlussoriarlutik takuniarsinnaasarlugit.

Eqalunniarneq piniartunut aalisartunullu ataasiakkaanut qanoq pingaaruteqartiginersoq assigiinngisitaarpoq, ataatsimullu isiginnilluni oqartoqarsinnaavoq eqaluk nerisassatut mamarineqaqimmat, aammalu kikkulluunniit tamangajammik qerititsivitik eqalunnik nutaanik, pujuukkanik panertunilluunniit immerniartarmatigik. Takukkit Eqalunnut-Nunap assingi nr. 1, 2, 3, 4, 5 aamma 6.

Eqaluit nutaat, pujuukkat panertulluunniit amerlanngikkaluit kalaaliaqqani neriniartarfinnulluunniit tunineqartarput, aammalu isertitaqaataangaartanngikkaluartut saniatigoorsiaasarput aalisartut piniartullu pinngitsoorsinnaanagillu pinngitsoorusunngisaat.

Eqaluit kulturikkut, qasuersaarutitut aningaasarsiornikkullu tamanimiunut pingaarutaat pillugit itinerusumik paasissutissat apersuinernek pitsaassusiliinermi atuarneqarsinnaapput.

Aasiaat Kommuniat

Aasiaat Kommunianni eqalunniarneq pillugu paasissutissat Aasianni apersuilluni ataatsimiititsinermeersuupput. Paasissutissat apersuilluni ataatsimiititsinermi isumaqatigiilluni tunniussuunneqarput.

Aasianniit eqalunniartarneq pingaartumik Aasiaat kujataanni pisarpoq (takuuk Eqalunnut-Nunap assinga nr. 1). Ataatsimeeqataasut eqalunniarneq saniatigooriinnarlugu ingerlanneqartartut taavaat, taamaattumillu sumiiffiit annikitsuinnarmik pingaarutillit nunap assingani nalunaaqutserneqarput. Taamaattorli Otto Storch oqarpoq Nassuttuumi Kangaatsiap kommunianiittumi, aamma aavariarfiusartumi, annertunerusumik eqalunniartoqartartoq. Qassusersorluni eqalunniartoqartarpoq.

Qasigiannugit Kommuniat

Qasigiannugit Kommunianni eqalunniartarneq pillugu paasissutissat Qasigiannugani aammalu nunaqarfimmi Akunnaami Ikamiunilu apersuilluni ataatsimiititsinerneersuupput. Apersuilluni ataatsimiititsisarnerni tamani paasissutissat isumaqatigiilluni tunniussuunneqarput.

Qasigiannguaniit eqalunniartarneq pingaartumik Akulliit kujataanni kuunni tatsinilu ingerlanneqartarpoq, aammali Qasigiannguuit avannaanni sumiiffiit ataasiakkaat nalunaaqutserneqarput (takuuk Eqalunnut-Nunap assinga nr. 2). Qassusersorluni eqalunniartoqartarpoq.

Ilulissat Kommuniat

Ilulissat Kommunianni eqalunniartarneq pillugu paasissutissat Ilulissani Qasigiannguanilu aammalu nunaqarfinni Ikamiuni, Ilimanami Oqaatsuni, Saqqami Qeqertamilu apersuilluni ataatsimiititsinerneersuupput. Apersuilluni ataatsimiititsisarnerni tamani paasissutissat isumaqatigiilluni tunniussuunneqarput.

Kangiata (Isfjorden) kujataani, Ilimanap eqqaani Kangiata tunuani kangerlunni eqalunniartoqangaatsiartarpoq. Tassunnarniaraanni nunakkoarluni kitaa'tungaaniit pisuttariaqarpoq, aammalu Ilimanami aalisartut piniartullu eqalunniarneq kulturikkut qasusaarutitullu pingaaruteqarnerusutut taavaat, ilaqutariit eqalunniarfimmuut aallaartarmata. Aamma kimmuut sineriaani, Kangiata kujataani, ataasiakkaanik eqalliartarfeqarpoq. Sumiiffiit tamakku Ilimanarmiunit, Qasigiarmiunit Iluliarmiunillu atorneqartarput (takuuk Eqalunnut-Nunap assinga nr. 5).

Kangiata avannaani qeqertaq Appat eqalunniartarfittut pitsaasutut taaneqarpoq, aammalu tamaani kuuit kangerluillu allat taaneqarput, tamakkulu tamarmik ammalortumik nalunaaqutserneqarput (takukkit Eqalunnut-Nunap assingi nr. 5 aamma 7).

Eqalunniarnermi qassutit ilaatigullu nissik/qissattaat piniutigineqartarput.

Qeqertarsuup Kommunian

Qeqertarsuup Kommuniani eqalunniartarneq pillugu paasissutissat Qeqertarsuarmi Ilulissanilu aammalu nunaqarfinni Oqaatsuni, Saqqami, Qeqertami, Kitsissuarsunni Kangerlummilu apersuilluni ataatsimiititsisarneersuupput. Kangerlummi ataatsimiititsisarnerni peqataasoq ataasiinnaavoq, taamaammat paasissutissat tassani pisarsiat taassumangaannaq pisuupput. Najukkani allani paasissutissat isumaqatigiilluni tunniussuunneqarput.

Qeqertarsuarmi eqalunniartarneq Qeqertarsuup Diskop sineriaata annersaani tamani tamaani kuunni kangerlunnilu ingerlanneqartarpoq, taamaattorli Kangerlummiit nunaqarfiup taassuma kangerluini, aamma Kitsissuarsunniit eqalunniariartorfiusartuniunerusoq. Qeqertarsuup Diskop kangimut sammernani, itillerup Aqajuata eqqaani, eqalliartarfeqarpoq aamma inunnit Ilulissat Kommunianeersunit atorneqartartumik. Tamanna eqalunniarfittut pitsaasutut pingaartorujussuuartullu taaneqarpoq, peqataasullu isumaqarput aamma tamaani eqaluit suffisartut (takukkit Eqalunnut-Nunap assingi nr. 3, 4 aamma 6).

Eqalunniarnermi qassutit ilaatigullu nissik/qissattaat piniutigineqartarput.

5.2.2 Qeqertarsuup Tunuata avannaa

Uummannap kommunia

Uummannap pigisaani eqalunniartarneq pillugu ataatsimut isiginilluni Qeqertarsuup Tunuanisulli oqartoqarsinnaavoq eqalunniarneq aningaasarsiornikkut pingaaruteqarnerminit qasuersaarutitut pingaaruteqarnerusoq. Ilarpassuisa eqalunniarneq illoqarfimmit nunaqarfimilluunniit nikilluni ilaquttat ikinngutillu ilagalugit aallaarsimajartornertut atortarpaat, ilaatigut allanik piniariarnermut atatillugu. Nammineq atugassanik ilaquttanullu pajuttuutissanik eqalunniartarput, eqaluillu passunneqartarput eqaloqarfimmi pujoorivinni pujoorlugit panertillugilluunniit. Aammali ilaat illoqarfimmit nunaqarfimilluunniit qanittumi qassuteqartarput, taamalu qanittunnguusarmata ullormut marlussoriarlutik takuniarsinnaasarlugit. Taamaattorli Nuugaatsiami oqaatigineqarpoq ukiuni kingullerpaani kissaatigineqartutut eqalunniatoqakulatiginngitsaq kuuk eqaloqarfik nunaqarfiup qanittuaniittoq eqqissisitaagallarsimammat, aammalu eqaloqarfiit allat ammasut ungasippallaaqimmata. Kuuit eqqissisitaagallartarnerannut pissutaavoq taakkunani eqaloqassusiata kinguariarsimasorineqartarnera.

Eqalunniarneq piniartunut aalisartunullu ataasiakkaanut qanoq pingaaruteqartiginersaq assigiinngisitaarpoq, ataatsimullu isiginilluni oqartoqarsinnaavoq eqaluk nerisassatut mamarineqaqimmat, aammalu kikkulluunniit tamangajammik qerititsivitik eqalunnik nu-taanik, pujuukkanik panertunilluunniit immerniartarmatigik.

Eqaluit nutaat, pujuukkat panertulluunniit amerlanngikkaluit kalaaliaqqani neriniartarfinnulluunniit tunineqartarput, aammalu iser-titaqaataangaartanngikkaluartut saniatigoorsiaasarput aalisartut piniartullu pinngitsoorsinnaanagillu pinngitsoorusunngisaat.

Eqaluit kulturikkut, qasuersaarutitut aningaasarsiornikkullu tamaanimiunut pingaarutaat pillugit itinerusumik paasissutissat apersuiner-nik pitsaassusiliiner-mi atuarneqarsinnaapput.

Uummannap Kommuniani eqalunniartarneq pillugu paasissutissat Uummannami aammalu nunaqarfinni Ikerasammi, Qaarsuni, Niaqornani, Ukkusissani, Saattuni, Illorsuarni, Nuugaatsiami, Kang-ersuatsiami (Kommuneqarfik Upernavik) Saqqamilu (Ilulissat Kom-muniat) apersuilluni ataatsimiititsinerneersuupput. Niaqornani ata-atsimiititsiner-mi peqataasoq ataasiinnaavoq, taamaattumillu tassan-ga paasisat taassumannaanneersuinnaallutik. Paasissutissat ataatsimiititsiner-ni allani isumaqatigiilluni tunniussuunneqarput.

Uummannap kangerluata kujasinnerusortaani Nuussuarmi Ikeras-aallu eqqaani eqalunniartarfeqarpoq. Avannarpasinnerusumi pin-gaartumik Sigguup Nunaani sumiiffiit, aammali Uummannap kangerluata sinnerani kuuit kangerluillu eqalunniarfigineqartarput (takukkit Eqalunnut-Nunap assinga nr. 6, 7, 8 aamma 9). Taamaattorli Uummannap Kommuniani kuunnik eqaloqafinnik ukiuni tallimani eqqissisitsisoqarsimammat Sigguup Nunaani, Umiivimmi Kangi-usamilu eqalliartarfiit pingaarutillit ilaat peqataasut ilaannit eqalun-niarfittut pingaannginnerusutut taaneqarput (takuk Eqalunnut-Nunap assinga nr. 8). Tamakku ukiuni makkunani atorneqanngillat ammatillutilli tamaani eqalunniarnikkut pingaaruteqaqalutik.

Tamakku 1998-imiit 2002 ilanngullugu eqqissisimatinneqarput (Ummannap Kommunianit paasissutissat naapertorlugit).

Kommuneqarfik Upernavik

Upernaviup kujataani nunaqarfinni eqalunniartarneq pillugu ataatsimut isiginnilluni Qeqertarsuup Tunuanisulli Uummanallu pigisaanisulli oqartoqarsinnaavoq eqalunniarneq aningaasarsiornikkut pingaaruteqarnerminit qasuersaarutitut pingaaruteqarnerusoq. Ilarpassuisa eqalunniarneq illoqarfimmit nunaqarfimmilluunniit nikilluni ilaqtat ikinngutillu ilagalugit aallaarsimajartornertut atortarpaat, ilaatigut allanik piniariarnermut atatillugu. Nammineq atugas-sanik ilaqtanullu pajuttuutissanik eqalunniartarput, eqaluillu passunneqartarput eqaloqarfimmi pujoorivinni pujoorlugit panertillugilluunniit. Aammali ilaat illoqarfimmit nunaqarfimmilluunniit qanittumi qassuteqartarput, taamalu qanittunnguusarmata ullormut marlussoriarlutik takuniarsinnaasarlugit.

Eqalunniarneq piniartunut aalisartunullu ataasiakkaanut qanoq pingaaruteqartiginersoq assigiinngisitaarpoq, ataatsimullu isiginnilluni oqartoqarsinnaavoq eqaluk nerisassatut mamarineqaqimmat, aammalu kikkulluunniit tamangajammik qerititsivitik eqalunnik nutaanik, pujuukkanik panertunilluunniit immerniartarmatigik.

Eqaluit nutaat, pujuukkat panertulluunniit amerlanngikkaluit kalaaliaqqani neriniartarfinnulluunniit tunineqartarput, aammalu isertitaqaataangaartanngikkaluartut saniatigoorsiaasarput aalisartut piniartullu pinngitsoorsinnaanagillu pinngitsoorusunnigisaat.

Eqaluit kulturikkut, qasuersaarutitut aningaasarsiornikkullu tamaanimiunut pingaarutaat pillugit itinerusumik paasissutissat apersuinernik pitsaassusiliinermi atuarneqarsinnaapput.

Upernaviup kujataani Sigguup Nunaani eqalliartarfippaalussuaqarpoq, aammalu Ummannap Kommuniani Illorsuarmitut tamaanga eqalunniartarput. Tamatuma saniatigut eqalliartarfiit Upernaviup tungaanut sinerissami siammarsimapput. Takukkit Eqalunnut-Nunap assingi nr. 8 amma 10. Qassutit ilaatigullu nissik/qissattaat piniutigineqartarput.

Kommuneqarfik Upernavimmi eqalunniartarneq pillugu paasissutissat Upernavimmi aammalu nunaqarfinni Kangersuatsiami, Upernavik Kujallermi Illorsuarnilu (Ummannap Kommunian) apersuilluni ataatsimiititsisarnerneersuupput. Paasissutissat ataatsimiititsinerni isumaqatigiilluni tunniussuunneqarput.

Tabel 5. Eqalunniarneq. Eqalunniarfiusartut kuuillu suffisarfiit qassiuneri kiisalu sinerissap immikkoortuisa ilaat qassusersorfiusartut kommunenut agguaallugit

Kommune	Aasiaat	Qasigiannugit	Qeqertarsuaq	Ilulissat	Uummannaq	Upernavik*
Eqalunniartarfiit kuuillu suffiviusartut (katillugit)						
Eqalunniartarfiit katillugit	2	8	26	21	17	17
Eqalunniartarfiit pingaarutillit katillugit	0	4	24	21	11	11
Taakkunanga kuuit akuini eqalunniartarfiit pingaarutillit(kuuit suffiviusartut nalunaarutigineqartut** ungaluuserlugit)	0	2 (1)	23 (16)	17(9)	10 (5)	7 (4)
Eqalunniartarfiit pingaannginnerusut katillugit	2	4	2	0	6	6
Kuuit akuini eqalunniartarfiit pingaannginnerusut (kuuit suffiviusartut nalunaarutigineqartut** ungaluuserlugit)	0	2	2	0	3 (1)	3 (1)
Kuuk suffiviusartutut nalunaarutigineqartut** akuani eqalunniarfiunngitsoq	0	1	0	0	0	0
Qassusersorfiusartut (sinerissap immikkoortuata isorartussusia km)						
Kommunemi sineriak tamaat	958	945	844	1487	2348	-
Qassusersortarfiit katillugit km	0	35	204	333	196	67
Qassusersortarfik pingaarutillik, sinerissap immikkoortua (immikkoortui qassit ungaluuserlugit)	0	15 (1)	174 (6)	333 (10)	105 (9)	62 (3)
Qassusersortarfik pingaannginnerusooq sinerissap immikkoortua (immikkoortui qassit ungaluuserlugit)	0	20 (1)	30 (3)	0	91 (6)	5 (1)

*) Kommuneqarfik Upernaviup nunaqarfii kujalliit marluk kisimik misissuinermi ilanngunneqarmata kommunep sineriaata tamakkerluni isorartussusia nalunaarneqanngilaq.

**) Tamaani nalunaarneqarput aalisartut eqalunnik sisusartunik majortunik erseqqissumik takunniffigisarsimasaat. Eqalunniarneq sineriak atuarlugu qassusersorluni ingerlanneqartarmat aalisartut tamatigit ilisimasanngilaat eqaluit kuunit sorlerneersuunersut. Taamaattumik kuuit suffiviusartut ikinnerpaaffinik amerlassusiligaapput qajassuartumillu nalilerneqartariaqarlutik. Kitaani nalunaaqqutersuilluni misilittaanertigit paasineqarpoq kuuit suffiviusartut amerlanersaasa eqqaanni eqaluit kuup akuanit 15 km inorlugit ungasissusilimmiittartut (Nielsen 1961).

5.3 Eqaluit pillugit eqikkaaneq

Eqaluk mamartortugassatut isigineqarpoq

Misissuineq misissuiffigineqartumi eqaloqarfinnik aammalu eqaluup tamaaniamiunut qanoq pingaaruteqartigineranik ersersitsilluarpoq. Takuuk Tabel 5. Eqalunniarneq: Eqalunniarfiusartut kuuillu suffisarfiit qassiuneri aammalu sinerissap immikkoortuisa ilaat qassusersorfiusartut kommuninut agguaallugit.

Eqalunniarneq tamaaniamiunut pingaaruteqaqaaq, piniartut aalisartullu kisiisa eqqarsaatiginagit. Eqaluit mamartortugassatut isigineqarput ilaqutariippassuarnillu pinngitsoorneqarsinnaanatik. Amerlanerit namminneq eqalliartarput tamannalu qasusersaarutitut atortarlugu, aammali illoqarfinni ataasiakkaani kalaaliaqqani eqalussiasaqartarpoq aammalu ikinngutinit ilaqtutanillu eqalunnik pisoqarsinnaasarluni. Misissuinermi matumani peqataasut tamarnik eqalunniartarneq assorsuaq nuannaarutigisarnerarpaat aammalu eqaluit kalaallit nerisamikkut kulturiannut pingaaruteqartutut taalugit. Massakorpiaq tamaani aningaasarsiutigalugu eqalunniartoqarneq ajorpoq.

H.C. Petersenip nunap assiutaanut sanilliussinikkut takuneqarsinnaavoq kuuit eqaloqarfiit eqqarsaatigalugit misissuinerit marluk taakku assigiissutilerujussuusut. Uagut nunap assiutitsinni kuuit amerlane-

rusut (katillugit 91-it) nalunaarneqarsimapput, kuuillu eqaloqarfiit tamarmik, taamaallaat sisamat (katillugit 43-nit) pinnagit Petersenip nunap assiutaani nalunaarneqarsimasut aamma uagut nunap assiutitsinni nalunaarneqarsimapput. Kuuit eqaloqarfiit sisamat uagut nunap assiutitsinni nalunaarneqarsimanngitsut tamarmik kuuit eqaloqarfiit allat misissuinerne tamani nalunaarneqarsimasut qanittuiniipput, taamaattumillu assigiinngissut kukkusumik nalunaarsuinerne mik pissuteqarsorinngilara. Ilulissat kommunianni qassusersortarfiit Petersenip nunap assiutaaniittut aamma uagut nunap assiutitsinni nalunaarsimapput. Kuuit eqaloqarfiit sisamat uagut nunap assiutitsinni nalunaarsimanngitsut ilaat marluk Ummannap kommuniata iluaniipput. Aappaa, Ikerasaap eqqaaniittoq, matoqqatinneqarpoq, kuuk ukiuni tallimani matoqqatinneqarluni avannarpassinnerusumi Sigguup Nunaata kimmut sammernani kuuit eqaloqarfiit nikittaateqatigalugit. Taama matusisarneq kuup eqaloqarfiup atorneqarneranut sunniuteqarnerneq imaluunniit eqalui nungutaasimanersut aasaru naliliartorluta angalanissatsinni erseqqinnerusumik paasiniassarput. Kuup aappaa Sigguup Nunaata kujammut sammernaniippoq. Kuuit eqaloqarfiit uagut nunap assiutitsinni nalunaarsimanngitsut allat marluk Upernaviup kommuniata iluaniipput Upernavik Kujalliup eqqaani kangerlummi Sulluani aammalu Kangersuatsiap avannaani Eqalugaarsuit Sulluanni. Kuuit taakku arlaannaalluunniit massakkut matoqqatinneqanngilaq, aammalu Petersenip nunap assiutaani uagullu nunap assiutitsinni assigiinngissutitut pissutaasut aasaru naliliartorluni angalanissami malersoqqinneqassapput.

6 Apersuinernik pitsaassusiliineq

*Najukkani tamani
apersuilluni
ataatsimiititsinerit*

Aasianniit Kangersuatsiaq tikillugu tamaani peqqumaatit uumassusillit inunnit iluaqutiginiarneqarnerat sapinngisamik pitsaanerpaamik nalunaarsorsinnaajumallugu pisariaqarsimavoq apeqqutini akiuilluni immersugassat immersortiinnarnagit aammali tikisani tamani apersuilluni ataatsimiititsisarnissaq. Najukkani tikinneqartuni najugallit oqalutsinnerisigut atugarisaat apeqqutininik akiuilluni immersuisitsinikkuinnaq paasisaqarfiginissaannit pitsaanerusumik ersersineraqarsinnaapput. Apersueqqissaarneq oqaatsitigut pingaaruteqarami aammalu apersuisup apersorneqartullu akornanni akiorinneq tamatumalu pilersitsinera misissuinerup tunngavissarissaarneruleranik inuiaqatigiinnillu ilisimatusarnikkut atitunerusumik paasininnermik kinguneqarpoq (Kvale 1994). Peqqumaatit uumassusillit matumani pineqartut iluaqutiginiarneqarnerata inoqatigiit pissaqarniarnerannut tunngasortai pingaarnerutillugit sammeneqarput. Inoqatigiit pissaqarniarnerat tamanna peqqumaatinik uumassusilininik iluaquteqarniarnertulli imminertut patajaatsiginiartussaavoq (Sejersen 2002).

Tassa inuiaqatigiit pissusaannik misissuinerup matuma tunngavigalugit immikkoortui marluusut tassaapput: apeqqutininik akiuilluni immersuineq taavalu apersuinertarpiia. Apeqqutininik akiuilluni immersuineq immini amerlassutsinut tunngasuuvuq, apeqqutit taakkuujuartut najukkani tamani akiortorneqarput tamakkulu tamarmik aalajangersimaqqissaartumik ilusilerlugit tabel-iliaralugillu titartaganngorlugit takusassiarineqarsinnaallutik. Apersuinertavia apeqqutininik akiuilluni immersuisitsinermiit aallaaveqarpoq. Apeqqutininik akiuilluni immersuineq peqatigalugu ingerlanneqarpoq, aammalu immersugassami akineqarsinnaasut avaqqullugit oqaloqatigiittoqartarpoq. Tassami apeqqutininik akiuilluni immersugassap ilusaani akisutit itisilernissaannut periarfissaqannigilaq aamma illoqarfinni nunaqarfinnilu ataasiakkaani pissutsit paasiniarlugit apeqqutigisassat pingaavissut tassani amigaataammata. Misissuineq eqqornerpaamik paasisitsinnaaqqullugu immikkoortut marluk taakku imminnut tapertariinniartussaapput. Taamaaliorinnaajumalluni apersuilluni ataatsimiititsinerit minidisc-imut immiussuunneqarput taamalu apeqqutininik akiuilluni immersukkat saniatigut apersuilluni ataatsimiititsinerit ataasiakkaarlugit itinerusumik nalilersoqqissaarneqarsinnaallutik.

6.1 Apersuinerit ingerlaneri

*Arfinillit tikillugit
peqataasarput*

Apersuinerit apersuilluni ataatsimiititsinertut ingerlanneqarput kujataani Aasianniit avannamut Kangersuatsiamut, najukkat taakku ilanngullugit. Peqataasut amerlassusii ataatsimiit arfinilinnut nikerarput, ataatsimiinnerillu nal. akunnerata affaaniit nal. akunnera ataaseq minuttillu 15-it tikillugit sivisussuseqartarput.

Paasissutissiisinnaasunik apersuilluni ataatsimiititsinerni peqataasussarsiorneq ajornartorsiutaanngilaq. KNAPP'p najukkami pineqartumi immikkoortortai tamarmik ikiuunniartorujussuupput.

Ataatsimiinnerit amerlanersaanni KNAPP'p najukkami pineqartumi immikkoortortaani ilaasortaat najuuttarput, tamatumalu apersuilluni ataatsimiititsinerit pisortatigoorpalaartumik pissuseqalersittarpai.

Apeqqutinik akiuilluni immersugassaq siornatigut misissuinnermi atorneqarsimasup assigaa. Taamanikkut tikeraaqattaarluni angalaneq aallartitsinnagu immersugassaq immersugassanngorlugu nassiusorneqareersimavoq. Misissuinnermi matumani taamaaliortoqanngilaq, taamaattumillu immersugassaq ataatsimiinnermi immersorneqartarluni. Ataatsimiinnerni misissuinnerup siunertaa nassuiarneqartarpoq aammalu nunap assingi paasissutissat nalunaarsorneqarfigisassaat takutinneqarlutik. Taava aamma najuuttut qinnuigineqartarput ataatsimiinneq immiukkumallugu. Amerlanertigut aperisarpunga (Sara) nunap assinginut nalunaaqutsigassat peqataasut nammineerlutik suliariniarneraat, imaluunniit uanga taamaaliussanersunga. 22-eriarluni ataatsimiinnerit ilaanni 21-ni uanga taamaaliortusannngortarpunga.

*Paasissutissat nunap
assinginut
nalunaarsorneqartarput*

Ataatsimiinnerni tamani aallartittarpugut eqaloqarfiit tamaasa nunap assinganut nalunaarsorlugit, taamaalioreerangattalu apeqqutit akiorlugit immersugassat immersorneqartarput. Taava ammassaqarfiit nalunaarsorneri apeqqutillu tassunga tunngasut tullinnguuttarput, naggataatigullu nipisagarfiit apeqqutitaallu. Naggasiullugu apeqqutit erseqqarlunnerusoq piniarfinnut aalisarfinnullu pingaarutilinnut tunngasoq saqqummiunneqartarpoq, apeqqullu taamaattuugami ataatsimiinnerni assigiinngitsuni assigiinngitsumik sammineqartarpoq. Taamaattorli peqataasut tamaasa qinnuigisarpakka piniagassat taaneqartut sumi ukiullu qanoq ilinerani piniarneqartarnersut aalisarneqartarnersulluunniit nalunaaqqullugit.

Ikamiuni ataatsimeeqataasut immersugassanik immersuisut

Ataatsimiinnerni tamani ilisimatitsisarpunga paasissutissat tungaasigut isumaqatigiinngitsoqarpat tamarmik akissutaat nalunaarsorneqassasut, aammalu immersugassap ataasinnaap

immersorneqarnera isumaqanngitsoq paasissutissiissutigineqartut allatut ajornartumik isumaqatigiissutigisariaqarnerannik.

*Ataatsimiinnerit minidisc-
imut
immiussorneqarput*

Apersuilluni ataatsimiititsinerit tamaasa minidisc-imut immiussorpakka taamaallaat Qasigiannguani ataatsimiinneq pinnagu (teknikkikkut ajornartorsiuteqarnera pissutigalugu), tassalu ataatsimiinnerit kingumut tusarnaaqqinnissaannut periarfissaqarpunga. Tamanna nalunaarusiap suliarinerani iluaqutaqaaq.

Peqataasut nalunaarsornissaat siunertaralugu immersugassaqarpoq peqataasunit tamanit immersorneqartussamik ilaatigut sumi najugaqarneq sumillu inuussutissarsiuteqarneq allattorlugit. Apeqqutinik akiuilluni immersugassap taassuma ilusiligaanerata kingunerisaanik taassuma immersornerani paatsoornerpassuit pilersarput. Taamaattorli tamarmik immersugassaq tamakkerlugu ilaannaaluunniit immersortarpaat taamalu paasissutissat, soorlu peqataasut qassinik ukioqarneri, inuussutissarsiutaat aammalu taama tikeraarneqarnermik nalaani sulerinersut, tamarmik katersorneqarput. Tikisanni tamani peqataasut assilinnissaannut akuerineqartarpunga, taamaallaat tikisanni ataatsimi pinnanga, tassa aperiniarlunga puigorakku.

6.2 Apeqqutinik akiuilluni immersugassaq ajornartorsiutitaalu

*Apeqqutinik akiuilluni
immersugassaq
pillugu isornartorsiutaasut*

Apeqqutinik akiuilluni immersugassaq ukioq 2000-imi Aasiannit kujasinnerusumi misissuinnermut tunngatillugu suliarineqarsimavoq. Immersugassaq taamanikkut misissuinnermi ajornartorsiutaanngitsumik atorineqarsinnaasimavoq. Maannali misissuinnermi isornartorsiuisoqarpoq matuma kinguliini erseqqinnerusumik saqqummiukkusutannik. Isornartorsiutaasut tamakku ilanngupakka pissutigalugu apersuinnermi tamani apeqqutigineqartarmat nalornineqalerluni apeqqutit *qanoq* akineqassanersut. Isornartorsiutaasunut tamakkununga pissutaasinnaavoq apeqqutit akiorlugit immersugassap angallavigineqartussamut naleqqussarneqarsimanginnera misissuinnerit marluk taakku imminnut sanillunneqarsinnaanissaannut tunngavissaqarniassammat. Takuuk ilaliussa 1, Immami ikkattumi aalisakkatigut peqqumaatit – ammassak, nipisa, eqaluk aammalu piniarfiit aalisarfillu pingaarutillit – taama taallugu apersuilluni misissuinnermi Apeqqutit akiorlugit immersugassaq.

Apeqqutit akiorlugit immersugassami apeqqutigineqarpoq „Pisat sumut atorineqartarpat“, taassumalu ataani, „Pisat tunniagiassaappata pisanit qanoq annertutigisut tuniniarneqartarpat“ aamma „Pisat tunineqarnerini illoqatigiinni qanoq iluaqutaatigippat“. Apeqqutit ajunngikkaluarpummi, kisianni peqataasut taamaallaat allassimasutut akisinnaapput „ $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{2}$ aamma $\frac{3}{4}$ “ aamma „annikitsumik, naammaannartumik imalunniit annertuumik“. Apersuinnermi tamatumani ajornartorsiutaasarpoq apeqqutip saqqummiunneqarneratut akineqarsinnaamginnera. Tunitsivissaqaraangat annerusumik aalisarneqartarput katerssorneqartarlutillunniit. Peqataasut oqarnerattut pisat ilaat aalajangersumik amerlassusillit tunisaasarnerarlugit oqartoqarsinnaanngitsoq pisat tunineqarsinnaasut tamakkerlutik amerlassusiat taamaallaat

tunitsivissaqarneranit aammalu ukiumi pineqartumi qanoq amerlatigisut tunisaasinnaanerannit aalajangerneqartarmat. Aalisartunut piniartunullu aalajangiisuulluinnartoq taamaalilluni tassaavoq tunitsivissaqarnera, tamakkulu Namminersomerullutik Oqartussanit, Nuka A/S-imit, Royal Grenland-imit immaqalu ingerlatseqatigiiffinnit allanit aalajangerneqartarput.

*Peqataasut
nassuiaarusuttarput*

Taamaattorli apeqquutit akiumallugit peqataasut amerlanerpaatigut nassuiaasarput oqaluttuarlutillu pissutsit qanoq ingerlanersut tamakkulu namminneq ulluinnarni inuunertik qanoq sunnertaraat.

Apeqquutit akiorlugit immersugassaq aamma ima ilusilerneqarsimavoq peqataasut *allattussanngorlugit* ammassak, eqaluk nipisaluunniit piniartumut aalisartumulluunniit aammalu sumiiffimmi najugaqartunut qanoq pingaaruteqarnersoq. Tamatumani allatut ajornartumik peqataasut qinnuigisarpakka tamanna *oqaluttuareqqullugu*, kingornagullu ilisimatittarlugit akissutaat naatsuaranngorlugit allattorumaarikka. Immiussat kingorna tusarnaarsinnaanerata suliap ingerlateqqinnerani aassorsuaq iluaqutaavoq. Apeqquutilli taamaaliorluni akiortorneqarnerata kinguneraa peqataasut ataasiakkaarlutik allallutik akinissaminnut periarfissinneqannginnerat. Aamma tamatumani ilisimatittarpakka akissutaasa assigiinngissutaat nalunaarsorneqarumaartut tamarmik isumaqatigiilluinnarnissaat pisariaqassanani.

Apeqquutit akiorlugit immersugassami apeqquut kingulleq, piniarfiit aalisarfiillu pingaarutillit allat pillugit apeqquut, eqqarsaatigalugu apersuilluni ataatsimiititsisarnerni assigiinngitsuni assigiiartumik pissusilinnik akissutissarsinissaq ajornakusoorpoq. Apeqquut erseqqarinngippallaarpoq, aammalu assersuutigalugu akissutit qanoq immikkuualuttortaqartigineri assigiinngisitaarput. Aamma peqataasut arlalitsigut apeqquutip akinissaa ajornartorsiutigisarpaat pissutigalugu piniagassat piniarneqarsinnaasut pineqarnerisut, imaluunniit uumasut najukkami pineqartumi najugalinnut pingaarutillit kisiannili massakkorpiaq piniaqqusaanngikkallartut aalisaaqqusaanngikkallartulluunniit ilanngunneqassanersut erseqqisarneqarsimannimmatt. Aamma uumasut ilaqarput aningaasarsiornermut tunngatillugu pingaarutilinnik, kisiannili piniartunut aalisartunullu ataasiakkaanut taama pingaaruteqartiginngitsunik, aammalu mikisualuit tamaasa immersugassami ilanngunniarnerat ajornakusoorpoq. Aamma matumani apersuilluni ataatsimiititsinernit immiussat iluaqutaalluarput.

*Apeqquutit akiorlugit
immersu-
gassami allannguuutit*

Apeqquutit akiorlugit immersugassamut siullermik misissuinerne atornerqartumut naleqqiullugu peqataasut eqalunniarneq, ammassanniarneq nipisanniarnelru pillugit isummaminnik allattuiffissaat/oqaluttuarfissaatigut allanngortitsisoqarpoq. Ima allassimagaluartoq: „Eqalunniarnerup qasuersaarutitut kulturikkullu pingaarutaa pillugu isummat naatsumik allaatigiuk“ (aammalu ammassanniarneq nipisanniarnelru pillugit) apeqquut marlunngorlugit avinneqarpoq: „Naatsumik eqalunniarnerup ilinnut (inunnut ataasiakkaanut) pingaarutai allalaarsigit“ aamma „Naatsumik eqalunniarnerup inoqatigiinnut pingaarutai allalaarsigit“. Apeqquutip nutaamik ilusilerneqarnera iluaqutigalugu piniakkat piniartumut namminermut aammalu najukkami

pineqartumi najugalinnut pingaarutaasa assigiinngissuteqar-sinnaanerat akissutikkut ersersinneqartussaavoq. Aamma nutaamik ilusiliinermi oqaatsit „ kulturikkut qasuersaarutitullu pingaarutaa“ peerneqarput, tassuunalu peqataasut namminneq periarfissalerput aalisarnerup pineqartup qanoq ittumik pingaaruteqarnera nassuiassallugu.

*Sanilliussisinnaaneq
allanngunngilaq*

Taamaattorli ilanngullugu taaqqinneqassaaq siullermik apersuiartorluni angalasoqarnerani (ukioq 2000-imi) apeqqutit akiorlugit immersugassap immersortinniarnani ajornartorsiute-qarsimanngimmat. Taamaattorli Kitaata kujataaniit avannaanut kulturikkut inuiaqatigiittullu aqqissugaanermi assigiinngissutit apeqqutit akiorlugit immersugassap Kitaata avannaani atugassatut naleqquttuusimanissaanut pingaaruteqarsimasinnaavoq. Misissuinerit arlariit taakku imminnut sanilliunneqarsinnaanissaat attackusunneqarpoq taamaattumillu oqaasertaasigut allannguutit taaneqartut taakku saniatigut immersugassami allatigut allann-gortitsisoqanngilaq.

6.3 Apersuinernik pitsaassusiliineq

*Sumiffinni immikkoortortat
ikiuukkumatoqaat*

Misissuinerup matuma piareersarnerani KNAPP'-p nunaqarfinni pineqartuni immikkoortortaasa siulittaasui attavigineqarput apersuilluni ataatsimiittisarnissani peqataasussarsiornermi ikior-tiseralugit. Taamaammat peqataasut tamangajammik ilasortaapput taakkulu ilaat najukkami immikkoortortami aammalu KNAPP/KNAPK-mi siulersuisunut ilasortaallutik. Isumaqar-pungali nalunaarusiamut matumunnga paasissutissanik katersuiner-mut tamanna sunniuteqangaanngitsoq. Akerlianik isumaqarpunga KNAPP-p immikkoortortaanut attaveqarnikkut ataatsimiinnerni peqataasartut amerlanerusarsimasut. Malunnarpoq najukkani immikkoortortani siulittaasut ataqqisaasorujussuunnguatsiartut aammalu aalisartunik piniartunillu ataatsimiittisillaqpillutik.

Apersuinerni uanga inissisimanagera tassaanagerusimavoq Nuummeer-suunera ilisimatusarnikkullu misissuivimmeersuunera, tamannalu peqataasut akuttunngitsumik oqaatigisarpaat pitsaanngitsunik misilittagaqarfiginerarlugu. Tamatuma saniatigut oqarfigineqar-taqaanga kalaaliugama arnaq inuusuttoq taamaattuningaan-neertartunit allanit allaasunga. Ataatsimiinnerni inussiarnarlutillu ilasseraartuusarput, aammalumi Nuummiit aalajangersakkat inatsisialiillu pillugit "naveerneqartarnikka" inussiarnisaartumik pisarput. Taamaakkaluartoq apersuilluni ataatsimiittisinerit aallarteqqaarnerini avataaneersutut inissisimasunga peqataasunit malunnartinneqartarpoq, taavali ataatsimiinnerit naajartornerini allanngortarput "uagummi ilagaatsigut" nipiginerulerlugu. Eqalunniarneq ammassinerlu aamma uanga misilittagaqarfigigakkit (taamaattorli nuannariinnarlugu aalisartartutut) kalaallisut oqalussinnaanittut kalaaliunittullu pingaarutilerujussuunnguatsi-artarpoq.

*Ataatsimiittarnerni
avatangiisit*

Sumiiffinni peqatigiiffinnut attaveqarnerup aamma kinguneraa ataatsimiinnerit inini peqatigiiffimmi ilasortat ataatsimiiffigisarlugit sungiusimasaanni ingerlanneqartarnerat, ataatsimiinnerillu amer-

lanersaanni malugisarpara peqataasut peqatigiiffiminni sungiusimasaminniinnertik ilorrisimassutigisaraat. Ataatsimiinnerit soorlu katersortarfimmi pisaraangata avatangiisivut soorlumi "ilassunnaannerulersartut", taamalu iluamik isertuaatsumik oqaluttuunneqarsinnaasarata. Ataatsimiineq ataaseq peqataasup nammineq najugaani (Niaqornani) pisoq assut alianaatsumik misigisimaffiuvoq, tikeraatullu misigilluarpunga taamalu apersuisuuninni innimisunnerusutut misigalunga. Taama sanillius-sivunga tunngavigalugu peqataasut peqatigiiffittut sungiusima-saanniikkaangatta taava uteriisernerularluna apeqqarissaartarama peqataasut "ataatsimut illersoqatigiinnerat" pitarniarsarlugu, aammalu ataasiinnarmik peqataasoqarluni ataatsimiinnerup aappaa nunaqarfiup (Kangerluup) illuani sullivimmi ingerlanneqarnera, tassalu tassani ilorriisimaarnaranilu isertuaatsumik oqaloqati-giinnissaq ajornarneruvoq, taamaattorli kaffi kaageeqqallu alianaannerulersitsipput. Ataatsimiinnermi tassani allanik Kangerluk pillugu immikkoortumi erseqqinnerusumik eqqartorumaakkannik taasasaqarpoq.

Aamma ataatsimiinnerni assigiinngitsuni peqataasartut amerlas-sutsimikkut nikerartorujussuupput. Najukkani marlunni peqataasooq ataasiinnaasarpoq. Najukkani marlunniit arfinilinnut peqataasooqar-fiusuni ataatsimiinneq uummaarinnerusumik ingerlagajuttarpoq peqataasullu tapersersoqatigiillutik paasissutissanik tunioraasarlutik, aammalu malunnartarpoq misissuineq allallu ilungersornerullutik isornartorsiortaraat oqaaseqarfigisarlugillu.

Apersuininni tamani misigisimavara paasissutissanik nalunaaru-siamut matumunnga atugassanik unneqqarilluni tunioraasoqartoq, peqataasullu arlaleriarlutik oqaatigisarpaat suliap matuma ingerlanneqarnera iluarisimaaritsik.

Apeqqut miternut tunngasoq

Misissuinnermut matumunnga atatillugu apersuutigisama saniatigut aamma qassusersornermut atasumik miterniartarnermut tunngasunik apeqquteqartarpunga. Apeqqut tamanna peqataasut nuannaarutigineq ajuippaat. Miteqassusia aammalu miteqassusianik missangiisarnerit oqallisaareeqqaat, peqataasullu ilarpassui aalajangersakkat uumasunillu ilisimatuut misissuineri pillugit "oqalorujulersarput". Taamaattoq apeqqut tamarmik akisarpaat, tikisamali ilaanni maluginiarpara apeqqut taannarpiaq pillugu soorlumi nunaqarfiit illoqarfiillu akornanni attaveqatigiit-toqartarsimasooq. Soorunami taamaassangatitsinera eqqortuunersoq nalugaluarpara, kisianni aperisama ilaat peqqusersusaarpa-lukujullutik naaggaavikkaangata maluginngitsoorsinnaasanngilara akissutigisartik soorlumi nalornissutigikujukkaat. Aaammali taasariaqarpoq soorlu Aasianni apeqqummut tassunga akissu-tissartik isumaqatigiinngissutigimmassuk aammalu allani torrutiin-navillugu akisarmata aamma assut tutsuiginartumik. Taama angalanermi apeqqutit allat akiornerisulli nammineq isuma kisiat tunngavigilluinnarlugu akisoqartannginneranik pasitsaasimaarnerup akissutaasut uppernassusiat nalorninarsisippaa, Uummannamullu anngukkama apeqqut tamanna misissuinnermi ilanngutissaarpara. Kisianni tassa mitit pillugit apeqqut assortuussutaasunut takussutissaavoq, tamakkulu kingusinnerusukkut uterfigeqqis-savakka.

6.4 Apersuinerit ingerlaneri

Apersuinerit ataasiakkaat matuma kinguliini eqqartorneqarput paasissutissat apeqqutinik akiuilluni immersugassami ilanngunneqanngikkaluartut ilanngunniarlugit. Aamma taama eqqartuinikkut takuneqarsinnaalissaaq paasissutissat suut sumingaanneersuunersut aammalu najukkani ataasiakkaani pissutsit qanoq inneri malugineqarsinnaalissallutik. Aamma apersuilluni ataatsimiititsinerni ataasiakkaani tamani qassit aammalu kikkut peqataaersut aammalu apersuinerit qanoq ingerlanersut tamatumunngalu atasumik pissutsit qanoq ittuunersut naatsumik eqqartorneqassapput.

6.4.1 Aasiaat Kommuniat

Aasiaat, 10.06.2002 apersuilluni ataatsimiititsineq

Aasiaanni uanga ilanngunnanga peqataasut tallimaapput, ataatsimiinnerlu pivoq AAPP-p ataatsimiittarfiani illup ammerisut sulliviata ilaaniittumi. Ataatsimeeqataasut saniatigut ammerisoq ataaseq najuuppoq.

Ataatsimiinnermit tassannga taasariaqarpoq Aasiaat Kommuniata iluani pingaarutilinnik eqaloqarfeqanngikkaluartuq eqalunniarneq inuit ilarpassinut pingaaruteqarmat. Tamaanimiut amerlanerit Kangaatsiap Kommuniani Nassuttuumut eqalunniariarajunnerusarput. Namminerli atugassaannangajamminnik eqalunniartarput eqaluit pujoortarlugit tarajortertarlugilluunniit. Eqaluit tunineqartartut pujuugaanerusarput, tamakkulu tunillugit saniatigut isertitsilluaataasarput. Akerlianilli ammassat Aasianni pingaarutilerujussuupput. Kikkut tamangajammik ukiut tamaasa ammassisarput, ammassallu aningaasarsiutaanerunatik nerisassatut qimminullu nerukkaatissatut pingaaruteqarnerupput.

Nipisat suaat oqallisaajuartarput

Nipisanniartarneq pillugu ilisimatinneqarpunga aalisartut/piniartut aammalu aalajangiisartut akornanni ukiut tamaasa tamanna oqaluuserineqartartuq aammalu aalisartut/piniartut namminneq isumaqartut massakkornit amerlanerungaartut pisaasinnaagaluartut. Tamatumuuna isertitaqaataanerussagaluarput, kisiannili tunitsivissat annikippallaarput. Malunnarpoq nipisanniartarneq pillugu kamasimaarneqartuq pisassaagaluit tamakkiisumik atorluarniarneqanngimmata. Maannakktulli nipisanniartarneq tamakkorniartartunut aningaasarsiornikkut pingaarutilerujussuuvoq. Aamma peqataasut oqaatigaat tamaani nipisat qangaanilli nerineqarneq ajortut aammalu timitaasa atornerqaratik igiinnarneqartarnerat eqqumiiginartinneqartartuq. Isumaqarput taamaaliorneq piniartarnerusoq kusananngitsoq.

Peqataasut piniakkanik piniarfinnillu pingaarutilinnik allanik taaseqquneqaramik siullermik qinnuigaannga Qeqertarsuup Tunua tamaat piniarfittut pingaartutut nalunaaqqutseqqullugu. Tamanna tamangajaat puisinniarfigaat, puisinniarnertu ukiuq kaajallallugu pingaaruteqarpoq, tassa nammineq atugassanik aammalu amiisa tuninerisigut akissarsiutigalugit. Piniagassatut pingaartutut taaneqartut allat tassaapput saattuat. Aasiannit angallaterpaaluit tamatum qanittuani saattuarniartarput.

Akunnaaq, 11.06.2002 apersuilluni ataatsimiititsineq

Uanga ilanngunnanga ataatsimeeqataasut pingasuupput, ataatsimiif-figaarpullu nunaqarfimmi aqutsisut allaffiat/illu sullivik, tassani ininnguaq ataatsimiittarfik. Umiatsiaaqqamik nunaqarfiliaassisiga aamma ataatsimiinnermi najuuppoq.

Ataatsimiinneq qiimasaarfiuvoq, saninnguanilu errorsisarfirmut matu ammaannarmat inuit isaasut aniasullu imaaginnavipput.

Akunnaarmiut imatorsuunngikkaluartumik aammalu nammineq atugassaannangajamminnik eqalunniartarput. Taamaattorli inniminniisunut eqalunnik tunisisoqartarpoq, amerlanerpaamik ataatsikkut qulit. Eqalunniarfiit nunaqarfimmiit ungasinnerat tamatumunnga pissutaasunut ilaatinneqarpoq. Aamma tamanna peqqutigalugu nunaqarfimmiut qaninnerusumut aallaaniariarlutillu aalisariarnerusarput. Taamaattorli eqalunniarneq sulinngiffeqarnertut atorneqartarpoq ilaqutsisararluni najugaq qimalaarlugu taamaaliortoqartarmat.

Ammassanniarneq pillugu oqaatigineqarpoq nammineq atugasaaannarnik ammassisoqartarpoq. Ammassat qimminut nerukkaatissatut namminerlu peqqumaatissatut atorneqartarput. Oqaluttu- arput ammassisarneq siornagut ilaqqat ilagalugit puisinniarnermut atatillugu aallaarnertut ingerlanneqartaraluartoq maannakkut nunaqarfimmiit qanittuinnarmut ulluinnarluni ammassanniartoqartarpoq.

*Akunnaami nipisat
suaannik
tunisisoqarsinaavoq*

Akunnaami Nuka A/S suliffissuaaraqarpoq nipisat suaannik tunitsiviusumik. Nipisanniarneq nunaqarfimmiunut pingaarute-qaqaaq aningaasarsissutaalluartaami. Ataatsimeeqataasulli isumaqarput suliffissuaaqqap tigusinnaasartagai annikippallaartut.

Piniarfiit aalisarfiillu pingaarutillit allat pillugit peqataasut oqaatigaat Qeqertarsuup Tunua tamaat piniarfiusoq, namminnerli puisit timmissallu piniagarinerusaritik. Aamma qeerarniarfiusartunik taasaqarput, aammalu aalisagaq taanna ilaqutariit namminneq nerisartagaattut pingaaruteqartarpoq oqaatigalugu.

Kitsissuarsuit, 12.06.2002 apersuilluni ataatsimiititsineq

Kitsissuarsunni marluk ataatsimeeqataapput utoqqatserlutillu allanik aggersoqanngimmat. Ataatsimiinneq nunarfiup atuarfiani ingerlanneqarpoq, angallassisigalugu ataatsimiinnermi najuuppoq. Angallassisoq taanna AAPP-mi, KNAPP-p Aasiaat Kommunianni immikkoortortaani, siulittaasuuvoq.

Peqataasut marluk taakku oqaaseqartorsuunngillat aammalu misissuinerit aalisakkanillu ilisimatuut misissuisarneri ataatsimut isigalugit assut naammaginngisaqarlutik naak inussiarniisaanngikkaluarlutik.

Oqaatigaat eqalunniarneq nunaqarfimmiunut siornatigut pingaaruteqarnerusimagaluartoq aamma massakkut nammineq nerisassaan- narnik ukiumullu peqqumaatissaannarnik eqalunniartoqarneru- sartoq.

Ammassat pillugit oqaatigineqarpoq siornagut mulujartorluni ammassanniartoqarnerusarsimasoq, ornitami qaammat naam-

matsipjaarlugu aallaarsimalluni ammassanik ukiussamut piliniarluni panertulilluni tuniniagassiorlunilu. Massakkut ulluinnarluni ammassiartoqartarpoq nammineq nerisassanik qimminullu nerukkaatisanik pissarsiorluni. Erseqqissarneqarpoq ammassat kikkut tamarmik nerisarmatigik aammalu pinngitsoorusussanagit.

Qeqertat taakku nipisaqarfiupput

Kitsissuarsuit iluungarmik nipisaqarfiupput, peqataasullu tunit-sivissaluppallaarnej ajussaarnarnerarpaat. Oqaatigaat pisarine-qartartut amerlassusiannut taamaallaat tunitsivissaqarneq apeqqutaasoq aammalu nipisanniarneq taamaalinerani allanik periarfissaqangaartanngimmat pingaaruteqartog.

Piniarfiit pingaarutillit allat pillugit oqaatigaat sikuunera apeqqutaasartoq, kisiannili ataasiakkaat Ilulissiarlutik qaleralin-niartartut. Taakku saniatigut taaneqarput saarullinniarneq saattuarniarnerlu, puisit, qilalukkat qernertat qaqortallu kiisalu timmissat, tamarmik Kitsissuarsuit qanittuani kitaanilu piniar-neqartartut.

6.4.2 Qasigiannugit Kommuniat

Qasigiannugit, 17.06.2002 apersuilluni ataatsimiititsineq

Qasigiannugani immiussat ajoraluartumik annaavakka. Taamaattumik maani taagorneqartut immersuilluni apersuinermit uangalu allattaavinni allattukkanneersuupput.

Ataatsimiinnermi QAPP-ip Qasigiannugani ataatsimiittarfiani ingerlanneqartumi peqataasut marluupput. Peqataasup aappaa QAPP-imi siulittaasuvoq aammalu tamaani politikeriulluni, aappaa piniartuulluni soraarneq, QAPP-mi ilaasortaasoq.

Qasigiannugani eqaluit ilaqutariinni nammineq nerisassatut ilaallu tunisassatut piniarneqarlutik pingaaruteqarput. Kisiani tunisinikkut isertitaasartut aningaasarsiornikkut pingaaruteqangaanngillat. Eqaluit pujoorneqartarput tarajorterneqartarlutilluunniit, peqa-taasullu isumaqarput ilaqutariippassuit eqaluit ukiussamut peqqumaatitut pinngitsoorsinnaanngikkaat.

Peqataasut aamma oqaatigaat ammassanniarneq Avannaani tamani pingaarutilerujussuusoq. Ammassak ukiunera naallugu nerisassatut qimminullu nerukkaatisatut pinngitsoorneqarsinnaanngilaq. Qasigiannugani oqaatigineqarpoq ukiut ilaanni ammassat 10 tons neqitassatut tunineqarsinnaasartut, tamannali aalisartut piniartullu aningaasarsiornerannut pingaarutilissuunngitsoq. Aamma nam-mineq neqitassanik ammassanniartoqartarpoq.

Nipisat suaannik tunisarneq tamaanimiunut pingaarutilerujussuusimaga luarpoq

Qasigiannugani nipisat suaannik tunitsiveerussimavoq, tunit-siveqarsimagaluarporli, peqataasullu oqarput suannik tunisarneq tamaani aalisartunut assut pingaaruteqarsimagaluartog. Ukiut marluk qaangiuttut suaat 30 tons ullut qulit ingerlaneranni tunineqarsimapput, maannali nipisanniartoqarneq ajortoq. Nipisat suaasa tunisaajunnaarnerat peqataasut ajuusaarnartippaat.

Aalisakkat allarpaalussuit Qasigiannugani aalisartunut pingaarutillit aalisarneqartarput. Sikuutillugu illoqarfiup qanittuani qeeqqat

suluppaakkallu aalisarneqartarput taavalu saarulliit ukiarneraniit sikuneranut. Aasami silasinnerusumi raajarniartarput puisinniar-toqartarlunilu, taamatullu tikaagulliusaat aammalu qilalukkat qernartat qaqortallu piniarneqartarlutik.

Sikut apeqqutaatillugit avannarpasinnerusumi Ilulissat Kommu-nianni Kangiata eqqaanut qaleralinniartoqartarpoq.

Ikamiut, 11.06.2002 apersuilluni ataatsimiititsineq

Ikamiuni pingasut ataatsimeeqataapput angallassisigalu aamma najuulluni. Ataatsimiiffigaarput nunaqarfiup katersortarfiani/illu sullivimmi ini assigiinngitsunut atugaasoq. Inuit errorsisarfimmu illup ilaaniittumut isertarput tassanngalu anisarlutik.

Eqalunniartarfitoqaq eqqissisimatitaavoq

Eqalunniartarneq pillugu peqataasut oqarput tamanna allatulli pingaaruteqartiginngitsoq, kisiannili eqaluk nerisassatut pinn-gitsoorneqarsinnaanngitsoq. Siornagut timmut pulaterlutik Tasiusarsuarmut eqalunniartarsimagaluarput umiaq uniartarlugu pisuttarlutik. Eqaloqarfik taanna massakut matuneqarsimavoq, maannali sinerissami eqaloqarfinni arlariinni, aammalu Ikamiunit ungasinngitsumi kiisalu Ilimanap Ilulissat Kommunianniittup eqqaani arlariinni eqalunniartoqartarluni. Peqataasut oqaluttuarput Tasiusarsuaq matuneqareermat aatsaat Ikamiut eqqaanni eqalunniarfissanik allaanik nassaarsimallutik. Eqaluit nammineq atugassaannartut piniarneqartarput pujoorneqartarlutik allatulluun-niit nerisassiarineqartarlutik.

Ammassat Qeqertarsuup Tunuani allanisulli aamma tamaani pingaaruteqarput. Ikamiunut qanittumi ammassanniartoqarnerusar-poq, ammassallu tunisaagaangata tunineqarsinnaasut tamakkerlugit pisarineqartarput. Ukiuni ammassat tunisaaffiini ilaqutariit aningaasarsiornerannut tapertaalluarterput, tamatumali saniatigut nammineq atugassatut qimminullu nerukkaatissatut ammassan-niartoqartarluni. Ikamiuni ataatsimeeqataasut isumaqarpugut Ikamiut nalerpiaanniit ammassat kujasinnerusumi ammassannit annerulersartut.

Nipisat pillugit peqataasut oqaatigaat tunitsivissaalatsinartoq, tassami nipisanniarneq nunaqarfimmiut aningaasarsiornerannut pingaaruteqarluarmat. Ikamiuniit Akunnaamut tunisiartortoqarsin-naavoq. Peqataasut aamma isumaqarput nipisanniarneq atorluaane-runngitsoq nipisat timitaat eqqaannarneqartarmata suaat kisiisa atorlugit. Ikittuinnaat nipisattorlutik ooqattaartarsimavaat, maanilu qanganilli nerineqartarsimangillat. Taamaattorli aamma qimminut nerukkaatissatut atorneqarsinnaapput.

Nipisat tunineqarsinnaasut pisarineqartarput, tassuunalu aningaasar-siat ilaqutariinnut assut pingaaruteqarput.

Ukiuni kingullerni saarulleqarnerulerpoq

Pisassat allat eqqarsaatigalugit saarulliit taaneqarput, ukiuni kingullerni amerliartorsimasut, saarullinnulli tunitsivissaqann-ginnera assut uggorineqarpoq. Tamakku saniatigut Ikamiut sioraanni puisinniartarput, tamannalu tamaanimiunut pingaarutilerujus-suuvoq.

6.4.3 Qeqertarsuup Kommunia

Qeqertarsuaq, 13.06.2002 apersuilluni ataatsimiititsineq

Qeqertarsuarmi sisamat ataatsimeeqataapput tamarmik APPQ-mi ilaasortat. Taakku ilaat marluk tassaapput Aasianniit Qeqertarsuarmut tassangaanniillu Kangerlummuk ingerlassisikka, ataaserlu APPQ-mi siulittaasuvoq. Ataatsimiinneq peqatigiiffiup nammineq illuutaani unnungaatsiartukkut ingerlanneqarpoq, APPQ-lu kaagilerlugu kaffillerpoq. Ataatsimiinneq sivisujaarpoq nal. akunnerata aappaa qeqqa sinnerlugu, sorpassuillu akunnerminni uangalu saaffigisarlunga oqaluuseraat.

Eqalunniarneq Qeqertarsuarmi piniartukkormiunut pingaarutillisuunngilaq, asiarluni qasuersaatitut pingaaruteqarnerulluni. Qeqertarsuaq Disko sinerissamini eqaloqarfippassuaqarpoq peqataasullu oqaatigaat piniartut ilaat *ataasiakkaat* eqalunniarnerinnavikkut aningaasarsiorsinnaasartut piniartut nalinginnaasumik ukiumut isertittagaat akimorlugit, eqaluerniartarlutik tunitsivissaminnik isumaqatigissuteqareerlutik imaluunniit kalaa-liaqqami tuniniaallutik.

Eqaluit piniartunit nunaqarfimmiunillumi nalinginnarnit pinn-gitsoorneqarsinnaanngillat. Ukiussamut eqalunniartarneq pingaaruteqarpoq, eqaluillu asiunaveersarneqartarput nerisassiarineqartarlutillu pujuorlugit, tarajorterlugit, panertillugit qeritillugil-luunniit.

Qeqertarsuup Kommunia attavigigakku ilisimatinneqarpunga eqalunniarfiup nalaani 15. julimiit 15. august tikillugu aallaanianik nakkutilliisutut taaneqarsinnaasunik marlunnik, politiinit akuerisaasunik, atorfeqartitsisoqartartoq eqaloqarfinnik nakkutil-lillutillu perlukunik maangaannaq qimatanik katersisussanik.

Aamma tamaani ammassisoqartaqaaq. Nammineq atugassanik qimminullu nerukkaatissanik ammassanniartoqarnerusarpoq aammali ammassanik panertitanik tunisisoqartarluni. Tamanna aningaasarsiornikkut qanoq pingaaruteqartiginersoq apeqqutigigakku peqataasut ilaat akivoq tamanna aningaasarsiornikkut qanoq pingaaruteqartiginersoq uuttoruminaatsaq tassami isertitarineqarsinaasut *tamarmik* piniartunut pingaaruteqarmata.

Peqataasut nipsisanniarnaq pillugu oqaatigaat sikut apeqqutaasartut. Isumaqarput nipisaqarfeqartoq kisianni namminneq tikissimanngisaminnik. Qularinngilaat nipsisanniarfiusinnaasoqartoq massakkut nipsisanniarfiusartut aalisarfigineerutissagaluarpata isumalluutigineqarsinnaasunik, tassami nipsisanniarfiusartut ilaqarmata tunitsivissaaleqineq pissutigalugu aalisarfiujunnaarsimasunik. Pesarineqartut ilaannamineeranngui nammineq atugassatut tiguneqartarput nipisat qangaanilli tamaani nerineqartuunngimmata. Peqataasut oqaatigaat nipsisanniarnaq ilaqutariinnut aningaasarsiutaalluarnerpaasimagaluartoq, ukiunili makkunani tunitsivissat nammanngimmata ilaqutariinnit tamanit inuuniutaasinnaajunnaartut. Peqataasut ilaata nunatsinni suliffissuarni nipisat suaannik tunitsivissaqarluarsinnaaneranut silarsuarmi akit aalajangiisuusarnerat nassuiarpaa aammalu tunitsiviusuni pisortaasut iluamik ingerlatsinnginnerarlugit isornartorsiorlugit.

Qeqertarsuarmi ataatsimeeqataasut

***Qeqertarsuarmi sisamat
ataatsimeeqataapput***

Piniagassat piniarfiillu pingaarutillit allat pillugit ataatsimeeqataasut oqarput Qeqertarsuup Tunua tamarmi pingaaruteqartoq, pingaar-tumillu Qeqertarsuaq Disko piniarfittut pingaartuusoq. Kommuneqarfinnit allanit eqalunniariartartut ikittuunngillat, aammalu Sullorsuaq piniarfittut pingaarutilerujussuuvoq. Peqataasut nammineq Qeqertarsuaq Disko kaajallallugu angalaartuupput aammalu aarrit, puisit, tikaagulliusaat, qilalukkat qernertat qaqortallu kiisalu mitit piniakkatut pingaarutilittut taagorpaat. Aamma raajat, saattuat, qeeqqat, nataarnat, suluppaakkat, saarullit, uukkat kanassullu ukioq kaajallallugu aalisarneqartartut kiisalu kapisillit september-oktoberimi aalisarneqartartut eqqaavaat.

Kangerluk, 14.06.2002 apersuilluni ataatsimiititsineq

Kangerlummi peqataasoq ataasiinnaavoq. Takkuttutuaq taanna APPQ-mut siniisuuvoq, oqarporlu ilani piniariarlutik aallar-simanngikkunik unnuaammat piniarniarsimagamik innareersimasut. Ataatsimiinneq nunaqarfiup illuani sullivimmi pivoq, aammalu Qeqertarsuarmiit tamaanngaassisikka marluk najuupput. Angallas-sisut taakku assut quiasaakujupput, tamannalu ataatsimiinnermut suniisorujussuuvoq. Ataatsimeeqataasup apeqqutinik akiuilluni immersugassaq kisingajaat ukkappaa apeqqutigineqartullu akisar-nerisa saniatigut oqaluttuarani.

Kangerluk nunaqarfiit ukioq taanna nipisanik tunitsiviusimasut marluusut aapparaat.

Ataatsimiigiaq eqalunniarneq pillugu oqarpoq eqaluit ikittuinnaat tunineqartartut, tamakkuli aningaasarsiornikkut tapertaasut. Eqaluit nerisassatut pingaaruteqarput, ukiussamullu peqqumaatissiarinissaat pingaartuulluni.

Ammassat nammineq nerisassatut qimminullu nerukkaatissatut piniarneqartarput. Ukiut tamaasa ammassisoqartarpoq, tamakkulu aamma ukiumut peqqumaasiarilluarnissaat pingaartuuvoq.

Akerlianilli nipisanniarneq aningaasarsiutitut pingaartuuvoq. Tunisassaannavinnik nipisanniartoqartarpoq, peqataasorlu isumaqarpoq nunaqarfimmiunik nipisanik suaanilluunniit nerisoqarneq ajortoq.

Piniagassat pingaarutillit allat tasaanerarpai puisit martsimiit junimut sikukkut piniarneqartartut, taavalu saarullit kangerlummi Kangerlummi septemberimiit decemberimut aalisarneqartartut. Aamma timmissat kangerlummissaaq piniarneqartartut taavai.

6.4.4 Ilulissat Kommuniat

Ilulissat, 19.06.2002 apersuilluni ataatsimiititsineq

Ilulissani ataatsimiinnermi peqataasut sisamaapput, ataatsimiinnerlu peqatigiiffiup illuutaani pivoq. Peqataasut tamarmik KNAPK-mi ilaasortaapput. Sodavandillerput, peqataasullu uannut quiasaakujut-tumik kisiannili inussiarnersumik pissusilersorput.

Ataatsimeeqataasut eqaluit assut pingaartippaat. Nammineq atugas-sanik tunisassanillu eqalunniartoqartarpoq. Pisat 15 %-iisa missaat tunineqartarput, piniartulli ataasiakkaat eqalunnik tunisaqartarnertik aningaasatigut qanoq pissarsissutigisarneraat oqaatigisinnaanngin-nerarpaat, tamaattorli saniatigut isertitatut pinngitsoorumaneqan-gaanngitsutut oqaatigalugu. Aamma eqaluit nerisassatut ilaqutariip-passuit pinngitsoorsinnaanagillu pinngitsoorusunngilaat. Peqataasut ilaata assersuutitut oqaatigaa anaanami eqaluit pinngitsoor-sinnaanngikkai eqaloqarfippiamit kingoqqisuugami.

*Ilaat qeqertani nunaqarfiup
qanittuaniittuni
ammassanik
panertitsisarput*

Ammasseruttulerfiup nalaani ataatsimiinneq pivoq, peqataasullu ilaat oqarpoq Oqaatsut eqqaanni qeqertami ammassanik panersigaqarluni. Oqaatigaat ammassanniarfiusartut assigiinngitsut, taamaattorli Ilulissanut qanittumut ammassiartortoqarnerusartoq. Nammineq atugassanik ammassanniartoqartarpoq, aammali tunit-sivissaqaraangat tunisassanik piniartoqartarluni. Ukiut ilaanni 100 tons angullugit tunineqarsinnaasarput, ukiulli ilaanni tunisisoqas-sanani, tassa tunitsivissaqarneq apequtaasarmat. Tunit-sivissaqaraangat tamanna piniartup aningaasarsiorderneranut iluaqu-taasarpoq, tamatumali saniatigut nerisassanik qimminullu nerukka-atissanik ammassanniartoqartarpoq. Peqataasut oqaluttuarput am-massat nalliukkaangata suut allat tamaasa unitsillugit ammassat pis-ariaqartitat pissarsiariniarneqartartut, tamatumalu pingaasusia erser-sippaat oqarlutik "ammassanniarneq nerisarisatsigut kulturitta aasamilu ulluinnarni inuunitta ilagaa, tassami danskinut allaat ammas-sanniartarput" (Ilulissani 19/6, 2002 apersuilluni ataatsimiititsineq).

Akerlianilli Ilulissaniit nipisanniartoqangaarneq ajorpoq. Peqataasulli oqaluttuarput nipisanik aammalu suffisunik sumi takusarnerlutik. Ataaseq oqaluttuarpoq Ilulissani nipisatortartut ikittuararsuusut, namminerli ilaanneeriarluni nipisakkaangami ooqartinnagit nerisari-ni. Nammineq nipisanniavittarsimannngilaq kisiannili ilaanneeriar-luni qaleralinnut qassutimini napitissimasunik pisaqartarluni.

Piniagassat piniarfiillu pingaarutillit allat eqqaaneqarmata qaleralin-niarneq taaneqarpoq. Sumiiffinni aalajangersimasuni qaleralinniarto-

qartarpoq ukioq kaajallallugu. Qaleralinniarneq aalisartut aningaasarsiornerannut pingaarutilerujussuuvoq.

Piniagassat pingaarutillit allat tassaanerarpaat puisit, tikaagullit tikaagulliusaallu, raajat saarulliillu, aammalu qilalukkat qernertat qaqtortallu ajornartitaanngikkaangata ukiakkut piniarneqartarput.

Ilimanami ataatsimeeqataasut

*Ilimanami peqataasut
tallimaasut
suleqatikkuminaqaat*

Ilimanaq, 18.06.2002 apersuilluni ataatsimiititsineq

Ilimanami ataatsimiinnermi nunaqarfiup kommunemut allaffiani alianaatsumi pisumi peqataasut tallimaapput. Allaffimmioq arnaq ataatsimiinnermi najuuppoq. Peqataasut ilaat isamat KNAPP-mi ilaasortaapput, ataaseq ilaasortaajunnaarsimalluni aaqqiagiinngissuteqarneq pissutigalugu, taamaattorli piniartutut misilittagaqarluarnini pissutigalugu ilaminit aggersarneqarsimalluni.

Eqalunniarneq peqataasunut pingaaruteqarluarpoq ukiumullu pisamik ilarpasui tunisarpaat (ilaat oqarput 90%-ii, ataaserli oqarluni 50-75%-ii), tamannalu aningaasarsiornerannut pingaaruteqaqaaq. Oqaluttuarput eqalunniarfiunerusartoq Kangiata avaliaqutaaniittoq tikikkuminaatsoq, eqalunniallu ilaqtatitak tamaasa ilagisarpaat tamaaniinnertik qasuersarlutik aallaarsimaarutigisarlugu. Aammali sinerissami nunarfiup qanittuani ataasiakkaanik eqaloqarfeqarpoq. Tunisassat saniatigut aamma nammineq atugassanik eqalunniartoqartarpoq tamakkulu pujoorneqartarput, panertinneqarlutik, tarajorterneqarlutik qeritinneqarlutilluunniit kingornamut peqqumaatissatut.

Amassanniernerli nunaqarfimmiunut pingaaruteqangaanngilaq, peqataasut oqaatigisaat malillugit ukiuni kingullerni 10-15-ini ammassanik Ilimanap sineriaanut tulattoqartarsimanngimmat. Peqataasut oqarput ammassisarneq namminneq meeraagamik ilikkarsimasartik meeqqaminnut ingerlateqinneqanngitsoq pissutigalugu nunaqarfik qimallugu aatsaat ammassanniartoqarsinnaanera. Taamaattorli Qasigiannugit eqqaani ammassanniartoqartarpoq neqitassarsiorluni namminerlu atugassaminernik.

Ilimanap eqqaani nipisanniartoqarneq ajorpoq, peqataasulli ilaat oqaluttuarpoq nammineq ilaanneeriarluni nissimmik nipisattarluni allanniissutigalugu nerisassaminik. Uuilartorlugit nipisattortarnerarpoq.

Pisassat piniarfiillu pingaarutillit allat pillugit oqarput qaleralinniarneq inuuniutaanerusoq. Ukioq kaajallallugu qaleralinniartoqartarpoq, pingaartumik Kangiani Ilimanallu sioraani aammalu Ilulissat sineriaani. Tamakku saniatigut qeeqqat, uukkat saarulliillu aasakkut aalisarneqartarput.

Aamma puisinniarneq pingaaruteqarnerarpaat Qeqertap eqqaa tikivillugu puisinniariartarlutik.

Oqaatsut, 24.06.2002 apersuilluni ataatsimiititsineq

Oqaatsuni ataatsimiinnermi nunaqarfiup kommunemut allaffiani/illu sullivimmi pisumi peqataasut pingasuupput. Ilulissaniit tamaanngaassisiga ataatsimiinnermi najuuppoq assullu akuliuteqqaajalluni aperssarlunilu. Ataatsimeeqataasut tamarmik OAPP-imi ilaasortaapput.

Eqalunniarneq peqataasunut pingaaruteqangaanngilaq, kisiannili ilaatigut Qeqertarsuup Diskop ilaani Aqajaruata qanittuanut eqalunniariartarput. Namminneq atugassaannarnik eqalunniartoqartarpoq, pisallu amerlanertigut qeritinneqartarput kingornamut peqqumaatisatut. Aamma tatsini nissimmik/qissattaammik eqalunniartoqatsiartarpoq. Peqataasut eqalunniarneq eqalunniarfiup nalaani (1. juli-25. september, Ilulissat Kommunit) saniatigoortugalugu pingaaruteqarnerarpaat, aammalumi tamaanimiut ilaasa eqaluit pinngitsoorsinnaanngilaat.

Tamaani ammassaqartaqaaq, peqataasullu oqarput suffinerisa nalaanni suna tamarmi suaqartartoq. Nammineq atugassaanerusunik ammassanniartoqartarpoq, ilaallu qaleralinniarnermi neqitassaminik pissarsiortarput. Tunisisoqarnissaanut tunitsivissaqarnissaq apequtaalluinnartarpoq. Ukiut ilaannaanni ammassat tunisaasarpud, ukiulli tamaasa nammineq pissanik qimminullu nerukkaatissanik ammassanniartoqartarpoq, aammalu ammassat tamaanimiunut kulturikkut pingaartilerujussuupput.

Nipisat pillugit peqataasut oqaatigaat ataasiakkaaginnaat pisaasartut, taamalu nunaqarfimmiut imannak nipisanniartuunngitsut taammalu nipisat tamaanimiunut pingaaruteqanngitsut. Kisianni qularinnginnerarpaat tamaani tunitsivissaqalissagaluarpud nipisanniarneq ilikalertorsinnaagitsik.

Piniagassat piniarfiillu pingaarutillit allat pillugit taaneqarput qalerallit Kangiani sinerissallu avataani qeqertap Alluttuup tungaanut ukioq kaajallallugu aalisarneqartartut. Saarulliit julimiit decemberimut aalisarneqartarput, kisiannili tunitsivissaqanngilaq. Qeeqqat, kanassut uukkallu Oqaatsut qanittuanni aalisarneqartarput. Aamma Oqaatsut eqqaani sissami uilorniartoqartarpoq.

Taava aamma ukioq naallugu puisinniartoqartarpoq, ukiuunerani qilalukkat qernertat qaqortallu piniagaasarlutik kiisalu timmissat.

Saqqaq, 20.06.2002 apersuilluni ataatsimiititsineq

Saqqami marluk ataatsimeeqataapput nunaqarfiup kommunemut allaffiani ataatsimiittarfimmi ataatsimiikkatta. Peqataasut taakku tamarmik SAPP-mi ilaasortaapput. Ataatsimiinneq nuannersumik ingerlavoq, peqataasullu tamarmik ingerlaqqinnissannut aqcutissarsiorlunga assut ikiuulluarput.

Saqqami eqalunniartarneq kulturikkut pingaaruteqaqaaq. Peqataasut oqaatigaat tamanna kinguaariippassuarni ingerlanneqartuarsimasoq aammalu pinngitsoorneqarsinnaanngitsoq pinngitsoorusunneqarani. Eqalunniarfiit ilaanni aamma saattuarniarartoqartarnera ajuusaarutigaat, oqaatigaallu tamakkunanga perlukut eqaloqarfinnik mingutserisartut. Ataatsimeeqataasut isumaqarput eqaluit illersorniarlugit saattuarniarneq tamanna unitsittariaqartoq.

Ammassanniarneq aamma tamaanimiunut pingaaruteqarpoq naak panertinniarneri sulipilunnartaraluartut. Ammassat paneraangamik asiusussaajunnaartarput ukiuuneralu naallugu piusinnaallutik. Tunitsivissaqaraangat tunisassanik ammassisoqartarpoq. Ammassat panertut tunillugit saniatigut akissarsilluaataasarput.

Saqqamiit nipisanniartoqarneq ajorpoq, peqataasullu oqaatigaat aalisariarnissamut piniarnissamulluunniit tunitsivissaqarneq kisimi killiisuusartog.

Isumaqarput qanittuminni miterpassuaqartoq, piniarnissaalli killilersugaasoq. Tamakku saniatigut puisit ukioq kaajallallugu piniagaallutik pingaaruteqarput. Qilalukkat qernertat qaqortallu oktoberimiit sikuneranut piniagaasarput. Tikaagulliusaat aamma taaneqarput, kiisalu qeeqqat saarullillu ukiakkut aalisarneqartartut qalerallillu septemberimiit majimut.

Qeqertaq, 20.06.2002 apersuilluni ataatsimiititsineq

Qeqertami ataatsimmiinnermi nunarfiup aturfiani aamma errorsarfearfiusumi ingerlanneqartumi peqataasut marluupput. Taakku tamarmik KNAPP'p tamaani immikkortoqarfiani ilaasortaapput. Ataatsimiinneq inussiarnerpalluttumik ingerlanneqaraluartog allani-sulli ammatigisumik oqaluttuarfiunngilaq.

Eqalunniarneq peqataasut oqaatigaat tamaanimiunut pingaarutillisuunngitsoq. Ukiussamut peqqumaatissaqarumalluni nerisanullu allanniissutissarsiorluni eqalunniartoqartarpoq. Peqataasulli isumaqarput nunaqarfimmiut ataatsiakkaat ilungersuutivillugu eqalunniartartut.

Qeqertaq kaajallallugu ammassaqarfiuvoq. Ammassanniarneq tamaanimiunut pingaaruteqaqaaq, peqataasullu oqaluttuarput ammassat 1987-89-imut tunisaammata ammassat tonserpassuit tunineqartut aningaasarsiutaalluurtumik. Ukiut 10-20 matuma siornagut ammassat panertut nutaallu tunisaaalluarput tamaanimiunut insertaqaataalluurtut. Peqataasut neriuutiginerarpaat ammassaqartuurtarumartoq allat tamarmik ajutuussagaluarpata taakku isumalluutaajuartarmata. Massakut taama annertutigisumik ammassaartoqarneq ajorpoq aammalumi ukiut tamaasaanngitsoq, kisiannili tunitsivissaqaraangat tunisassat pisarineqartarput saniatigoorsilluaataa-

*Allat tamarmik
ajutuussagaluarpata
ammassak
isumalluutaajuartarpoq*

sarluutillu. Kisianni tassa nammineq atugassanik ukiut tamaasa ammassisoqartarpoq. Peqataasut oqaatigaat ammassat nerisakku-minartuusut aammalu qimminut nerukkaatigineqartartut.

Piniagassat piniarfiillu pingaarutillit allat eqqarsaatigalugit peqataasut qalerallit taavaat. Taakkununnga qalerallit pingaarnarpaapput, ukiorlu naallugu qaleralinniartarput qaleraleertarlutillu. Tamakku saniatigut Qeqertap qanittuani saarullit, qeeqqat, uukkat saattuallu aalisarniartarpaat. Aamma tamaani ukioq kaajallallugu pusinniartoqartarpoq, ataasiakkaallu qernertanik qilalugarniartarput. Peqataasut isumaqarput nunaqarfiup qanittuani raajarniarnissamut tunngavissaqartoq.

6.4.5 Uummannap Kommunia

Uummannaq, 28.06.2002 apersuilluni ataatsimiititsineq

Uummannami ataatsimiinnermi Hotel Uummannami ingerlanneqartumi peqataasut tallimaapput. Peqataasut tamarmik KNAPP'p tamaani immikkoortortaani ilaasortaapput, aammalu tamangajamik tassani siulersuisuni ilaasortaanagerat ataatsimiinnermut sunnuteqarpoq. Kaffimik tiimillu sassaallerput, nalunanngilarlu tamanna ataatsimiiffinnaarigaat. Naak ilumooraaarpalukkaluartut oqaloqatigiinneq ingerlalluarpoq, peqataasullu paasissutissarpasuarnik tunioraapput.

Immikkut pisoqartillugu eqaluttortitsinissaq pingaartinneqartarpoq

Eqalunniarneq piniartunut aalisartunullu ataasiakkaanut aningaasarsiornikkut pingaaruteqanngilaq, kisiannili eqalunniartarneq tamaanimiunut kulturikkut pingaarutilerujussuulluni. Peqataasut oqarput eqaluk nerisartakkat ilagilluinnaraat, peerutissagaluarpallu tamanna inuunerminnut allannguutaassasoq. Eqaluk pingaartumik nalliuttorsiualaarnerni atornerqarluartarpoq, qaaqqusanut eqalummik sassaallernissaq pingaartinneqartarluni. Eqalliartarfiit ilaat ukiuni tallimani matoqqatinneqarput, tamannalu ukiuni taakkunani sumut eqalunniariartarnerannut allannguutaasimavoq. Taamali matusigallartarneq peqataasut ajoriffissaqartinngilaat, tamatumalu nalaani allanut eqalunniariartarnissartik ajornartorsiutiginaq.

Ammassanniarneq pillugu peqataasut oqaatigaat tamaani ammassaqarfeqarluartoq pingaarutilinnik, aammalu ammassat pinngitsoorsinnaanngikkitik. Neqitassanik nerisassanillu ammassanniartarput. Ukiut ilaanni ammassat Royal Greenlandimut tunineqarsinnaasarput, taamaakkaangallu nammineq atugassat saniatigut amerlanerusunik ammassanniartoqartarpoq. Nammineq atugassat panertinneqartarput, panertinngisallu neqitassatut atornerqartarlutik. Peqataasut oqarput ukioq kaajallallugu ammassaniarsinnaasarusukkaluarlutik qaleralinniarnerni neqitaralugit pitsaaqimmata.

Uummannami nipsisanniartoqarneq ajorpoq, peqataasulli tikkuarpaat nipisanut tunitsivissaqalersuugunik nipsisanniarneq ilikkarsinnaalluaraluaritsik. Allanulli ilanngullugit nipsisattarnerarput, tamaani miulli nipsisattortuunngillat.

Aalisakkat piniakkallu pingaarutillit allat tikinneqarmata qaleralinniarneq kingumut taaneqaqqippoq. Aalisakkanit allanit

taaneqarput suluppaakkat, imminnguit, qeeqqat, uukkat, kanassut, eqalussuit nuliaat, saarullit, nataarnat eqalussuillu. Qaleralinniarnermi ilanngullugit pisisoorneqartarput, tamakkorniarnernu imannak pingaaruteqanngilaq, aalisartulli ataasiakkaat tamakku nerisassatut allanniissutigilluartarpaat. Aamma uilorniartoqartarpoq. Peqataasut eqalussuit aalisarnermut assut akornutaanerarpaat, soorlumigooq aamma arluit tamaattut. Kangerlummi Ukkusissat sulluanni eqalussuaqangaarmat kiisaluunniit qaleralerullunilu puiseerussimavoq.

Puisittarineqartarput ukioq kaajallallugu natsiit, aataat allatuullu aasakkut taavalu julimiit sikunissaanut natsersuit. Oktoberimiit sikunissaanut qernertanik qilalugiarniartarput, periarfissaqaraangallu tikaagullinniartarlutik.

Ikerasak, 28.06.2002 apersuilluni ataatsimiititsineq

Ikerasammi ataasimeeqataasut tallimaapput, ataatsimiifiuvorlu nunarafimmi kommunip allaffia. Peqataasut tallimat tamarmik KNAPP*^p tamaani immikkoortortaani ilaasortaapput, ataatsimiinnerlu nuannersumik, kisiannili ilumoorsaarpaluttumik ingerlanneqarpoq. Ataasimeeqataasut ilaat imaqarniliortuuvoq. Kaffillerput, ataasimeeqataasullu ataatsimiifipput sungiusermarpasippaat.

Tamatuma qanittuani arlalinnik eqaloqarfeqarpoq qassusersortarfeqarlunilu. Eqalunniartarneq tamaanimiunut qasuersaarutitut pingaarutilerujussuuvoq. Eqalunniartarput sulinngiffeqaatigalugu aammalu pinngortitaq qanillugu inuujumallutik. Ikittuinnaat eqalunnik tunisisarput, tamatumuunalu isertitaasartut pingaaruteqangaanngillat.

Ammassat nalliukkaangata nunaqarfimmiut aalassattarput

Ammassat nalliukkaangata Ikerasammiut aalassattarput, ammassanniarnernu pingaartuuvoq ammassat qaleralinniarnermi neqitarineqartarmata. Ammassat Royal Greenlandimut tunisaasarpur, ammassanilli tunisineq aningaasarsiornikkut pingaaruteqangaanngilaq kilomut akikeqimmata. Ammassanniarnermi aningaasartuutit eqqarsaatigalugit amigartoorutaaginnangajattarpoq, neqitassatulli pingaartuupput. Ilaqutariit ilarpassui ammassiartortarput, pingaartumillu nerisariumaneqarluartarput.

Qaleralinniarneq aningaasarsiutitut pingaarnersaavoq, ukiorlu kaajallallugu qaleralinniartarput. Aamma nunaqarfiup qanittuani saarullittarput, tamakkuli ukiuni makkunani tunitsivissaqartinneqanngillat. Taava aamma imminnguit qeeqqallu pisaasarpur. Aamma ukioq kaajallallugu puisinniartarput, ukiakkut aataarniartarlutik. Ikerasaap qanittuani qaqortanik qilalugaqassaarsimavoq, ukiakkulli Ummannap silataani peqatsiartarluni. Aasakkut tikaagulliusaarniartalersimapput.

Qaarsut, 29.06.2002 apersuilluni ataatsimiititsineq

Qaarsuni marluk ataasimeeqataapput, ataatsimiinnerlu pivoq nunaqarfiup atuarfiani. Ataatsimiinneq arfininngornikkut ulloqeqqata siornagut seqinnarissuugaa pisoq oqaasissaaleqiffiukujuppoq. Peqataasussaagaluit allat piniariarsimapput.

Eqaloqarfiit qaninnerit matuneqarsimanerat Qaarsormiunut sunni-uteqarsimavoq, eqalunniarniartullu pisarnermit ungasiliarnerusalersimapput. Nammineq atugassanik eqalunniartarput. Taamaattorli tunisisoqalaartarpoq, eqalunniartarfiilli ungasimata assartorfissaat isorartummat tunisinikkut isertitat aningaasartuutitut matusisutaqqalaaginnarsinnaasarpur. Taamaattumik eqalunniarneq nunaqarfimiunut siornagutulli pingaruteqarpallaarunnaarsimavoq.

Akerlianilli ammassanniarneq pingaarutilerujussuuvuq. Nammineq atugassanik aammalu neqitassatut tunisassanik ammassanniartoqartarpoq. Pisat 80-90%-ii tunineqartarput, tunisinerli aningaasarsiornikkut tapertaangaanngilaq ammassat nutaat tunillugit akikeqimata, kilumut 1 kr. miss. Peqataasut oqaatigaat qerititsivitik ammassanik nutaanik immertaritik ukiup ingerlanerani neqitassaminnik. Taamaammatt ammassat aalisartut aningaasarsiornerannut pingaaruteqangaanngikkaluarlutik qalerallinniarnermi akissarsiutiginerusaanni pingaarutilerujussuupput. Peqataasut aamma oqaluttarput ammassat ukiakkut nalliuttartut pualasoosujussuussartut – ilaanni pualangaaraangamik nerineq ajornangajattarlutik.

Piniagassat piniarfiillu pingaarutillit allat tikkineqarmata qalerallit taaneqarput, tamaani kisingajammik tunitsivissaqartinneqartut. Peqataasut aamma taavaat massakut tamaani saarulleqaqisoq, kisiannili tunitsivissaqartinneqanngitsut. Aamma qeeqqat uukkallu pisassanut ilaalluaraluarput, kisiannili taamaallat kujasinnerusumi tunisaallutik. Imminnguit suluppaakkallu siornagut tunineq ajornarsimannikkaluarput. Maanna tunisaajunnaarsimapput kisiannili taamanimiu-unut pingaaruteqartuarlutik. Tamaani saattualerujussuuvuq iluaqutigineqanngiinnartunik, peqataasullu isumaqarput tunisaalluarsinnaagaluartut. Novemberimi decemberimilu qaartanik qernertanillu qilalugaqartarpoq, nunaqarfillu pisasaqartitaagaangat qilalugarniartarput. Aamma upernaakkut sikup sinaavani qernertanik qilalugarniartoqartarpoq.

Niaqornat, 29.06.2002 apersuilluni ataatsimiittisineq

Niaqornani ataatsimeeqataasoq ataasiinnaavoq, taassumalu angerlarsimaffiani ataatsimiippugut. Taassuma nulia, pania, ningaava erngutaalu aamma najuupput, assullu alianaatumik isersimavugut. Kaffillerput, apersuinerullu nalaani TV isikkamik arsaallutik silarsuarmi pissartanngorniuttunik aallakaatitsisoq ikumaannavippoq. Apersuilluni ataatsimiinerup nalaani peqataasup nulia ningaavallu oqaaseqallattaarput. Peqataasoq assut paasisaqartitsivoq ikiuussin-aaamilu nuannarigaa nalunannilaq.

Eqalunniartarneq pillugu peqataasoq oqarpoq tamanna pinngitso-orsinnaanngikkini. Aallaruni eqalunniarnermi ullualuit asimiit-arneq pingaartuuvuq. Nammineq eqalunnik tunisisanngilaq. Ilaqutariit eqaluttatik namminneq suliarisarpaat pujoorillutik imaluunniit qerititiinnarlugit. Aappariit meeqqatik sinerissami allani najugallit nassioortarpaat, assersuutitullu taavaa siornammatt eqalunnik assut qerititerisimallutik ilaqtariinni apersortittussaqqarmat. Peqataasoq isumaqarpoq allat eqaluertarlutik aningaasarsissutigilaartaraat tamannalu pingaaruteqartoq, naak nunaqarfimmiut tamarmik eqalunniartanngikkaluartut.

Peqataasup oqarnera naapertorlugu ammassat pingaaruteqartuartus-
saapput. Oqaluttuarpoq 40'kkunni sissaq ammassanik qillertuin-
nangortartoq. 70'ikkunni, 80'ikkunni 90'ikkullu aallartinneranni
ammassat kinguariarsimagaluarput maannali nalliusimaarluartale-
qqillutik. Ammassat atorineqartarnerat pillugu oqarpoq peqqumaatis-
satut qimminunullu nerukkaatissatut panertinneqartartut. Aamma
neqitassatut atorineqartarput, nunaqarfimmiullu ilanngui ammas-
sanik tunisisarput. Aamma ukiakkut ammassaqartarsimaqaaq
kisianni tulanneq ajortunik.

Nipisat pillugit peqataasooq oqarpoq namminneq ilaqutariit nipisa-
tortarlutik tamanna nunaqarfimmi nalinginnaanngikkaluartoq.
Oqaluttuarpoq ataatani kujasinnerusumiit tikittuusimasooq kakujan-
nik kaporlugit nipisanniartarsimasooq. Nammineq nipisanik naam-
mattoorsigangami aamma pisaqartarsimavoq imannali nipisan-
niavissanani. Nammineq aamma kakujaat piniutigisarnerarpai
nipisattanilu ooqartinnagit nerisarlugit. Peqataasooq isumaqarpoq
nipisat tamaanimiunut pingaaruteqangaanngitsut, isumaqarporli
tunitsiviliisoqartuuppat piniartarnerat ilikkarneqassagaluarpoq.
Nipisat namminerminut nerisatut kulturikkut pingaaruteqarnerarpai.

Piniagassat pingaarutillit allat pillugit aperineqarami peqataasooq
taanna oqaluttuarpoq nammineq arlaleriarluni misissuinerni pe-
qataasarsimalluni erseqqissarpaalu tamatuminnaatamatigut
aperineqartarsimalluni.

*Peqataasooq meeraagallarami
qanoq issimaneranik
oqaluttuarpoq*

“Soorunami, piniartuugatta puisittarpugut. Sumi tamaaniipput,
sumut tamaanga pulasarput, aasakkut ukiukkullu. Ukiakkut qilalu-
garniartarpugut. Oktoberimi novemberimi decemberimilu qanillisar-
put. Kisianni ukioq taamaaligaangat ullormut tiimialunnguit taa-
maallaat qaamasarpoq. 40-kkunni meeraagallaratta qilalukkat
qaqortaqarpoq. Amerlasuut. Massakkut akuttorput. Sineriak siner-
lugu takkuttarput kisianni sumi tamaani kilisaateqarmat soorunami
ingerlaarnerat allanngorpoq.”²

Apeqqut qinngarikkulukkaa malunnarpoq, taamaattorli nangilluni
oqaluttuarpoq aamma nunaqarfimminniit qalerallit, imminnguit qee-
qqallu aalisartaritit, aammalu siornagut nataanavlissuusimagaluar-
toq maannakkut qaqutigunnaq pisaqartoqartartoq.

Saattut, 30.06.2002 apersuilluni ataatsimiititsineq

Saattuni peqataasut marluupput, kommunellu illuutaani igaffeer-
annguami ataatsimiippugut. Sapaataammat silageqimmallu pe-
qataasussaagaluit arlallit allanik sammisaqarlutik peqataanngillat.

Uummannap eqqaani allanisulli peqataasut taavaat Umiiviup
eqqaani Nuugaatsiap avannaani Ikerasaallu eqqaani eqaloqarfiit
matuneqarsimasut. Maana aamma oqaatigineqarpoq eqaloqarfiit
marluk nikittaallutik ukiuni tallimani matoqqatiginneqartartut. Nu-
naqarfimmiut eqalunniariartortarput kuuit akuisa eqqaanni qassus-
ersortarlutik. Aamma ilaat tatsinut majuartarput tamaani sisujuit-

---

Niaqornani 29/6-2002 apersuilluni ataatsimiititsinermit. Sara Olsvi-
gimit kalaallisuumiit nutsigaq.

sunik eqaloqarmat. Eqalunniartarneq peqataasunut taakkununga pingaartuuvoq inuusukkallaramilli taamaaliortarsimmata. Tassa maani qangaanilli eqalunniartarput, naallu eqaloqarfiit ilaat maanna matoqqagaluartut amerlanerit suli eqalliartuarput, naak ungasiliartariaqartaluarlutik. Kisianni siornatigutulli amerlatigisunik eqaluer-niartoqarneq ajorpoq. Eqaluit akikillissimapput, eqaluttallu nam-mineq piinnassallugit imminut akilersinnaaneruvoq. Tamaanimiut eqaluit namminneq atugassamittut pinngitsoorsinnaanngilaat. Nuta-atillugit qeritittarpaat pujoorisarneq nunaqarfimmi atugaanngimmat. Peqataasut isumaqarput eqaloqarfinnik matusisarneq iluaqutaasima-soq. Eqaloqarnerulersimasoq maluginiarnerarpaat.

*Ammassat pingaartumik
qaleralinniarnermi
neqitassatut
pingaaruteqarput*

Ammassat pingaarutilerujussuupput. Nammineq atugassanik neqi-tassanillu ammassanniartarput. Peqataasut Iliarsuit neqitassanik ammassanniartarput taavaat. Aamma oqarput ammassaqarfin-nik nassaassaqaartuaannartoq, aammalu ammassanik piliniarneq ajornartorsiutaanngisaannartoq. Suffisarfiit nalunngisatik aammalu namminneq ammassiffigiartortakkatik taagorpaat. Qularinnginner-arpaat allanik namminneq nalusaminnik suffisarfeqartoq. Ukiut ilaanni tunitsivissaqartarpoq. Angallatit arlaqarlutik ataasikkut am-massanniartarput taavalu pisatik agguaattarlugit. Taamaaliortarput pingaartumik qalorsuit piniutigalugit. Namminneq aalajangertarpaat qanoq amerlatigisut poisariaqartinneritik taavalu taakku pisariniar-tarlugit. Peqataasut oqaatigisinnaannginnerarpat pisat ilaat qanoq amerlatigisut tunineqartarnersut ilaallu qanoq amerlatigisut nam-mineq pigiinnarneqartarnersut tassa tamanna ukiut tamaasa niker-artarmat aammalu tunitsivissaqarneq apeqqutaasarmat.

Peqataasut nipisat ilisimaqarfingaanngilaat. Ilaanni allanut ilanngullugit pisarisoortarpaat taavalu qimminut nerliuttarlugit. Kisianni ikkattumi nipisanik takusarnerarput isumaqarlutillu tuni-saalersuuppata qanoq piniarnissaat ilikkassagaluartik.

Piniagassat pingaarutillit allat eqqarsaatigalugit qalerallit taavaat tamaani qaleralippassuaqarnerarlugu. Qalerallit ukioq kaajallallugu aalisarneqartartut tamaanimiunut pingaarnerpaapput, ataatsimee-qataasullu oqaluttuarput ilaanni pisaqamasangaaramik tunitsiviit angummaneq ajulersartut. Tamakku saniatigut taavaat saarullit aasakkut imminnguillu ukiukkut aalisarneqartartut. Kingulliit taakku tunisaasinnaasariaqaraluarnarpaat nerisassatut pitsaasuummata pitsaanerusementik iluaqutigineqarsinnaagaluarlutik. Aamma puisit taavaat pinngitsoorsinnaannginnerarlugit. Aasakkut natsiit taavalu ataak ukiakkut upernaakkullu taavalu allattuut aasakkut. Aamma natsersuit taaneqarput. Qilalukkat qernertat (qaqortallu) pisassaqaar-titaaneq apeqqutaalluni ukiakkut pisarineqartarput.

Ukkusissat eqqaanni umiarsuaq tunitsivik

*Ukkusissani umiarsuarmut
tunitsivimmut
tunioraalluaqaat*

Ukkusissat, 30.06.2002-mi apersuilluni ataatsimiititsineq

Ukkusissani ataatsimeeqataasut marluupput, tamannalu nunaqarfiup katersortarfiani pivoq. Silagissorujussuuvoq, nunaqarfiullu avat-innguani aalisartut ilaat qalerallittaminnik umiarsuarmut tunitsiviusumut usingiaruttulersimapput. Tamanna pissutaavoq marluinnaat ataatsimigiarsinnaammata, asulu aappaa nunarfik nigulaarlugu illuliuleruttorsimalluni. Isumaqatigiinnerput malillugu illuliorfianut aavara, aatsaallu kingusiartukkut katersortarfimmi ataatsimiiffissatsinnut inississinnaalerpugut. Kisianni ataatsimiffigisarput alianaanerusingaalluarpoq, sivisungaannngilarlugu.

Eqalunniarneq pillugu peqataasut oqaluttuarput massakkut nunaqarfimmiit eqalunniartoqangaarneq ajortoq kuuk eqaloqarfik qaninneq matuneqarallarsimammat. Taamaattorli eqalunniarneq ilaqutariinnut qasuersaarutitut pingaaruteqarluarpoq, aammalu Tasiusarsuaq qis-sattarfigalugu/nissigaavigalugu eqalunniarfiusarsimavoq. Taanna qangaanilli aasiviusarsimavoq, tamarmilli ilisimangilaat. Eqaluit nammineq atugassaannartut piniarneqartarput, ukiumilu peqqumatissatut qeritinneqartarlutik.

Ukkusissat eqqaani sinerissami ammassaqartarnera qularutissaanngilaq. Aamma allani sinerissami tulattarput, taavalu nammineq atugassanik neqitassanillu ammassanniartarput. Ammassat tunineqartartut amerlangaanngillat, tunitsivissaqartuuppalli aalisartut ilaasa saniatigoorilluarsinnaagaluarpaat. Tamakku saniatigut ammassat neqitassatut pingaaruteqarput pingaartumik ilaqutariinnut qalerallinniarnerinnarmik inuuniuteqartunut. Ammassat pinngitsoor-neqarsinnaanngillat.

Ukkusissaniit nipsisanniartoqarneq ajorpoq.

Qaleralik aamma tamaani ukioq kaajallallugu pingaarnersaavoq. Peqataasut isumaqarput aalisakkat allat pisisartakkatik tunisassias-saqqikkaluartut, kisiannili massakkut qalerallit kisimik tunisaapput.

Aamma saarullik pingaaruteqarpoq, kisianni pingaartumik aasami kingusissukkut ukiakkullu.

Allat eqqarsaatigalugit puisinit aataat allattuullu aasakkut august tikillugu pisaasartut taavalu natsiit ukiakkumiit upernarneranut pisaasartut eqqaaneqarput. Aamma qilalukkat qernertat taaneqarput, taakku oktoberimi, novemberimi decemberimilu piniagaasarlutik.

Nuugaatsiaq, 03.07.2002 apersuilluni ataatsimiititsineq

Akunnaarmiullu nunaqarfittut katerisimaaleruttortut nunaqarfimmut tikippunga, nunaqarfiullu inui tamarmik tamatumingga ulaputeqaat. Taamaattumik apersuilluni ataatsimiinnermi marluinnaat peqataapput. Ataatsimiinneq nunaqarfiup katersortarfiani pivoq. Kisiannili ataatsimeeqataasunit nunaqarfimmiunillu allanit tikilluaqqusaalluarpunga. Peqataasut tamarmik KNAPP'p tamaani immikkoortortaani ilaasortaapput.

*Peqataasut oqaluttuarput
eqalunniartarfistik
matoqqatinneqarallartoq*

Peqataasut oqaluttuarput eqaloqarfik eqalunniarfigisartagartik masakkut matoqqasoq. Kujasinnerusumi eqaloqarfiit ammasut ungasippallaarput, taamaattumillu ukiuni makkunani nunaqarfimiit eqalunniartorqarneq ajungajalluinnarpoq. Kisianni taseqarpoq ukiualunni eqalunniarfigineqartartumik. Eqalunniat namminneq atugassaminnik piniartarput, tunisassaminniunngitsaq, peqataasullu oqaluttuarput eqalunniartarneq nunaqarfimmiunut pingaartuugaluartoq, aammalu eqalunniarfiusartut ammaqqeriarpata eqalunniartoqartaleqqinnissaa qularutissaanngitsaq.

Aamma ammassat nunaqarfimmiunut pingaartuupput. Tunisaanngillat, kisianni nammineq atugassanik ammassanniartoqartarpoq, neqitassanik, qimminut nerukkaatissanik nerisassanillu. Naak ammassat aningaasarsiornikkut toqqaannartumik pingaaruteqanngikkaluartut qaleralinniartunut pingaartorujussuupput.

Nunaqarfimmiit nipsisanniartoqarneq ajorpoq.

Qalerallit puisillu nunaqarfimmiunut pingaaruteqaqaat. Ukiakkut aalisarniarneq ajornakusuuleraangat puisinniartalersarput pingaartumillu natsiit, aataat allattuullu piasarisarlugit. Ukiuni kingullerne marlunni qernertanik qaqortanillu qilalugaqartarsimavoq tamakku qaqutigortaraluartut. Nunaqarfiup eqqaani timmiaqangaatsiaraluarpoq, piniarnissaalli killilersugaammat imannak pingaaruteqanngillat. Timmiaanerupput serfat, taateraata naajaallu. Peqataasut oqarput sua'tungaa piniarfittut pingaarnertikkuminaatsoq tamarmi piniarfimmat, aammalu piniarneq sunaluunniit pingaartuummat.

Illorsuit, 03.07.2002 apersuilluni ataatsimiititsineq

Illorsuarni ataatsimeeqataasut tallimaapput, tamarmik KNAPP'p tamaani immikkoortortaani ilaasortaasut. Ataatsimiinneq nunaqarfimmi illu sullivimmi pivoq, aammalu tassani najugaqartinneqar-punga. Ataatsimiinneq qeratalakujuppoq immaqa peqataasut amerlanerit ittoormata, tamatumalu uangattaaq ittuulersippaanga.

*Peqataasut oqaluttuarput
pingaartumik ilaqutariinni
angisuumik
nalliuttorsiortoqassagaangat
eqalunniartoqarluartartoq*

Peqataasut tamarmik isumaqarput eqalunniartarneq nunaqarfimmi-unut assut pingaaruteqartoq. Siornagut eqalunnik tunisisoqarluartar-simagaluarpoq maannakkullu nammineq atugassaannarnik eqalun-niartoqartarluni. Siornatigut eqaluit pujoorneqartaraluartut massak-ut nalinginnaaneruvoq qerititsisarneq nutaatillugilluunniit nerine-qartarnerat. Pingaartumik ilaqutariinni immikkut ittumik pisoqassa-gaangat, soorlu apersortittoqassagaangat, amerlanaarlugit eqalun-niartoqartarpoq. Kuuit eqaloqarfiit qaninnerit matoqqatitaagallar-mata avanannarparluni kuuit allat orminneqartarput. Aamma nuna-qarfiup qanittuani sisakkut qassusersorluni eqalunniartoqartarpoq, kiisalu tatsini qissattarluni/nissimmik eqalunniartoqartarluni.

Illorsuit eqqaanni ammassaartaqaaq. Ikittuinnaat ammassanik tu-nisisarput, annerusumillu nammineq atugassanik ammassanniarto-qartarpoq. Peqataasut oqaluttuarput ukiut ilaanni ammassanik tu-nisisoqarsinnaasartoq, tamannali tamanit atorneqartanngitsoq, taavalu ammassanik tunisiniarlutik aalajangersimasut tunissasatik naammatsillugit ammassanniartartut. Ammassat qaleralinniarnermi neqitassatut qimminullu nerukkaatissatut pingaaruteqarput. Pe-qataasut aamma oqaatigaat namminneq ammassat pinngitsoorsin-naanngikkitik.

Nipisat pillugit oqarput takusaritik piniartanngikkittilli. Kisianni qas-sutinik pisisoorneqarsinnaasarpur.

Piniagassat pingaarutillit allat tassaanerarneqarput puisit qalerallillu. Puisit ukioq kaajallallugu pisaasarpur, tassaanerullutik natsiit, aataat, allattuut natsersuillu. Ukiakkut qernertanik qaqortanillu qila-lugaqartarpoq. Kisiannili qalerallit pingaarnersaappur ukioq kaajal-lallugu aalisarneqartarlutik. Aamma qeerarniartoqartarpoq. Pe-qataasut oqaatigaat tamaani eqalussuarpasuit aalisarnermut assut akornutaasut.

6.4.6 Kommuneqarfik Upernavik

Upernavik Kujalleq, 05.07.2002 apersuilluni ataatsimiititsineq

Upernavik Kujallermi, aamma taaneqartartumi Sunnoru, ataatsimee-qataasut pingasuupput. Peqataasussaagaluit allat aggersinnaajun-naarsimappur, taamaariarmallu piniartoq utoqqasaaq sanioqqutiler-soq peqataajumanersoq aperineqarami peqataajumavoq. Ataatsimiif-figaarput nunaqarfimmi kommunep allaffia, aammalumi tassani na-jugaqartussaavunga. Ataatsimiinneq nuannersumik qiimasaartumillu ingerlavoq.

Sunnorumi peqataasut oqaluttuarput eqaluppassuit pizarineqartartut amerlanersaat nammineq atugassatut. Oqaluttuarput siornatigut taamanikkut KGH-usup (Den Kongelige Grønlandske Handel) an-gallataataanut eqaluit tunisaasarsimagaluartut. Ullumikkut eqalun-nik tunisiumasut tamatumunnga naammagisaminnik pisaqartarput. Tamatuma saniatigut eqaluk nunaqarfimmiunut nerisassatut pin-gaarutilerujussuuvoq, peqataasullu isumaqarput eqaluk pinngitsoor-neqarsinnaanngitsoq.

*Ammassattanit sinnerussat
qimminut
nerukkaatigineqartarput*

Ammassat aamma pingaaruteqarluarput. Nammineq atugassanik tunisassanillu ammassanniartoqartarpoq. Peqataasut oqaluttuarput ammassanik tunisiumasut pisatik siulliit tunisaraat pisatillu tulliit namminneq pisarlugit. Ammassat neqitassatut tunillugit 2000 kr. miss. akissarsisoqarsinnaasarpoq, taakkulu saniatigut isertitatut ajorisassaannngillat. Ammassat iluaqutaaqaat, namminerlu atugasatut pisat sinneqaraangata qimminut nerukkaatigineqartarput. Ammassat nammineq atugassat panertinneqartarput, tarajorterneqarlutik imaluunniit uuginnarlugit nerineqartarlutik.

Sunnorumiit nipisanniartoqarneq ajorpoq, peqataasulli kangerlunni nipisanik takusarsimapput. Isumaqarput nipisat suaat kujasin-nerusumitulli tunisaagaluarpata isertitaqaataaalluarsinnaagaluartut.

Peqataasut oqaluttuarput puisit amiinik tunisaqartarneq inuuniutigigitsik. Ukioq kaajallallugu puisinniartoqartarpoq, ukiakkut qasutininik. Ukiukkut avasinnerusumi sikup sinaavani puisinniartarput. Piniarnerusarpaat aataat, allattuut, natsersuit, aarrit ussuillu. Oqaluttuarput pisareqqusaasut pisarineqartartut, taamalu inatsisit malinneqartartut. Isumaqarput allattuut natsersuaaqqallu massakkut sooq taama amerlutsiginersut misissorneqartariaqarluartoq.

Upernavik Kujallermi ataatsimeeqataasut

*Sunnorumi peqataasut
siornatigut qanoq
eqaluerniartarneq
oqaluttuaraat*

Aalisakkanit qaleralik peqataasut pingaartutut taavaat. Aamma taaneqarput suluppaakkat, uukkat, qeeqqat, imminnguit saarulliillu siornatigut tamaani tunisaasimagaluartut. Aamma nunaqarfiup qanittuani kangerluup Sulluata paani saattuat eqalussuillu nuliaat ingasavipput. Ukiukkut nannunik nunaqarfimmuq qaninngoortoqaraangat aamma nannuttoqarsinnaasarpoq.

Kangersuatsiaq, 05.07.2002 apersuilluni ataatsimiititsineq

Kangersuatsiami ataatsimeeqataasut pingasuupput. Ataatsimiinneq pivoq nunaqarfiup ammeriviani, tamanilu KNAPP'p siniisaa aamma sulisuuvoq. Tupinnaannartumik silagissorsuuvoq, peqataasullu takussuunnerat siviluarpooq. Ilassilluarneqaqaanga, ataatsimiinnerlu nuannersumik ingerlavoq.

Eqaluit tamaanimiunut pingaaruteqarluarput. Peqataasut oqaluttuarput nammineq atugassanik eqalunniartoqarnerusartoq, aammali pisaqarluarsimagaanni tunisisoqarsinnaasartoq. Kisiannili eqalunnik tunisinermi iluanaarutissaq angingaangilaq. Eqaluit nammineq atugassatut pisat assigiinngitsunik passunneqartarput. Amerlanerit tarajortertarpaat, aammali pujoorisoqartarpoq panertitsisoqartarlunilu. Aamma eqalupparujussuit nutaatillugit qerititerneqartarput. Peqataasut oqaluttuarput nalliuttunut pisussanullu pingaartunut eqaluuteqarnissaq pingaartuusoq. Eqaloqarfik, ateqartoq Nillorfik, ukiunut tallimanut matuneqarallarsimavoq.

Aamma ammassat nammineq atugassatut piniarneqarnerusarput, aammali ilaannikkut tunisisoqalaartarluni. Kisianni tunillugit iluanaarutaangaartanngillat. Ammassat pingaarutaat tassaanerarneqarpoq neqitassatut namminerlu peqqumaatissatut atorneqartarnerat. Pinngitsoorneqarsinnaanngillat, pingaartumik qaleralinniartartunit.

Piniagassat pingaarutillit allat tikinneqarmata peqataasut oqaluttuarput qanittuminni nipisaqartoq, kisiannili nunaqarfimmiit nipisanniartoqarneq ajortoq. Kisianni isumaqarput tunisaanissaannut tungavissaqaraluartoq. Aamma allanik aalisagaqarpoq siornatigut tunisaasarsimagaluartunik, kisiannili suliffissuup (martsimi 2000) matunerata kingorna nammineq atugassaannartut aalisartoqartalersimasoq. Pingaartumik qalerallit aningaasarsiutaalluarsimagaluarput. Massakkut qalerallit, uukkat, saarullit qeqqallu nammineq atugassat kisiisa aalisarneqartarput. Puisit amiinik tunisineq aningaasarsiutaanerpaavoq. Ukioq kaajallallugu puisinniartoqartarpoq, aasakkut ukiakkullu pingaartumik aataanik. Peqataasut oqaluttuarput nunaqarfiup qanittua qernertanik qaqortanillu qilalugalissuusaluartoq, kisiannili ukiuni kingullerni takkuttoqassaarsimasoq. Kisianni ataatsimut isigalugu tamaani piniagassat naammattumik iluaqutiginiarneqannginnerarpaat, isumaqarlutik pingaartumik aalisakkat atorluarneqarnerusinnaagaluartut.

Ilulissani umiatsiaaqqat

6.5 Eqiterineq

Aalisakkat assigiinngitsut pingasut taakku allallu pillugit paasissutissarpassuit

Ataatsimut isigalugu oqartoqarsinnaavoq apersuinerni aalisartarfiit, suffisarfiit aammalu aalisakkat assigiinngitsut pingasut nalunaarusiami sammineqarnerusut pillugit paasissutissarpassuarnik tunioraa-soqartoq. Tamakku saniatigut piniagassat pingaarutillit allat iluaqutiginarneqarnerilu pillugit paasisaqarnarpoq. Aalisakkat assigiinngitsut pingasut taakku pillugit paasisat nunap assinganut nalunaarsorneqarput nalunaarusiamilu matumani takuneqarsinnaallutik. Piniagassat pingaarutillit allat pillugit paasisat taamaallaat apersuinerit eqqartornerini aammalu eqiterinermi matumani taaneqarput.

Paasissutissat tamakku saniatigut aamma aalisartut piniartullu najukkani ataasiakkaani piniarnermut aalisarnermullu atatillugu atugarisamikkut pissaqarniarnerat pillugu ilisimasassanik katersisoqarpoq. Najukkani tamani apersuilluni ataatsimiititsinerit eqqartorneqarnerisigut pissutsit tamakku sapinngisamik erseqqissumik saqummersimassasut neriuutigaara.

Aalisakkat assigiinngitsut pingasut taakku pillugit pingaartumik aalisarneqartarnerat peqassusialu pillugit paasissutissiineqarpoq. Eqaluit suffisarfiit pillugit oqartoqarsinnaavoq paasissutissat tamarmik assigiimmik qularnaatsumik piginngikkaat. Sumiiffit aalisartut piniartullu ilisimasaat tassaapput piniarniarlutik aalisarniarlutillu ornitagaat, taavalu suffisarfiit arlaannit takuneqarsimanngikkaangata soorunami nalunaarusiami matumani ilanngunneqarnej ajorput. Paasissutissat nalunaarusiami matumani takuneqarsinnaasut ilaati-gut sisujuitsunik sisusartunillu eqaloqassusianik ersersitsisuunerup-put eqaluit suffisarfiinik ersersitsisuunerunatik. Suffisarfiit pillugit paasissutissat qularnaassusiat pillugu isumaqarpunga ammassat nipi-sallu eqqarsaatigalugit qularnaatsorujussuusut, tassa sumiiffiit aalisartut qularutissaanngitsumik tikittagaat pillugit paasissutissi-isoqartarmat.

Qaleralinniarnej umiatsiaararsorlutik aalisartunut pingaaruteqaqaaq, aammalu qaleralertarnej umiatsiaararsortunut aningaasarsiutaavoq pingaartoq. Qaleralinniarnej ukioq kaajallallugu ingerlanneqartar-poq, aammalu imaq isorartoorujussuaq, pingaartumik Ilulissat U-ummannallu eqqaanni qaleralinniarfiuvoq. Tabel-i ataaniittoq Ta-kuuk.

Tabel 6. Qalerallit tunisat tonsinngorlugit. Paasissutissarsivik: Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartar-fik

	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Asiaat	-	-	5,5	12,8	-	4,7	-	46,9	86,1	98,1	52,8	84,5	305,4	239,3	-
Qasigiannugit	95,7	60,5	73,2	41,2	215,1	349,8	110,1	157,3	306,2	161,1	134,3	272,0	243,9	356,4	262,6
Qeqertarsuaq	-	0,1	0,7	3,1	-	8,4	-	59,4	48,5	109,5	26,3	151,7	140,8	31,8	-
Ilulissat	2257,7	2670,4	2781,4	3821,0	5372,4	6576,9	5373,6	5309,0	6919,1	7244,5	8381,6	10510,3	9289,5	9407,2	1161,9
Uummannaq	2897,3	2919,6	2859,3	2779,1	3045,1	3067,1	3914,8	4254,0	5457,3	4614,6	6586,6	8064,8	4727,8	8213,6	3657,9
Upernavik	445,0	777,4	1074,9	874,8	1494,8	1783,2	2589,5	3776,9	2577,1	2061,4	1946,7	4720,3	4451,9	1818,8	3758,5
Katillugit	5695,7	6428,0	6795,0	7532,0	10127,4	11790,1	11988,0	13603,5	15394,3	14289,2	17128,3	23803,6	19159,3	20067,1	8840,9

Ammassanik allanillu neqitassatut tunisineq

Apersuinerit misissuataareerlugit ammassat neqitassatut atorneqartarnerat eqqarsaatigalugu tupigusuutigaaara tamakku tunisaasarnerat taama amerlatigisut taasimammassuk. Nuka A/S ammassanik pisineq ajorpoq, Royal Greenlandili ammassanik eqalukkanillu neqitassatut atugassanik pisisarluni (2002: eqalukkat 44,2 tons aamma ammassat 77 tons, 2001: eqalukkat 1 tons ammassallu 44 tons, paasissutissat RG-mit pissarsiat). RG nammineerlunga saaffigakku paasivara ammassat, eqalukkat amikullu pisiaralugillu nioqputigisarnerat pisartoq qaleralinniat neqitassat ukioq kaajallallugu aalisarnissamut naammattut amerlanertigut paaqqutarisinnaasannngimmatigik. Taamaammat qaleralinniat neqitassanik RG-mut tunisisinnaallutillu tassanga pisisinnaasarput. Aamma ilisimatinneqarpunga siornatigut maannalumi suli neqitassanik avataaniit tikisitsisoqartartoq (amikut, ammassassuit avaleraasartuullu, ukiumut 100-150 tons) aalisartunut tuneqqinneqartartunik. Neqitassanilli nunatsinneersunik atuineq ukiuni kingullerni annertusisimavoq. Qaleralinniarfiusartuni peqataasut eqalukkat neqitassaqqissutut taasarpaat, kingornalu Ilulissani, Uumannami, Upernavik Kujallermi Kangersuatsiamilu peqataasimasut telefonikkut attavigigakkit paasivara eqalukkat, amikut ammassallu tamaasa neqitarineqartartut. Oqaluttuarput eqalukkat naleqquttorujussuusut, aammalu ukiut ilaanni ammassanik eqalukkanillu namminneq qaleralinniarnermi atugassaminnik naammattunik eqqanaarsarsinnaasimangi-kkaangamik amikunik eqalukkanillu pisisinnaasarsimallutik. Ilulissanit oqaatigineqarpoq kilisaatit raajarniutit amikunik, eqalukkanik ammassanillu suliffissuarmut tulaassaqartartut, tamakkulu qaleralinnianut atasiakkaanut tunineqartartut. Kisianni neqitassanik nioqquteqarneq pillugu kisitsisit Kalaallit Nunaanni naatsorsueqqisaartarfimmit naqitani ilanngunneqarneq ajorput, taamaammaallu ammassat neqitassatut tunisat kisitsisaat nalunaarusiami matumani tabel 1-imi ilanngunneqanngillat.

Puisit meqquernikut

Peqataasut oqaluttuarterput puisit meqquernikunik amillit pisaakulanerugaluttuinnartut (kisiannili puisit amii aningaasarsiutaanerpaasinnaasut najukkani tamani tunisaanngillat). Puisit amerluttut, ilaatigut meqquernikunik amillit arlalissuit Pinngortitaleriffimmut nalunaarutigineqartarsimapput. Nalunaarutigineqartartut Kujataaneersuunerupput (paasissutissat Pinngortitaleriffimmeersut). Ammit pitsaanngitsut ammerivimmut Kalaallit Nunaanni Amminik Tunitsivimmut tunineqarneq ajorput taamaattumillu kisitsisitigut nalunaarsukkani ilaanatik. Kisiannili ameerutit ukiuni kingullerni ikileriarsimanerannik malunnartoqanngilaq. 2000-imiit 2001-imut³ kinguarianeqarsimaqaaq (ammit 101.687-iniit 89.317-inut), tamatumanili pissutaasorineqarpoq tunisineq pillugu KNAPK'p Royal Greenlandillu akornanni isumaqatigiissutip nutaamik isumaqatigiinniutigineqarnera. Takuuk tabel 7.

---

³ Kisitsisit 2001-imeersut nalunaarusiami matumani atorneqartut utaqqisaannaagallarput, Aalisarnermit Piniarnermillu naatsorsueqqissaarneq, kisitsisit utaqqisaagallartut. Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik, Aalisarneq Piniarnerlu 2002:1

Tabel 7. Puisit amii tunisat. Ammit amerlassusii illoqarfinnut nunaqarfinnullu agguaallugit. Paasissutissarsivik: Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik

	1997	1998	1999	2000	2001
Aasiaat	1209	2402	3975	1307	1710
Nunaqarfii	953	836	906	2805	1922
Qasigiannugit	-	-	-	-	-
Nunaqarfii	152	58	31	-	69
Qeqertarsuaq	1031	1012	3262	3549	1907
Nunaqarfii	560	775	716	406	476
Ilulissat	310	144	152	147	-
Nunaqarfii	586	583	452	644	679
Uummannaq	388	376	331	451	-
Nunaqarfii	5054	3502	3483	4407	3564
Upernavik	1253	967	770	1073	382
Nunaqarfii	11458	13600	14506	16933	15443
Katillugit	22954	24255	28584	31722	26152

*Piniagassat pingaarutillit
allat pillugit
ataatsimoortumik
takussutissaq*

Piniagassat pingaarutillit allat eqqarsaatigalugit apeqqutip qanoq ilusilerneqarnera qanorlu oqaasertalerneqarnera pissutigalugit najukkani assigiinngitsuni assigiinngitsumik akisoqartarpoq. Taamaakkaluortoq isumaqarpunga apersuinerit ataasiakkaat misissuataarnerisigut ataatsimoortumik paasineqarsinnaasoq piniagassat suut pingaaruteqarnerisut, suut iluaqutiginiarneqartarnerisut aammalu ukiup qanoq ilinerani taama iluaqutigineqartarnerisut. Piniagassat najukkani ataasiakkaani taaneqartartut tassaapput aalisartunut piniartunullu ataatsimiinnerni pineqartuni peqataasunut pingaaruteqarsimasut pingaaruteqartulluunniit. Tamakkoqassusia pillugu paasissutissanut aamma tamatumani apeqqutaavoq ataatsimeeqataasut ataasiakkaat sumut piniariartarnerisut aalisariartarnerisulluunniit, taamaammallu paasissutissat taamaallaat ataatsimeeqataasunit ataasiakkaanit pilsarsiaapput. Taamaattoq isumaqarpunga piniagassat pingaarutillit allat pillugit paasissutissat nunaqarfinni illoqarfinnilu pissutsit qanoq ittuunnerannut aammalu piniagassat sordiaat iluaqutiginiarneqarnerisarterannut ataatsimoortumik takussutisseeqataasut.

*Qalerallit puisillu
pingaarnersaapput*

Taamaalillutik puisit qalerallillu pingaarutilittut taaneqarajunnerisaapput. Aalisakkat pingaartutut taaneqarajuttut allat tassaapput qeeqqat, saarullit, suluppaakkat, imminnguit uukkallu. Tamakku saniatigut taaneqarajupput timmissat imarmiut, soorlu appat, mitit, serfat taateraallu kiisalu qilalukkat qernertat qaortallu.

6.6 Aporaaffiit

*Tunitsiviit
ingerlanneqarnerat
naammagittaalliutigineqar
poq*

Nalunaarusiap matuma suliarinerani paasilluarpara aalisartut piniartullu najukkamik eqqaanni pissutsit assut naammaginngikkaat. Tunitsiviit matuneqartarput, piniagassat timmissallu killilersugaapput, akit appariartorput ilarpasuulu misigisimanerartarput inatsisiliortunit aammalu ilisimatuunit peqqumaatinik uumassusilinnik misissuisunit sumiginnagaallutik. Puigorneqartariaqanngilarli aalisartut piniartullu kattuffiat KNAPK tassamat piniartut noqaassutaannik sulissutiginnittussa. KNAPK politikerinit pisortatigullu ingerlatsisunit naalaarniarneqartarpoq, aammalu misissuinermit matu-

mani peqataasut kattuffimminnut arlaatigut atassuteqartarput aammalu KNAPK'p politikikkut pingaaruteqarnera ilisimaaralugu. Taamaattorli tikisanni ukiuni makkunani pissutsit imaapput tamakunani najugallit naammagittaalliornissaannut pissutissaqartarsimalluni. Nammagittaalliutit ilarpassuisa taakku namminneq isaanit isigalugu aalajangiisartuusunut uumasunillu ilisimatuunut sinnisuusunik ataatsimeeqateqarnermi saqummiunneqarnerat paasinarpoq. Soorlu assersuutigalugu qaleralinnut nipisanullu tunitsivissaqannginnerata arlaleriarlugu taaneqartarneranut, aammalu pinia-gassaqaassusianik missangiisarnernik naammagittaalliutitut aammalu aalisartut piniartullu taavalu pisortatigut ingerlatsisut akornanni attaveqatigiinnerliornikkut paatsooqatigiittarnernut suut pisutaanersut annerusunik samminianngilakka, taamaallaalli maluginiarpara amerlanerit tamakku pillugit uannut oqaaseqarusuttorujusuusarsimammata. Imaassinnaavoq pisortatigut ingerlatsisut, KNAPK'p, ilisimatuutut misissuisut aammalu najukkani atasiakkaani najugallit akornanni attaveqatigiinnissaq amigaataasoq. Tamannali matumani oqaaseqarfiginianngilara taamaallaallu paasissutissanik tunioraasut oqaaserisaat ingerlateqqinniarlugit. Peqataasut najukkaminni qanittuanilu pissutsit pillugit nassuiaannerma saniatigut oqaatigisarpaat nalunaarusiap matuma maannamut ingerlanneqarnera aammalu paasissutissat qanoq katersorneqarnerat iluarisimaaritsik. Uumasunik ilisimatuut suleqatiginerunissaat aammalu paasissutissat namminneq tunniussukkamik nalunaarusiaajumaartuni ilumut ilanngunneqarnissaat kisaatiginerarpaat.

Taaneqartutut tunitsivissaqarnermut tunngasut arlalinnik naammagineqanngillat. Pingaartumik nipisanniarneg eqqarsaatigalugu. 2002-mi Qeqertarsuup Diskop eqqaani tunitsivissat marluupput: Kangerlummi Akunnaamilu

(paasissutissat Nuka A/S-imeersut). Kisianni tamatuma eqqaani nunaqarfinni illoqarfinnilu allani aalisartorpassuit nipisanniarnermik ingerlassaqarput, tamatumalu kinguneraa tunitsiviit marluk taakku ulikkaarasuarneqartarnerat. Tunitsiviit tunisanik amerlanerusunik tiguisinnaasarnissaat kissaatigineqarpoq, taamaattorli tamanna peqatigalugu aalisartut ilaasa arlallit oqaatigaat nunani allani tunitsivissat qanoq ingerlanerat nipisat suaannik nioqquteqarnermi malittarisariaqarmat paasilluarsinnaagitsik. Avannarpassinnerusumi Uummannap Upernaviullu pigisaanni aalisartut piniartullu isumaqarput nipisanniarnissamut tunngavissaqartoq, aammalu qaleralinnut tunitsiveeqqat arlallit matoorarneqarsimanagerat eqqarsaatigalugu taarsiuullugit soorlu nipisat suaannik tunitsiveqalersinnaanissaa kissaatiginerarpaat.

Ilulissat eqqaanni umiatsiaaqqamik ingerlaartut

Qaleralinniarneq pingaaruteqaqaaq

Qaleralinniarneq Qasigiannugit Kommunianni, Ilulissat Kommunianni, Uummannap Kommuniani aammalu Kommuneqarfik Upernavimmi najugalinnut pingaarutilerujussuuvoq. Aamma tamakunani peqataasut ataavartumik tunitsivissaqarnissaq kisaatigaat. Najukkani arlalinni aningaasarsiutissaq alla tassatuaavoq puisit amiinik tunisisarneq, ammit pitsaannginnerat aammalu najukkani arlalinni ernumanartillugu oqaatigisarpaat.

Eqaannerusumik ingerlatsinissaq kissaatigineqarpoq

Pisassat piffissani najukkani nalliusimaartarfiini tunitsivissaqarnissaat eqaannerusumillu ingerlatsisoqartarnissaa ataatsimut isigalugu kissaatigineqarpoq. Aalisartut piniartullu namminneq periarfissatut taavaat imminguit, qeeqqat, uukkat saarulliillu qanorluunniit iliorluni tunisassiarinissaannut periarfissaqassagaluartoq.

6.7 Tamaanimiut ilisimasaat, matumani sumut atorneqarpat

Matuma siuliini nassuiaatigineqartut Kalaallit Nunaanni peqqumatit uumassusillit atorneqarnerisa aqunneqarneranni aporaaffeqartarpoq. Nalunaarusiaq manna najukkani ataasiakkaani ilisimasani apersuilluni ataatsimiititsisarnerni katersukkanik tunngaveqarpoq. Tamaani najugallit ilisimasaat ilisimasaapput ilaatigut ilisimatuutut misissuinermi peqqumaatillu uumassusillit atorneqarnerisa aqunneqarneranni atorneqarsinnaasut, aammalu tamaanimiut ilisimasaat nalunaarusiani misissuineruilu arlalippassuarni ilanngunneqartaleriartorput.

Najukkani ataasiakkaani najugallit ilisimasaat katersorniaranni tamakkulu suliarisami atorniaranni pingaartuuvoq siullermik paa-

siniaqqaassallugu tamaanimiut ilisimasaat suunersut aammalu tamaanimiut ilisimasaannik oqartarneq qanoq paasisariaqarnersoq. Tamaanimiut ilisimasaannik oqaraanni taava kikkut tamaanimiuppatt aammalu ilisimasaat sunut tunngasuuppatt? Tamaanimiut ilisimasaat paasissutissanik katersuinerup nalaanut atasuuppatt, imaluunniit aamma piffissami kingumut siumullu tunngatinneqarsinnaappatt? Pissutsit qanoq *issimanerannik* passissutissat aamma taamatulli pissutsit *massakkut* qanoq innerannik siunissamiluunniit qanoq issangatinneqarnerannik paasissutissatut atorneqarsinnaappatt? Misissuinerup siunertaata ilisimasat uppersarsarneqaannaratik aammali qanoq paasineqarnissaat pisariaqalersinngilaa? Aammalu marluk taakku ilumut avissaartinneqarsinnaanerlutik?

Kattullugit pitsaanerpaa voq

Tamatumani aalajangiisussat arlaqarput. *Tamaanimiut* aamma *atuisut kikkunersut* aammalu ilisimasat suut katersorneqassasut apeqqutaanerata saniatigut aamma apeqqutaavoq kina katersuisuussanersoq. Uumasunik ilisimatuujussava ilisimasani aallaavigalugit ilisimanneqqissaartussaq paasissutissat suut pisariaqartinneqarnerannik, imaluunniit inuiaqatigiinnik ilisimatuujussava pitsaassusilinnik qanoq apersuisarnermik aammalu amerlassusersiuilluni misissuinissamik ilisimasalik? Uanga isumaqarpunga taakku marluk kattullugit ajunnginnerpaasoq. Naammattumik paasisaqarsinnaassagaanni amerlassusersuiueriaaseq aammalu misissuiffiginiakkamik ilisimasaqareernissaq pisariaqarput. Pineqartumi matumani aalisakkat assigiinngitsut pillugit uumasunik ilisimatuutut ilisimasaqarnissaq uumasunik ilisimatuutut paasissutissaannaanngitsunik aammali misissuinissap ilumut ingerlanneqarnissaanut tunngaviusussanik. Arlariit taakku tamarmik immikkut ilisimasatik tapertariissittariaqarpaat taamaalillutillu pitsaanerpaamik angusaqarlutik.

Paasissutissanik ingerlateqqiineq

Pitsaassusersiuinerup atuartussaq aalisartut piniartullu nunap ilaani pineqartumi najugaqartut atugaat pillugit aammalu nalunaarusiami paasissutissanik uumasunik ilisimatuussutsimut tunngasut naleqassusiannik malussarnissaanut periarfississavaa. Nalunaarusiap pitsaassusersiuinertaani aamma apersuisup atuakkiortullu isiginninera naatsorsuutigiuartariaqarpoq. Taanna arlaannik immikkoortiterissutitut pissuseqarsimava, imaluunniit takkuitsuugaqartarsimava? Tamanna nalileruminnaappoq, pingaartumik misissuilluni angalaffigisaq nammineq kulturerisamiissimatillugu. Uangali isumaqarpunga Kalaallit Nunaannut attuumassuteqarnera siullermik angalallunga misissuininni tullianillu nalunaarusiap suliarinerani annerusumik iluaqutaasimasoq.

Nalunaarusiami matumani ornitanni najugallit ilisimasaat siullermik paasissutissanut erseqqissunngortinneqarput taavalu nunap assinganut tabel-inullu ikkussuunneqarlutik, aappasaanillu tikisani taaneqartuni paasisat pitsaassusersiuilluni allaatigineqarlutik ingerlateqqinneqarlutillu. Nalunaarusiap siunerta ilisimasanik taamaatut katersuinermut ingerlatseqqinnermullu naleqqulluurtuuvuq.

7 Angalanerup ingerlanera qujaniutillu

Misissuineq 10. junimiit 8. julimut ingerlanneqarpoq

Misissuineq aalisakkat assignngitsut pingasut eqqartorneqartut piniagaanerisa nalaanni, tassa juni-julimi, pisussanngorlugu inissinnersimavoq. Junip 10-anni Aasiannut tikippunga tassangaanniillu avannamut ingerlallunga, julip 8-anni Upernavimmut angalanerma isuliffigisaanut apuullunga.

Aasiannut piinnarlunga tamaani KNAPP'p siulittaasua Otto Storch attavigaara naapinnissaanillu isumaqatigiissuteqarfigalugu. Naape-reeratta nunaqarfinnut qaninnerusunut, Ikamiunut, Akunnaamut Kitsissuarsunnullu angallanneqarnissara pillugu Otto Storch isumaqatigiissuteqarfigaara, nunaqarfiillu taakku ullut tullit marluk ingerlanerini anguneqarput.

Ataatsimiinneq KNAPP'p iniutaani pimmat telefonimik atugassinneqarpunga periarfissarsillungalu nunaqarfinni qaninnerusuni KNAPP'p sinniisaasa sianerfiginissaannut tikinnissannillu ilimasaar-nissaannut.

Attavigissaarput

Taamaaliorneq allanissaaq atortarumaartoq erninnaq paasinarsivoq. KNAPP'p siniisai sumiiffigisaminni attavigissaarput, aammalu ataatsimeeqataasartut najukkani qaninnerusuni attavissaaleqisangillat aammalu angallassisussarsiornermi attavissarsiornermilu assut ikiuukkumasarlutik.

Qeqertarsuup Tunuani najukkamiit najukkamut angalaneq ajornartorsiutitaqanngilaq, angalaneralu ingerlalertorpoq. Aatsaat Uummannap eqqaaniilerlunga pujornera pissutigalugu ulluni pingasuni sapernuvunga. Nunaqarfimmut ungasissumiittumut Illorsuarnut imaatigut angallassisinnaasoqanngimmat aalajangerpunga Nuugaatsiamut timmisartorniarlunga tassangaanniillu umiatsiamik Illorsualiaatsillunga. Tamakku eqqaasannikkaanni angalaneq tamarmi inuit namminneq angallataannik umiatsiaaraannilluunniit, imaluunniit sinersortaatitut angallatinullu ilaasarluni ingerlavoq.

Sigguk uiarlugu umiartorneq

Illorsuarniit, ilami Uummannap Kommunianiit Kommuneqarfik Upernavimmut ingerlaqqinniarneq assut ajornakusoorpoq, taamaariarmallu isorartugaluqisoq Sigguk uiarlugu umiatsimik ingerlatitip-punga sinersortaat imaluunniit timmisartoqarnissaa sap. akunnersua utaqqiniannginnakku. Angalaneq sivisooq tamanna akornuteqanngitsumik ingerlavoq, ornitallu kingulliit marluk kinguartoorani tikinneqarput.

Pavia Zeeb Sigguk uiarlugu angalareerluni aallalersoq

Misissuilluni angalanermi tamangajalluinnarmik apersuilluni misissuinermi peqataarusussusermik takutitsipput. Tikisani ikittuinnarni ataasiinnaq takkuttarpoq, sinnerinili tamani peqataasut marlunniit arfinilinnut amerlassuseqartarput, uanga ilanngunnanga. Tikisanni ataatsimi ataasiinnarmik peqatasoqarfiusumi unnuaammat isikkamik arsaalluni silarsuarmi pissartanngorniunnernit TV-kkut aallakaatit-sisoqarsimavoq, tamannalu takkuttukinneranut patsisaanerarneqarpoq. Taamaattorli ataatsimiinnermi peqataanissamik nakerinninngippalunneq malugitsiarpara, najuuttullu ilisimatusarfinnit angalatitanik ikiuinissakkut pitsaanngitsunik misilittagaqarnermik peqquteqarnerarpaat. Allami ataasiinnarmik peqataasoqarfiusumi paa-sooqatigiittoqarsimavoq attavigineqarsimasorlu nunaqarfimmiinnani. Taamaariarmat angallassisinnit siunnersorneqarnera malillugu piniartoq soraarneq ornillugu saaffigaara taannalu apersuinermi peqataanissaminut akuersivoq.

Qeqertarsuup Tunua

Aasiaat Kommuniat taamaalilluni 10. juni-mit 12. junimut naammasineqarpoq, aamma Ikamiut Qasigiannguik Kommuniannut atasoq ilanngunneqarluni. Tassani Otto Storch angallassinernut aammalu nunaqarfinnut attavissarsiornermi ikiuunneranut qutsavissaavoq. Aamma peqataasut allat qutsavissaapput: Aasianni Gerth Geisler, Jens Brandt, Niels Peter Reimer aamma Erneeraq Jeremiassen. Ikamiuni Magnus Jeremiassen, Ole Larsen aamma Andreas Johansen. Akunnaami Thomas Olsen, Jørgen Jakob Olsen aamma Augustinus Olsen kiisalu Kitsissuarsunni Martin Augustussen aamma Rasmus Nielsen.

Qeqertarsuup Kommunian 13. junimiit 16. junimut misissuiffiqineqarpoq. Qeqertarsuarmi Søren Broberg aamma Ove Mølgaard ataatsimeeqataanerannut aamma Kalé Mølgaard Abel Brandt-ilu angallasillutillu ataatsimeeqataanerannut Kangerlummilu Thomas Lukassen ataatsimeeqataaneranut qutsavigineqarput. Arktisk Station unnuisit-sinnaasimammat qutsavigineqarpoq.

Qasigiannguani 18. juni ataatsimiitoqarpoq. Tassani qutsavigineqarput Kaaleeraq Heilmann Jens Møller-ilu ataatsimeeqataanerannut, kingulliullu ernguta, Hans Kristian Møller, angallassineranut.

Tassangaanniit Ilulissat Kommunianni Ilimanamut ingerlavunga tassangaanniillu Ilulissanut, tassani 19. juni ataatsimiittoqarluni. Saqqamut Qeqertamullu Ilulissat Kommuniata avannarpasissuaniit-tumut aqqutissaqariarmat taakkununngaqaarpunga nunaqarfik qaninnerusoq Oqaatsut orninnginnerani. Taamaattumik Ilulissat Kommunianni angalaneq 24. junimut ingerlavoq, tamatumalu kingorna sinersortaat Uummannamut ilaaffissara utaqqivara, tassungalu apuuppunga 27. juni. Ilulissat Kommunianni Ilimanami ataatsimeeqataasut qutsavigineqarput tassaasut Ove Villadsen, Ferdinand Therkelsen, Terkel Larsen, Fritz Johansen aamma Frederik Villadsen. Ilulissani Anthon Lindenhann, Ove Rosbach aamma Peter Olsen ataatsimeeqataanerannut qutsavigineqarput. Kingulleq aamma Oqaatsunut umiatsiaassineranut, tassani Pavia Olsen, Hans Eliassen aamma Lars Fleischer ataatsimeeqataanerannut qutsavigineqarlutik. Saqqamiit Pavia Berthelsen aama Ove Zeeb ataatsimeeqataanerannut Qeqertamullu ingerlassinerannut qutsavigineqarput, tassani Hugo Lange aamma Pavia Lange qutsavigineqarlutik.

Uummannap Kommunია

Uummannap Kommuniani nunaqarfiit arfineq marluusut ilaat tallimat piffissap sivikitsup ingerlanerani tikinneqarput ulluinnaarsamiimmata. Tamatuma kingorna, taaneqareersutut, ullualunni sa-pernguvunga, nunaqarfiillu ungasinnerusut, Illorsuit Nuugatsiarlu, aatsaat 3. juli tikinneqarput. Karl Markussen qutsavigineqarpoq Ikerasaliaassineranut, aammalu tassani Aqqa Sigursen, Kristian N. Sigurden, Egede Jonathansen, Knud Jakobsen Frederik Trolle-llu ataatsimeeqataanerannut qujanaq. Arne Lundblad angallammilu inutta, Miki, Niaqornanut, Qaarsunut, Saattunut Ukkusissanullu angallassinerannut qutsavigineqarput, Niaqornani Johannes Tobiassen, Qaarsuni Karl Tobiassen aamma Arne Mathiassen, Saattuni Jakob Jensen aamma Hans II Thygesen naggataagullu minnerunngitsumik Ukkusissaniit Andreas Broberg aamma Jeremias Skade ataatsimeeqataaneranut qutsavigineqarlutik.

Karl Zeeb aamma Karl Peter Møller Nuugaatsiami ataatsimeeqataanerannut qutsavigineqarput, Illorsuarnilu Erik Quist, Aligot Ottosen, Edvard Korneliussen, Jakob Zeeb kiisalu Pavia Zeeb ataatsimeeqataanerannut qutsavigineqarlutik. Kingullit marluk aamma Nuugaatsiamiit Sigguk uiarlugu Upernavik Kujallermut aqussua isorartuukkut umiartuussinerannut qutsavigineqarput.

Kommuneqarfik Upernavik

Kommuneqarfik Upernavik 4.-8. juli misissuiffiqineqarpoq. Upernavik Kujallermi Siverin Løvstrøm, Lars Grim aamma Aron II Karlsen ataatsimeeqataanerannut kingullerlu aamma angallassineranut qutsavigineqarput, Kangersuatsiamilu Peter Anthonsen, Martin Kristiansen Pele Jensen-ilu ataatsimeeqataanerannut qutsavigineqarlutik.

Aamma nunarfinni kommunit allaffii kiisalu ilaqtat ikinngutillu unnuiffissaqartitsisarneranut qutsavigineqarput, aammalu ilaqtariit Pars Ilulissaneersut Saqqamiit Ilulissanut akeqanngitsumik angallassinerannut qutsavigineqarlutik.

[Tom side]

8 Najoqqutassarsiorfiit

Burgess, P. 1999. Traditional Knowledge, a report prepared for the Arctic Council Indigenous Peoples' Secretariat, Copenhagen, printed from the homepage <http://www.arcticpeoples.org/>

Friis-Rødel, E. and Kannevorff P. 2002. A Review of Capelin (*Malotus villosus*) in Greenland Waters. ICES Journal of Marine Science, 59: 890-896.

Pedersen A.P. 1999. Havet - Fisk. p155-170. Afsnit i: Born E. og Bøcher J: Grønlands Økologi. Atuakkiorfik Undervisning.

Hansen, P.M. & F. Hermann 1953. Fisken og havet ved Grønland. - Skr. Danm. Fisk. Havunders. Nr. 15.

Holm, L. K. 2002. Værnen om den kulturelle identitet. Bestræbelserne på en bæredygtig udvikling i forvaltningen af de levende ressourcer i Grønland, siden 1897 ('92), Speciale ved Ilisimatusarfik.

Huntington, H. P. 1998. Observations on the Utility of the Semi-directive Interview for Documenting Traditional Ecological Knowledge, *Arctic* vol.51, no. 3 (sept. 1998) P. 237-242

Anonym, 1993. Kan oprindelige folk og eksperter samarbejde? -En biolog, en professor, en konsulent og en direktør besvarer fire spørgsmål, der kredser om dette emne. Artikel i Miljøavisen Arctic Environment, udgivet i forbindelse med Arktisk Ministermøde i Nuuk, 15. og 16. September.

Kvale, S. 1997. Interview. En introduktion til det kvalitative forskningsinterview. Hens Reitzels Forlag a/s, København.

Mosbech, A., Anthonson, K. L., Blyth, A., Boertmann, D., Buch, E., Cake, D., Grøndahl, L., Hansen, K. Q., Kapel, H., Nielsen, S., Platen, F. V., Potter, S. & Rasch, M. 2000. Environmental oil spill sensitivity atlas for the west Greenland coastal zone. CD version. The Danish Energy Agency, Ministry of Environment and Energy. <http://Environmental-Atlas.dmu.dk>

Mosbech, A (eds.) 2002. Potential environmental impacts of oil spills in Greenland. An assessment of information status and research needs. NERI technical report no. 415. National Environmental Research Institute. 118 p. <http://technical-reports.dmu.dk>

Muus, B. 1999. Fisk. p. 23-158. I Muus B., Salomonsen F., og Vibe C.: Grønlands Fauna. Gyldendal.

Nadasdy, P. 1998. The Politics of TEK: Power and the "Integration" of Knowledge, *Arctic Anthropology* Vol.36, 1-2, pp 1-18.

Nielsen, J. 1961. Contributions to the biology of the salmonidae in Greenland. - *Meddr Grønland*. 159 (8): 75 pp.

Nielsen, S.S., Mosbech, A. & Hinkler, J. 2000. Aalisagaatinik pisuusutit Kalaallit Nunaata Kitaata imartaani ikkattumi. Apersuinertalimmik misissuineq ammassaat, nipisaat eqaluillu pillugit. Arktisk Miljø - Arctic Environment. Danmarks Miljøundersøgelser. 36 s. - Suliamut nalunaarusiaq DMU-meersoq. Arbejdsrapport fra DMU 119.

Nielsen, S.S., Mosbech, A. & Hinkler, J. 2000. Fiskeriressourcer på det lave vand i Vestgrønland. En interviewundersøgelse om forekomsten af lodde, stenbider og ørred. Danmarks Miljøundersøgelser. Arbejdsrapport fra DMU 118. 98 s.

Petersen, H.C 1992. Registrering af levende ressourcer samt bevarelsesværdigt natur, Direktoratet for Sundhed og Miljø, upubliceret.

Riget F. og Bøcher J. 1999. Ferskvandsmiljøet. p. 22-236. Afsnit i: Born E. og Bøcher J: Grønlands Økologi. Atuakkiorfik Undervisning.

Sejersen, F. 1998. Strategies for Sustainability and Management of People: An Analysis of Hunting and Environmental Perceptions in Greenland with a Special Focus on Sisimiut. Ph. D. Department of Eskimology, University of Copenhagen.

Sejersen, F. 2002. Local knowledge, Sustainability and Visionscapes in Greenland. Eskimologis Skrifter, nr. 17, Københavns Universitet.

Anonym, 1999. Strategi, Lokal viden og forskning omkring de levende ressourcer i Grønland, notat fra Pinngortitaleriffik.

Usher, P.J. 2000. Traditional Ecological Knowledge in Environmental Assessment and Management, ARCTIC vol. 53.

Wadel, C. 1991. Feltarbeid i egen kultur, SEEK a/s, Flekkefjord, Norge.

9 Ilaliussat

9.1 Ilaliussaq 1. Apersuinermi immersugassaq atorpeqartoq

Immersugassaq

**Ammassaat, nipisaat eqaluillu ikkattuniittut.
Piniariarfiit aalisarfiillu pingaarutillit**

Eqaluit

- Suut eqalunniarnermi atorpeqartarpat

Qassutit:___

Nalluutit:___

Allat:___

- Pisat sumut atorpeqartarpat (ataatigut titaruk)

Nammineq atugassat

Pujoortarpigit / uullisarpigit / panertittarpigit / tarajortertarpigit ?

Tuniniagassat

Pujoortarpigit / uullisarpigit / panertittarpigit / tarajortertarpigit ?

Pisat tuniniagassaappata, pisanit qanoq annertutigisut tuniniarneqartarpat ?

1/3:___

1/2:___

3/4:___

1/1:___

Pisat tunineqarnerini illoqatigiinni qanoq iluaqutaatigippat? (krydsileruk)

Annikitsumik:___

Naammaannartumik:___

Annertuumik:___

-Naatsumik eqalunniarnerup ilinnut (inunnut ataasiakkaanut) pingaarutai allalaarsigit

---

-Naatsumik eqalunniarnerup inoqatigiinnut pingaarutai allalaarsigit

---

Ammassaat

- Suut ammassanniarnermi atorpeqartarpat
Qassutit qaloorutit:___
Allat:___
- Pisat sumut atorpeqartarpat (ataatigut titaruk)
Nammineq atugassat
Panertittarpigit / qimminut nerukkaatissat

Tuniniagassat
Panertittarpigit / qimminut nerukkaatissat

Pisat tuniniagassaappata pisanit qanoq annertutigisut tuniniarneqartarpat?

1/3:___

1/2:___

3/4:___

1/1:___

Pisat tunineqarnerini illoqatigiinni qanoq iluaqutaatigippat? (krydsileruk)

Annikitsumik:___

Naammaannartumik:___

Annertuumik:___

-Naatsumik ammassanniarnerup ilinnut (inunnut ataasiakkaanut) pingaarutai allalaarsigit

---

-Naatsumik ammassanniarnerup inoqatigiinnut pingaarutai allalaarsigit

---

Nipisaat

- Suut nipisanniarnermi atorneqartarpat

Qassutit:___

Allat:___

- Pisat sumut atorneqartarpat (ataatigut titaruk)

Nammineq atugassat

Ooqanngitsuliarisarpigit / panertittarpigit / suai ?

Tuniniagassat

Ooqanngitsuliarisarpigit / panertittarpigit / suai ?

Pisat tuniniagassaappata pisanit qanoq annertutigisut tuniniarneqartarpat ?

1/3:___

1/2:___

3/4:___

1/1:___

Pisat tunineqarnerini illoqatigiinni qanoq iluaqutaatigippat? (krydsileruk)

Annikitsumik:___

Naammaannartumik:___

Annertuumik:___

-Naatsumik nipisanniarnernup ilinnut (inunnut ataasiakaanut) pingaarutai allalaarsigit

---

-Naatsumik nipisanniarnernup inoqatigiinnut pingaarutai allalaarsigit

---

Piniarfiit aalisarfiillu pingaarutillit

-Piniarfiit pingaarutillit ammalortumik nalunaarsorsigit, ajornanngippat ukiup allanngornera naapertorlugu. Uumasoqatigiit sorliit piniarneqartarnerat eqqartulaarsigit.

-Aalisarfiit pingaarutillit ammalortumik nalunaarsorsigit, ajornanngippat ukiup allanngornera naapertorlugu. Aalisakkat sorliit aalisarneqartarnerat eqqartulaarsigit.

9.2 Ilaliussaq 2. Apersuinermi immersugassaq atorneqartooq qallunaatuunngorlugu

Spørgeskema til interviewundersøgelse Fiskeriressourcer på det lave vand – lodde, stenbider, ørred & vigtige fangst- og fiskeriområder

Fjeldørred

- Hvad bruges der af grej (sæt kryds)

Garn:___

Stang:___

Andet:___

- Hvad bruges fangsten til (sæt cirkel omkring svaret)

Eget brug / salg

Rygning / Fersk / Tørring

Hvis salg, hvor meget sælges der:

1/3 :___

½ :___

¾ :___

1/1:___

Bidrag til husholdning:

Lidt:___

Noget:___

Meget:___

-Skriv kort din (jeres) mening om betydningen af ørredfiskeriet for den enkelte:

-Skriv kort din (jeres) mening om betydningen af ørredfiskeriet for lokalbefolkningen:

Lodde

- Hvad bruges der af grej (sæt kryds)
Ketcher:___
Andet:___
- Hvad bruges de til (sæt cirkel omkring svaret)
Eget brug / Salg / Hundefoder

Hvis salg, hvor meget sælges der:

1/3 :___

1/2 :___

3/4 :___

1/1:___

Bidrag til husholdning:

Lidt:___

Noget:___

Meget:___

-Skriv kort din (jeres) mening om betydningen af loddefiskeriet for den enkelte:

-Skriv kort din (jeres) mening om betydningen af loddefiskeriet for lokalbefolkningen:

Stenbider

- Hvad bruges der af grej (sæt kryds)
Net:___
Andet:___
- Hvad bruges de til (sæt cirkel omkring svaret)
Eget brug / Salg

Hvis salg, hvor meget sælges der:

1/3 :__

1/2 :__

3/4 :__

1/1: __

Bidrag til husholdning:

Lidt: __

Noget: __

Meget: __

-Skriv kort din (jeres) mening om betydningen af stenbiderfiskeriet for den enkelte:

-Skriv kort din (jeres) mening om betydningen af stenbiderfiskeriet for lokalbefolkningen:

Vigtige jagt og fiskeri områder

-Angiv med cirkel vigtige fangstområder, gerne med årsvariationer, og beskriv hvilke arter der jages i fangstområderne

---

-Angiv med cirkel vigtige fiskeriområder, gerne med årsvariationer, og beskriv hvilke arter der jages i fangstområderne

---

Danmarks Miljøundersøgelser

Danmarks Miljøundersøgelser - DMU - er en forskningsinstitution i Miljøministeriet. DMU's opgaver omfatter forskning, overvågning og faglig rådgivning inden for natur og miljø.

Henvendelser kan rettes til:

URL: <http://www.dmu.dk>

Danmarks Miljøundersøgelser
Frederiksborgvej 399
Postboks 358
4000 Roskilde
Tlf.: 46 30 12 00
Fax: 46 30 11 14

*Direktion
Personale- og Økonomisekretariat
Forsknings- og Udviklingssektion
Afd. for Systemanalyse
Afd. for Atmosfærisk Miljø
Afd. for Marin Økologi
Afd. for Miljøkemi og Mikrobiologi
Afd. for Arktisk Miljø
Projektchef for kvalitets- og analyseområdet*

Danmarks Miljøundersøgelser
Vejlsovej 25
Postboks 314
8600 Silkeborg
Tlf.: 89 20 14 00
Fax: 89 20 14 14

*Overvågningssektionen
Afd. for Terrestrisk Økologi
Afd. for Ferskvandsøkologi
Afd. for Marin Økologi
Projektchef for det akvatiske område*

Danmarks Miljøundersøgelser
Grenåvej 12-14, Kalø
8410 Rønde
Tlf.: 89 20 17 00
Fax: 89 20 15 15

Afdeling for Vildtbiologi og Biodiversitet

Publikationer:

DMU udgiver faglige rapporter, tekniske anvisninger, temarapporter, samt årsberetninger. Et katalog over DMU's aktuelle forsknings- og udviklingsprojekter er tilgængeligt via World Wide Web.

I årsberetningen findes en oversigt over det pågældende års publikationer.

